

การเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม
สู่การพิจารณาคดีแบบดิจิทัล
ไร้กระดาษ (Paperless)

โดย

นายศุภวิทย์ ตั้งตรงจิตต์
ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 1
ศาลยุติธรรม

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 62
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2562 - 2563

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “การเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมสู่การพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless)” ลักษณะวิชา การเมือง ของนายศุภวิทย์ ตั้งตรงจิตต์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 62 ประจำปีการศึกษาพุทธศักราช 2562 – 2563

พลโท

(พิสิทธิ์ ปฐมเอม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง การเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมสู่การพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless)

ลักษณะวิชา การเมือง

ผู้วิจัย นายสุภวิทย์ ตั้งตรงจิตต์

หลักสูตร วปอ.

รุ่นที่ 62

การพิจารณาคดีในศาลยุติธรรมมีขั้นตอนการดำเนินการหลายขั้นตอนมาก ตั้งแต่คู่ความที่เป็นโจทก์ยื่นฟ้องจำเลยเป็นคดีที่ศาลชั้นต้น ศาลจะส่งคำฟ้องให้แก่จำเลย หากจำเลยต่อสู้คดี จำเลยจะต้องยื่นคำให้การต่อสู้ที่ศาล จากนั้นศาลชั้นต้นจะนัดพิจารณาคดี โจทก์มีสิทธิที่จะนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาลโดยการสืบพยานสนับสนุนข้อกล่าวอ้างของฝ่ายตน ฝ่ายจำเลยสามารถซักค้านพยานฝ่ายโจทก์ได้ จำเลยเองสามารถนำเสนอพยานหลักฐานสนับสนุนข้อต่อสู้ของตนเองต่อศาลได้ เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการนำเสนอพยานหลักฐานแล้ว ศาลชั้นต้นจะพิพากษาตัดสินคดีให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งชนะ คู่ความที่ไม่พอใจในคำตัดสินของศาลชั้นต้น มีสิทธิที่จะยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาศาลชั้นต้นได้ที่ศาลชั้นอุทธรณ์ เมื่อศาลชั้นอุทธรณ์พิจารณาคดีแล้วมีคำพิพากษาอย่างไร คู่ความฝ่ายที่ไม่พอใจคำตัดสินของศาลชั้นอุทธรณ์ย่อมมีสิทธิที่จะยื่นฎีกาคัดค้านคำพิพากษาของศาลชั้นอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาได้ กระบวนการพิจารณาคดีทั้งหมดที่เกิดขึ้นนี้ต้องบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในกระดาษ กระดาษที่บันทึกเหล่านี้รวมกันเป็นสำนวนคดี สำนวนคดีที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายเรื่อง ทั้งเรื่องความเสี่ยงในการใช้กระดาษ การจัดเก็บสำนวนที่เป็นกระดาษ การสืบค้นหาข้อมูลทางคดีของบุคคลต่าง ๆ การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เป็นต้น อีกทั้งในภาวะสังคมปัจจุบันที่มีการดำเนินการตามรูปแบบการดำเนินชีวิตใหม่ (New Normal) และการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social distancing) ทำให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคม จากการทำงานที่ทำงานเป็นทำงานที่บ้าน จากการทำงานบนกระดาษกลายเป็นการทำงานแบบดิจิทัล online การเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีที่ใช้กระดาษไปเป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ จึงเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและน่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง การศึกษาวิจัยในหัวข้อนี้จึงมุ่งเน้นไปในเรื่องการดำเนินการเพื่อเปลี่ยนแปลงรูปแบบการพิจารณาคดีไปเป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) จะมีปัญหาอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร และหากต้องมีการดำเนินการเพื่อปรับเปลี่ยนระบบแล้ว ควรจะมีขั้นตอนการดำเนินการเพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างไร การศึกษาในงานวิจัยมุ่งเน้นไปที่ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม แผนปฏิบัติงานของศาลยุติธรรม วัตถุประสงค์ ทวิบทกฎหมาย ศึกษาการนำระบบการพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษในศาลแพ่งและศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษ รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ปฏิบัติงานในศาลทั้งสอง แห่งนี้ด้วย หลังจากรวบรวมข้อมูลที่ทำการศึกษาได้แล้ว ผู้ดำเนินการวิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาได้ทั้งหมดข้อดี ข้อเสีย อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการ การวิเคราะห์ทั้งหมดจะนำไปสู่ข้อสรุป และข้อเสนอแนะแนวทางการปรับเปลี่ยนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมไปสู่การพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) ซึ่งข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการเหล่านี้ ยังสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการเพื่อปรับเปลี่ยนการดำเนินการในเรื่องอื่น ๆ ขององค์กรใดองค์กรหนึ่งด้วยก็ได้

Abstract

Title Changing the Trial Procedure of the Courts of Justice from using paper to digital paperless

Field Politics

Name Mr.Suppvit Tungtrongjit

Course NDC

Class 62

Trial procedure in the court of justice consists of many steps of proceeding. When the plaintiff wants to file a lawsuit against the defendant, he needs to submit his claim to the court then the court shall send his claim to the defendant. If the defendant would like to defend his case, he shall also submit his defense to the court. After that the court will set the date to trial the case. The plaintiff can proceed his case by introducing his evidence such as eyewitness, documents etc. to the court, the defendant has his right to cross-examine against the plaintiff's evidences. Then also the defendant himself shall proceed his case by introducing the evidences to the court. Finally, the court will render the decision to the parties thru the judgement. At this point the parties who do not agree with the decision have the right to appeal their case to the court of appeal. When the court of appeal render the judgment to the parties, the parties who do not agree with the decision also have the right to appeal their case to the supreme court Every trial procedure need to be recorded in the written documents. All these documents compile to a case file. All the case files should be stored in the court, the case files create lots of problems to the judicial management system such as wasted papers, the store-room for the case files, the case-data management, big data analysis ,etc. As the present day the "New Normal" and "Social Distancing" become the way of living in our society, the trends of changing work at the office to work from home, work by document to work online are the "New Normal". Changing the trial procedure of the court from using paper to digital paperless procedure is the significant issue to be considered nowadays. The study of the way to complete the implementation of the digital paperless procedure is most likely to be useful for the Court of Justice itself and the others organization. In this paper the study will focus on Thailand's 20 years-National Strategy, The Court of Justice's Strategy 2017-2021, Actions Plans Court of Justice 2017-2021, law and regulation related. The study will also focus on the implementation of the digital paperless procedure of The Civil Court and The Court of Appeal for Specialized Cases include the interview in depth of the personnel working in these two courts. After finding the pro and con, the obstacles, the opinions and comments from the interviewees, the study will conclude

the recommendation of how to complete the implementation of the new way of working digitally on the digital paperless procedure of the court of justice. These recommendations can be adapted to the changing way of work of the others organizations also.

คำนำ

งานวิจัยฉบับนี้เกิดจากแรงผลักดันภายในใจของผู้วิจัยอันสืบเนื่องจากการที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานศาลภาษีอากรของประเทศอินโดนีเซียในปี 2558 เมื่อครั้งที่ผู้วิจัยดำรงตำแหน่งรองอธิบดีศาลภาษีอากรกลาง และการศึกษาดูงานศาลยุติธรรมประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในปี 2560 เมื่อครั้งที่ผู้วิจัยดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการประธานศาลฎีกา การศึกษาดูงานทั้งสองครั้ง ผู้วิจัยพบว่า ทั้งศาลภาษีอากรของประเทศอินโดนีเซีย และศาลยุติธรรมของประเทศไทยต่างดำเนินคดีในระบบดิจิทัลโดยเฉพาะที่สาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นระบบพิจารณา คดีดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) ทั้งระบบแล้ว ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจในการพัฒนาระบบ การพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมไทยที่มีทิศทางการพัฒนาเข้าสู่ระบบดิจิทัลเต็มรูปแบบเช่นเดียวกัน ซึ่งในห้วงเวลาที่ผ่านมาศาลยุติธรรมของประเทศไทยดำเนินการพัฒนาระบบการพิจารณาคดีแบบ ดิจิทัลมาพอสมควรแล้ว อย่างไรก็ตามกับภาวะการณ์ปัจจุบันยังไม่อาจคาดได้เลยว่าเมื่อไหร่ ศาลยุติธรรมของไทยจะพัฒนาไปเป็นการพิจารณาคดีแบบดิจิทัลแบบไร้กระดาษ (Paperless) เต็มรูปแบบได้ การศึกษาวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งเน้นไปในด้านการดำเนินการเพื่อเปลี่ยนผ่านระบบการ พิจารณาคดีแบบใช้กระดาษไปสู่แบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) ในมุมมองของนักวิจัยว่าองค์กร ควรดำเนินการอย่างไรเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนผ่านจากระบบที่ต้องใช้กระดาษไปสู่ระบบดิจิทัล ไร้กระดาษ (Paperless) ได้อย่างสมบูรณ์แบบ ขอขอบคุณวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบัน วิชาการป้องกันประเทศ และคณาจารย์ทุกท่านในสถาบันนี้ที่ได้เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้เสนอผลงานวิจัย ฉบับนี้เพื่อเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานต่างที่ต้องการเปลี่ยนผ่านระบบการทำงานบนกระดาษไปสู่ การทำงานแบบดิจิทัลไร้กระดาษ หากมีสิ่งใดขาดตกบกพร่องผู้วิจัยขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

(นายศุภวิทย์ ตั้งตรงจิตต์)
นักศึกษาระดับปริญญาโท วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 62
ผู้วิจัย

สารบัญตาราง

แผนภาพที่	หน้า
2 - 1 แผนปฏิบัติการ 4 ปี สำนักงานศาลยุติธรรม พ.ศ.2561 – 2564	46

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ค
คำนำ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญแผนภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	3
วิธีดำเนินการวิจัย	3
ข้อจำกัดของการวิจัย	4
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	5
คำจำกัดความ	5
กรอบแนวคิดของการวิจัย	7
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 – 2580)	9
สถานการณ์แนวโน้ม วิสัยทัศน์และเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ	9
ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ	19
แผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม (พ.ศ.2561 – 2564)	27
แผนปฏิบัติการ 4 ปี ของศาลยุติธรรมตามยุทธศาสตร์ I (พ.ศ.2561 - 2564)	45
พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ.2477	73
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	73
ข้อกำหนดประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการยื่น ส่ง และรับคำคู่ความ และเอกสาร	73
ทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2560	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการจัดทำสารบบความ สารบบคำพิพากษา และการรวบรวมเก็บรักษาเอกสารในสำนวนความในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2562	76
นโยบายประธานศาลฎีกา นายชีพ จุลมนต์ (2560 – 2562)	83
นโยบายประธานศาลฎีกา นายไสล วัฒนพันธุ์ (2562 – 2563)	83
พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2544	84
พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2562	85
งานวิจัยในชื่อ “การบริหารงานด้านเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ตามแนว นโยบาย Thailand 4.0*” โดยนายภาพิมล ชัยพันธ์	85
บทความวิชาการ “Digital Transformation” โดยพันเอก ดร.เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ	87
สรุป	91
บทที่ 3 รูปแบบการพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) ของศาลยุติธรรม	92
การดำเนินการพิจารณาคดีแบบไร้กระดาษ (Paperless) ในศาลแพ่ง	93
สรุป	115
บทที่ 4 วิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและรูปแบบการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม	116
วิเคราะห์ยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม และแผนปฏิบัติการของศาลยุติธรรม	116
ผลจากการศึกษาการดำเนินการยื่นฟ้องแบบ e-filing ของศาลแพ่ง	119
วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ผู้พิพากษา และผู้ปฏิบัติงานในศาลแพ่ง	120
สรุปข้อดี ข้อเสีย ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงกระบวนการพิจารณาคดีแบบใช้กระดาษไปเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless) ของศาลแพ่ง	123

สารบัญ (ต่อ)

ผลจากการศึกษาการดำเนินการพิจารณาคดีแบบไร้กระดาษ (Paperless) ในศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษ	124
วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ผู้พิพากษา และผู้ปฏิบัติงานใน ศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษ	124
สรุปข้อดี ข้อเสีย ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ เปลี่ยนแปลงกระบวนการพิจารณาคดีแบบใช้กระดาษไปเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless) ของศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษ	127
สรุปการวิเคราะห์	128
บทที่ 5 ข้อเสนอแนะ	130
สรุป	130
ข้อเสนอแนะ	132
บรรณานุกรม	136
ภาคผนวก	138
ประวัติย่อผู้วิจัย	155

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
3 - 1 คดีแพ่งในศาลชั้นต้น	96
3 - 2 กระบวนพิจารณาคดีแพ่งสามัญ (คดีมีข้อพิพาท)	97
3 - 3 กระบวนพิจารณาคดีแพ่งสามัญ (คดีไม่มีข้อพิพาท)	98
3 - 4 การส่งคำคู่ความและเอกสาร	99
3 - 5 คู่ความ	100
3 - 6 เขตอำนาจศาล	101
3 - 7 กระบวนพิจารณาคดีแพ่งวิสามัญ (คดีมีโน้ตสาเร่ และคดีไม่มีข้อยุ่งยาก)	102

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ด้วยรัฐบาลภายใต้การนำของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้กำหนดนโยบายหลักที่ใช้บริหารประเทศคือ นโยบาย Thailand 4.0 บนวิสัยทัศน์ที่จะนำประเทศไทยไปสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” และต่อมาได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ.2561 – 2580 (ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580), 2561) เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ทั้งนี้ในยุทธศาสตร์ชาติได้กำหนดรวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสมัยใหม่ซึ่งจะเพิ่มประสิทธิภาพของการบริการและบริหารของภาครัฐ การพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่และระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ศาลยุติธรรมซึ่งเป็นหนึ่งในหน่วยงานภาครัฐจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ.2561 – 2564 (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2560) เพื่อการพัฒนาศาลยุติธรรมให้สอดคล้องกับนโยบาย Thailand 4.0 และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ดังกล่าว ซึ่งหนึ่งในยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรมที่กำหนดไว้ คือ การพัฒนานวัตกรรมเพื่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลยุติธรรม โดยกำหนดยุทธศาสตร์ให้มีการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีมาใช้ในการพิจารณาคดีในแบบดิจิทัลเพื่อการขับเคลื่อนศาลยุติธรรมให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ยุทธศาสตร์ชาติ 20 กำหนดไว้ ทั้งนี้ภารกิจหลักของศาลยุติธรรมคือการพิจารณาคดีต่าง ๆ ที่อยู่ในขอบอำนาจของศาลยุติธรรมการพิจารณาคดีเหล่านั้นประกอบด้วยขั้นตอนและกระบวนการ การดำเนินงานหลายอย่างของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายโจทก์ จำเลย ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นที่ดำเนินการพิจารณาคดี เมื่อโจทก์ยื่นฟ้องจำเลยเป็นคดีที่ศาลชั้นต้น ศาลจะส่งคำฟ้องให้แก่จำเลย หากจำเลยต่อสู้คดี จำเลยจะต้องยื่นคำให้การต่อสู้ที่ศาล จากนั้นศาลชั้นต้นจะนัดพิจารณาคดี โจทก์มีสิทธิที่จะนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาลโดยการสืบพยานสนับสนุนข้อกล่าวอ้างของฝ่ายตน ฝ่ายจำเลยสามารถซักค้านพยานฝ่ายโจทก์ได้ จำเลยเองสามารถนำเสนอพยานหลักฐานสนับสนุนข้อต่อสู้ของตนเองต่อศาลได้ เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการนำเสนอพยานหลักฐานแล้ว ศาลชั้นต้นจะพิพากษาคัดสินคดีให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งชนะ คู่ความที่ไม่พอใจในคำตัดสินของศาลชั้นต้น มีสิทธิที่จะยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาศาลชั้นต้นได้ที่ศาลชั้นอุทธรณ์ เมื่อศาลชั้นอุทธรณ์พิจารณาคดีแล้วมีคำพิพากษาอย่างไร คู่ความฝ่ายที่ไม่พอใจคำตัดสินของศาลชั้นอุทธรณ์ย่อมมีสิทธิที่จะยื่นฎีกาคัดค้านคำพิพากษาของศาลชั้นอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาได้ กระบวนการพิจารณาคดีทั้งหมดที่เกิดขึ้นนี้ต้องบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในกระดาด

กระดาษที่บันทึกเหล่านี้ร่วมกันเป็นสำนวนคดี สำนวนคดีที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายเรื่อง ทั้งเรื่องความสิ้นเปลืองในการใช้กระดาษ การจัดเก็บสำนวนที่เป็นกระดาษ การสืบค้นหาข้อมูลทางคดี ของบุคคลต่าง ๆ การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เป็นต้น อีกทั้งในภาวะสังคมปัจจุบันที่มีการดำเนินการตามฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) และการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social distancing) ทำให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคม จากการทำงานที่ทำงานเป็นทำงานที่บ้าน จากการทำงานบนกระดาษกลายเป็นการทำงานแบบดิจิทัล Online การเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีที่ใช้กระดาษไปเป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) จึงเป็นเป้าหมายหลักอย่างหนึ่งของการพัฒนาองค์กรศาลยุติธรรม

ในห้วงเวลาที่ผ่านมศาลยุติธรรมได้ดำเนินการพัฒนาระบบการพิจารณาคดีแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยศาลยุติธรรมเริ่มดำเนินการโครงการเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีที่ต้องใช้กระดาษบันทึกและจัดเก็บข้อมูลเป็นการพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) การดำเนินการเพื่อเปลี่ยนผ่านระบบการพิจารณาคดีแบบใช้กระดาษไปสู่การพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษ ยังมีปัญหา ข้อขัดข้อง ตลอดจนอุปสรรคหลายประการ ศาลยุติธรรมบางแห่งได้ดำเนินการเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีเป็นการพิจารณาคดีแบบไร้กระดาษไปในบางลักษณะของการทำงานแล้วแต่การดำเนินการยังไม่สัมฤทธิ์ผล เนื่องด้วยผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการทำงานบางส่วนไม่เห็นความสำคัญในการดำเนินการ ศาลยุติธรรมหลายแห่งยังไม่ได้ดำเนินการหรือเตรียมตัวที่จะดำเนินการเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีเป็นแบบไร้กระดาษ ทำให้ภาพโดยรวมของศาลยุติธรรมยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ ผู้ศึกษาจึงเห็นควรศึกษาวิเคราะห์ปัญหา ข้อขัดข้อง อุปสรรค รวมทั้งข้อเสนอแนะ เพื่อให้การดำเนินการเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมสู่การพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) จะสามารถดำเนินการได้โดยสัมฤทธิ์ผล สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศสู่ Thailand 4.0 และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ.2561 - 2580 ได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินการเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมแบบใช้กระดาษสู่การพิจารณาคดีแบบไร้กระดาษ (Paperless) ของศาลยุติธรรมทั้งศาลชั้นต้นและศาลสูงในเชิงยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ.2561 - 2564 แผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา แนวนโยบายของประธานศาลฎีกา
2. เพื่อศึกษาปัญหา ข้อขัดข้อง อุปสรรคในการดำเนินการปรับเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีไปสู่ การพิจารณาคดีแบบไร้กระดาษ (Paperless) ทศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหาร ผู้พิพากษาที่ปฏิบัติงาน บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless)

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะการดำเนินการของศาลยุติธรรม ในศาลแพ่งซึ่งเป็นศาลยุติธรรมระดับศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษซึ่งเป็นศาลยุติธรรมระดับศาลสูง สำนักงานศาลยุติธรรมซึ่งเป็นหน่วยงานสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม

2. ขอบเขตประชากร

ประชากรในการวิจัยนี้ได้แก่ ผู้บริหารศาลยุติธรรม ผู้พิพากษาในศาลที่ดำเนินการศึกษาเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารในสำนักงานศาลยุติธรรม

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาภายในกรอบระยะเวลา 8 เดือน (พฤศจิกายน 2562 - มิถุนายน 2563)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

2. แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม แผนปฏิบัติการ 4 ปี ศาลยุติธรรม พ.ศ.2561 - 2564 แผนภูมิกระบวนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม กระบวนการทำงานในการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา นโยบายประธานศาลฎีกา

แหล่งข้อมูลทุติภูมิ

การดำเนินการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless) ของศาลแพ่ง

การดำเนินการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless) ของศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษ

บทสัมภาษณ์ผู้บริหารศาลยุติธรรมและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในการพิจารณาคดีของศาล ทั้งในเชิงนโยบายในเรื่องการเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีแบบใช้กระดาษไปเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless) ปัญหา ข้อขัดข้อง และอุปสรรคต่าง ๆ ในทางปฏิบัติ ข้อเสนอแนะในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีไปเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless) ให้ได้มีประสิทธิภาพ โดยเป็นบทสัมภาษณ์ของ

1. ประธานศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษหรือรองประธานศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษผู้ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการ
 2. อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง
 3. ผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษ จำนวน 1 คน
 4. ผู้พิพากษาในศาลแพ่ง จำนวน 1 คน
 5. เลขานุการศาลแพ่ง
 6. ผู้อำนวยการประจำสำนักอำนวยการศาลแพ่ง

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารศาลยุติธรรมซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบาย และทิศทางการดำเนินงานของศาลยุติธรรม ผู้บริหาร ผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในศาลยุติธรรมจำนวน 2 ศาลจากศาลยุติธรรมที่มีจำนวนทั้งสิ้น 266 ศาล กล่าวคือ ศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์ พิเศษถือเป็นตัวแทนประชากรกลุ่มตัวอย่างศาลยุติธรรมประเภทศาลสูง ศาลแพ่งถือเป็นตัวแทนประชากรกลุ่มตัวอย่างศาลยุติธรรมประเภทศาลชั้นต้น

4. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยนี้จะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ได้ และการสัมภาษณ์ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ข้อจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากผู้ศึกษา ศึกษาเฉพาะข้อมูลของศาลยุติธรรมจำนวน 2 ศาล จากจำนวนศาลยุติธรรมที่มีทั้งสิ้น 266 ศาล ส่วนบทสัมภาษณ์ผู้บริหารศาล ผู้พิพากษา และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องที่ผู้ศึกษานำมาวิเคราะห์ก็เป็นเพียงผู้ปฏิบัติงานในศาลยุติธรรมเพียงส่วนหนึ่ง ดังนั้นข้อสรุปจากบทสัมภาษณ์ผู้บริหารศาลผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จึงไม่ใช่ความเห็นของบุคคลากรผู้ปฏิบัติงานในองค์กรศาลยุติธรรมทุกคน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ได้ทราบแนวทางการดำเนินการเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมแบบใช้กระดาษสู่การพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) ของศาลยุติธรรมในเชิงยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ.2561 - 2564 แผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา แนวนโยบายของประธานศาลฎีกา
2. ทำให้ได้ทราบแนวทางการแก้ไขปัญหา ข้อขัดข้อง อุปสรรคในการดำเนินการปรับเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีไปสู่ การพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) ทศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหาร ผู้พิพากษาที่ปฏิบัติงาน บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless)

คำจำกัดความ

ยุทธศาสตร์ หมายถึง วิธีการ (Ways) ที่จะนำ เครื่องมือ (Means) ที่มีอยู่อย่างจำกัด มาใช้อย่างดีที่สุดให้บรรลุจุดมุ่งหมาย (Ends) ที่ตั้งไว้

ศาลยุติธรรม	หมายถึง	ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ถึงปวงตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หมวดที่ 10 ส่วนที่ 2
ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา	หมายถึง	ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาซึ่งออกตามกฎหมายเพื่อให้ศาลยุติธรรมผู้พิพากษา และผู้ที่เกี่ยวข้องในศาลยุติธรรมได้ถือปฏิบัติ
ศาลชั้นต้น	หมายถึง	ศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีที่มีการฟ้องและการพิจารณาคดีในลำดับแรก
ศาลแพ่ง	หมายถึง	ศาลยุติธรรมระดับศาลชั้นต้น มีอำนาจการพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งในเขตอำนาจ
ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค	หมายถึง	ศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีที่คู่ความอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้น
ศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ	หมายถึง	ศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับ เยาวชนและครอบครัว แรงงาน ภาษีอากร ล้มละลาย และทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ที่คู่ความอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลล้มละลาย และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ
ศาลฎีกา	หมายถึง	ศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีที่คู่ความอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ
ศาลสูง	หมายถึง	ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ ศาลฎีกา
ประธานศาลฎีกา	หมายถึง	ผู้บริหารสูงสุดของศาลยุติธรรมทั้งในส่วนข้าราชการตุลาการและข้าราชการธุรการของศาลยุติธรรม
เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม	หมายถึง	ผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงานธุรการที่ปฏิบัติหน้าที่ในศาลยุติธรรมต่าง ๆ ชั้นตรงต่อประธานศาลฎีกา
ประธานศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ	หมายถึง	ผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารสูงสุดของศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ
อธิบดีศาลแพ่ง	หมายถึง	ผู้พิพากษาผู้ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารสูงสุดของศาลแพ่ง
เลขาธิการศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ	หมายถึง	ผู้พิพากษาผู้ทำหน้าที่ประสานงานนโยบายของประธานศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษไปสู่การปฏิบัติ
เลขาธิการศาลแพ่ง	หมายถึง	ผู้พิพากษาผู้ทำหน้าที่ประสานงานนโยบายของอธิบดีศาลแพ่งไปสู่การปฏิบัติ
ผู้อำนวยการประจำสำนักผู้อำนวยการศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ	หมายถึง	ผู้อำนวยการเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการประจำศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ

ผู้อำนวยการประจำสำนักผู้อำนวยการศาลแพ่ง

	หมายถึง	ผู้อำนวยการเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการประจำศาลแพ่ง
กระบวนการพิจารณาคดี	หมายถึง	ขั้นตอนการดำเนินการเพื่อพิจารณาคดีที่เกิดขึ้นในศาล ตั้งแต่การยื่นคำฟ้อง การยื่นคำให้การ นัดพิจารณาคดี การยื่นบัญชี ระบุพยาน การยื่นเอกสาร การสืบพยาน การพิพากษาคดี การบังคับคดี การอุทธรณ์ ฎีกา
คำฟ้อง	หมายถึง	การเสนอข้อกล่าวหาของฝ่ายโจทก์ที่มีต่อจำเลยต่อศาล
คำให้การ	หมายถึง	การเสนอคำแก้ข้อกล่าวหาของฝ่ายจำเลยที่มีต่อโจทก์ต่อศาล
การสืบพยาน	หมายถึง	การนำเสนอพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์และจำเลยต่อศาลเพื่อการสนับสนุนข้อกล่าวอ้างของฝ่ายตน ทั้งการนำพยานบุคคลมาเบิกความต่อหน้าศาลการนำส่งพยานเอกสารหรือพยานวัตถุต่อศาล
การบังคับคดี	หมายถึง	การบังคับให้มีการดำเนินการไปตามคำตัดสินในคำพิพากษาของศาล

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ปัญหาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาการใช้กระดาษในทุกขั้นตอนของการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมนำสู่แนวคิดการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมแบบไร้กระดาษ (Paperless)

รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง (Input)

การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ทั้งยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม แผนปฏิบัติการของศาลยุติธรรม ขั้นตอนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม ข้อบังคับประธานศาลฎีกาในส่วนที่เกี่ยวข้อง บทสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม

วิเคราะห์ข้อมูล (Process)

วิเคราะห์ยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม แผนปฏิบัติการของศาลยุติธรรมว่าสอดคล้องกับแนวคิดการเปลี่ยนพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมเป็นแบบไร้กระดาษ(Paperless) หรือไม่ วิเคราะห์ขั้นตอนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม ว่าหากต้องเปลี่ยนเป็นแบบไร้กระดาษต้องดำเนินการอย่างไร ขณะนี้ศาลยุติธรรมได้ดำเนินการอย่างไรแล้วบ้าง วิเคราะห์นโยบาย และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาในส่วนที่เกี่ยวข้องว่าเหมาะสมต่อการดำเนินการหรือไม่ วิเคราะห์บทสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องว่าหากมีการดำเนินการจะมีปัญหา ข้อขัดข้องอุปสรรคใด และมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา ข้อขัดข้อง และอุปสรรคข้องเหล่านั้นอย่างไร

สรุปผล (Output)

สรุปผลการวิเคราะห์ ได้เป็นการเสนอแนะรูปแบบ วิธีการดำเนินการเพื่อให้ศาลยุติธรรม

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ทิศทางการปรับเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาข้อสอบของศาลยุติธรรมที่ต้องใช้กระดาษบันทึกและจัดเก็บข้อมูลเป็นกระดาษ มาเป็นการพิจารณาข้อสอบแบบไร้กระดาษ (Paperless) ที่เอกสารและข้อมูลต่าง ๆ ถูกบันทึกไว้ในระบบดิจิทัล (Digital) มิได้เกิดขึ้นเองตามความอำเภอใจของผู้หนึ่งผู้ใด แต่เป็นทิศทางการพัฒนาองค์กรที่ถูกกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการของศาลยุติธรรม ดังนั้นการศึกษาทบทวนวรรณกรรมโดยการศึกษาแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการของศาลยุติธรรมจึงเป็นส่วนสำคัญในงานวิจัยนี้ การศึกษาจะมุ่งเน้นไปที่แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการของศาลยุติธรรม พ.ศ.2561 - 2564 ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการฉบับที่ศาลยุติธรรมใช้อยู่ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามในงานวิจัยนี้การศึกษายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 - 2580) ซึ่งเป็นแผนแม่บทที่รัฐบาลได้กำหนดเป็นกรอบการพัฒนาประเทศย่อมเป็นสิ่งสำคัญเพื่อการตรวจสอบว่ากรอบแนวคิดตามแผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ.2561 - 2564 สอดคล้องไปกับการพัฒนาประเทศตามแนวทางยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่รัฐบาลกำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งนอกจากการศึกษายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 - 2580) แผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม และแผนปฏิบัติการของศาลยุติธรรม พ.ศ. 2561 - 2564 และ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยการศึกษา ข้อบัญญัติแห่งตัวบทกฎหมาย หรือ ข้อกำหนดใด ๆ ที่เป็นบ่ออ้างอิงถึงปรับเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาข้อสอบของศาลยุติธรรมที่ต้องใช้กระดาษบันทึกและจัดเก็บข้อมูลเป็นกระดาษ มาเป็นการพิจารณาข้อสอบแบบไร้กระดาษ (Paperless) ที่เอกสารและข้อมูลต่าง ๆ ถูกบันทึกไว้ในระบบดิจิทัล (Digital) ว่าสามารถจะกระทำได้โดยไม่ได้เป็นการละเมิดต่อกฎหมายหรือบทบัญญัติอื่นใด การศึกษาจะเริ่มจาก ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ.2561 - 2564 แผนปฏิบัติการศาลยุติธรรม พ.ศ.2561 - 2564 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ข้อกำหนดประธานศาลฎีกาว่าด้วยการยื่น ส่ง และรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2560 ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการจัดทำสารบทความ สารบทความพิพาท และการรวบรวมเก็บรักษาเอกสารในสำนวนความ ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2562 นโยบายประธานศาลฎีกา พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2544 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2562 และงานวิจัยตลอดจนบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580)

“โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าวโดยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติและต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติพ.ศ. 2560 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2560 โดยกำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติเพื่อรับผิดชอบในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติกำหนดวิธีการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติในการติดตาม การตรวจสอบ และการประเมินผล รวมทั้งกำหนดมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทุกภาคส่วนดำเนินการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติเพื่อให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติพ.ศ. 2560 คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านต่าง ๆ รวม 6 คณะอันประกอบด้วยคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐเพื่อรับผิดชอบในการดำเนินการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดตลอดจนได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวางเพื่อประกอบการพิจารณาจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ภายในช่วงเวลาดังกล่าว เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน

สถานการณ์แนวโน้ม วิสัยทัศน์และเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ

1. บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 เป็นต้นมาได้ส่งผลให้ประเทศมีการพัฒนาในทุกมิติทั้งในด้านเศรษฐกิจที่ประเทศไทยได้รับการยกระดับเป็นประเทศในกลุ่มบนของกลุ่มประเทศระดับรายได้ปานกลาง ในด้านสังคมที่มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนส่งผลให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากการเป็นประเทศยากจน และในด้านสิ่งแวดล้อมที่ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบในความหลากหลายเชิงนิเวศ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังมีความท้าทายต่อการพัฒนาที่สำคัญ อาทิอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในปี 2560 ที่ร้อยละ 3.9 ถือว่าอยู่ในระดับต่ำกว่าศักยภาพ เมื่อเทียบกับร้อยละ 6.0 ต่อปีในช่วงเวลาเกือบ 6 ทศวรรษที่ผ่านมา

โดยมีสาเหตุหลักจากการชะลอตัวของการลงทุนภายในประเทศและสถานการณ์เศรษฐกิจโลกที่ยังไม่ฟื้นตัวได้เต็มที่ โครงสร้างเศรษฐกิจไทยที่ยังไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพภาคบริการและภาคเกษตรมีผลิตภาพการผลิตในระดับต่ำ ขาดการนำเทคโนโลยีเข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ประกอบกับแรงงานไทยยังมีปัญหาเรื่องคุณภาพและสมรรถนะที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการในการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศนอกจากนั้น ศักยภาพและคุณภาพของประชากรไทยทุกช่วงวัยยังคงเป็นปัจจัยท้าทายสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ แม้ว่าการเข้าถึงระบบบริการสาธารณสุข การศึกษา บริการสาธารณสุข โครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ และการคุ้มครองทางสังคมอื่น ๆ ของคนไทยมีความครอบคลุมเพิ่มมากขึ้น แต่ยังคงมีปัญหาเรื่องคุณภาพการให้บริการที่มีมาตรฐานแตกต่างกันระหว่างพื้นที่ ซึ่งเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักที่ทำให้ประเทศไทยยังคงมีปัญหาคอขวดในหลายมิติขณะที่ปัญหาด้านความยากจนยังคงเป็นประเด็นท้าทายในการยกระดับการพัฒนาประเทศให้ประชาชนมีรายได้สูงขึ้นและแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันการวางกลยุทธ์ระยะยาวในการฟื้นฟูการใช้และการรักษาทรัพยากรอย่างบูรณาการเพื่อการพัฒนาประเทศที่ผ่านมายังขาดความชัดเจน ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศยังมีปัญหาการใช้อย่างสิ้นเปลืองและเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็วทั้งนี้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐ การพัฒนาประเทศขาดความต่อเนื่อง และความยืดหยุ่นในการตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาของประชาชน ขณะที่ความมั่นคงภายในประเทศยังมีหลายประเด็นที่ต้องเสริมสร้างให้เกิดความเข้มแข็ง ลดความขัดแย้งทางความคิด และอุดมการณ์ที่มีรากฐานมาจากความเหลื่อมล้ำ ความไม่เสมอภาค การขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม และปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการเมืองตลอดจนส่งเสริมคนในชาติให้ยึดมั่นสถาบันหลักเป็นศูนย์รวมจิตใจให้เกิดความรักและความสามัคคีในขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีสัดส่วนประชากรวัยแรงงานและวัยเด็กที่ลดลงและประชากรสูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จะเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ มีความท้าทายมากขึ้น ทั้งในส่วนของเสถียรภาพทางการเงินการคลังของประเทศในการจัดสวัสดิการเพื่อดูแลผู้สูงอายุที่เพิ่มสูงขึ้น การลงทุนและการออม การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ความมั่นคงทางสังคม การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนซึ่งจะเป็นประเด็นท้าทายต่อการขับเคลื่อนประเทศไปสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้ว

2. ปัจจัยและแนวโน้มที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ

แม้ว่าประเทศไทยจะมีตำแหน่งที่ตั้งที่สามารถเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงในภูมิภาคและเป็นประตูสู่เอเชียแต่การที่มีอาณาเขตติดกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ ทำให้ปัญหาด้านเขตแดนกับประเทศเพื่อนบ้านยังคงเป็นความท้าทายด้านความมั่นคงในอนาคต นอกจากนี้ประเทศไทยยังคงต้องให้ความสำคัญกับปัญหาด้านความมั่นคงอื่น ๆ ที่มีความซับซ้อน ละเอียดอ่อน และมีความเชื่อมโยงกันหลายมิติที่อาจเป็นประเด็นท้าทายต่อการสร้างบรรยากาศความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชนและระหว่างประชาชนกับประชาชน ซึ่งรวมถึงการสร้างสามัคคีของคนในชาติที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มประชากรไทยที่มีแนวคิดและความเชื่อที่แตกต่างกันอย่างยั่งยืนนอกจากนี้การขยายอิทธิพลและการเพิ่มบทบาทของประเทศมหาอำนาจ ที่

อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบหลายชั่วอำนาจ หรือเกิดการย้ายชั่วอำนาจทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศในอนาคตขณะที่ต้องเผชิญกับอิทธิพลขององค์การระหว่างประเทศและบริษัทข้ามชาติจะมีบทบาทมากขึ้นในการกำหนดกฎ ระเบียบ ทิศทางความสัมพันธ์และมาตรฐานสากลต่าง ๆ ทั้งในด้านความมั่นคง และเศรษฐกิจ รวมทั้งการรวมกลุ่มเศรษฐกิจและการเปิดเสรีในภูมิภาคที่นำไปสู่ความเชื่อมโยงในทุกระบบ อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงด้านอาชญากรรมข้ามชาติและเศรษฐกิจนอกระบบ รวมทั้งปัญหายาเสพติด การค้ามนุษย์และการลักลอบเข้าเมืองในทางกลับกัน ความเปลี่ยนแปลงจากโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ได้รับการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดจะก่อให้เกิดนวัตกรรมอย่างพลิกผัน อาทิเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ หุ่นยนต์และโดรน เทคโนโลยีพันธุกรรมสมัยใหม่และเทคโนโลยีทางการเงิน ซึ่งตัวอย่างแนวโน้มการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดดเหล่านี้คาดว่าจะเป็ปัจจัยสนับสนุนหลักที่ช่วยทำให้เศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มที่จะกลับมาขยายตัวได้เข้มแข็งขึ้น แนวโน้มสำคัญที่จำเป็นต้องมีการติดตามอย่างใกล้ชิด อาทิ การรวมกลุ่มทางการค้าและการลงทุนที่จะมีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น การแข่งขันที่คาดว่าจะรุนแรงขึ้นในการเพิ่มผลิตภาพและสร้างความหลากหลายของสินค้าและบริการที่ตอบโจทย์รูปแบบชีวิตใหม่ๆ นอกจากนั้น ประเทศไทยคาดว่าจะเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอดในปี 2574 จะก่อให้เกิดโอกาสใหม่ๆ ในการตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคนสูงวัยที่จะมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการคาดการณ์ว่าครอบครัวไทยจะมีขนาดเล็กลงและมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้นประชากรในประเทศไทยจะมีช่วงอายุที่แตกต่างกันและจะมีกลุ่มคนช่วงอายุใหม่ๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้น การเตรียมความพร้อมของประชากรให้มีคุณภาพและการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการผลิตและการบริการของประเทศจะเป็นความท้าทายสำคัญในระยะต่อไป

ในขณะเดียวกัน โครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมสูงวัย อาจทำให้เกิดความต้องการแรงงานต่างชาติเพิ่มมากขึ้นเพื่อทดแทนจำนวนแรงงานไทยที่ลดลง ซึ่งปัจจัยด้านการเปิดเสรีในภูมิภาคและความก้าวหน้าของการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งในภูมิภาคจะทำให้การเคลื่อนย้ายแรงงานและการย้ายถิ่นมีความสะดวกมากขึ้น และเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายประชากรเข้าออกประเทศเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่มีศักยภาพซึ่งมีแนวโน้มในการเคลื่อนย้ายไปเรียนหรือทำงานในทั่วทุกมุมโลกสูงขึ้น ทั้งนี้การย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น จึงอาจจะเป็นไปได้ที่ประเทศไทยจะยังคงเป็นประเทศผู้รับของประชากรจากประเทศเพื่อนบ้านขณะที่ประชากรไทยโดยเฉพาะแรงงานทักษะอาจมีแรงจูงใจในการย้ายถิ่นไปยังประเทศที่มีระดับการพัฒนาที่ดีกว่า อาจทำให้การแย่งชิงแรงงานมีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งจะยิ่งทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคมไทยนอกจากนี้ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศคาดว่าจะมีความรุนแรงมากขึ้นทั้งในเชิงความผันผวน ความถี่ และขอบเขตที่กว้างขวางมากขึ้น ซึ่งจะสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ระบบโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น ตลอดจนระบบผลิตทางการเกษตรที่สัมพันธ์ต่อเนื่องกับความมั่นคงด้านอาหารและน้ำ ขณะที่ระบบนิเวศต่าง ๆ มีแนวโน้มเสื่อมโทรมลง และมีความเป็นไปได้ค่อนข้างสูงในการสูญเสียความสามารถในการรองรับความต้องการของมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ดีระดับความรุนแรงของผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกและความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศต่างๆดังกล่าวที่แต่ละประเทศจะต้องเผชิญจะมีความแตกต่างกัน ทำให้การเป็นสังคมสีเขียวการรักษาและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการจะได้รับความสำคัญและความสนใจจากนานาประเทศรวมทั้งประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือกรวมถึงการสร้างสมดุลความมั่นคงด้านพลังงานและอาหารมีแนวโน้มที่จะมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นกฎระเบียบและข้อตกลงด้านสิ่งแวดล้อมจะมีความเข้มข้นและเข้มงวดขึ้น โดยกรอบการพัฒนาตามข้อตกลงระหว่างประเทศต่างๆ ที่สำคัญ เช่น เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และบันทึกลงความตกลงปารีสจะได้รับการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้นแนวโน้มเหล่านี้จะก่อให้เกิดความท้าทายต่อการพัฒนาประเทศในหลายมิติทั้งในส่วนของการทำงานและอาชีพ สาขาการผลิตและบริการใหม่ๆความมั่นคงของประเทศอันเกิดจากภัยคุกคามและความเสี่ยงด้านอื่น ๆ ที่ซับซ้อนขึ้น อาชญากรรมไซเบอร์รูปแบบการก่อสงครามที่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือการเคลื่อนย้ายอย่างเสรีและรวดเร็วของผู้คน เงินทุน ข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้เทคโนโลยีและสินค้าและบริการ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่รวดเร็วและคาดการณ์ได้ยากการเกิดขึ้นของโรคระบาด และโรคอุบัติใหม่ที่จะส่งผลให้การเฝ้าระวังด้านการสาธารณสุขในประเทศมีความสำคัญมากขึ้น อาจนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นได้หากไม่มีมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและรองรับผลกระทบต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งรวมถึงการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมแบบพลิกผันที่จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากการเข้าถึงเทคโนโลยีโครงสร้างพื้นฐาน และองค์ความรู้สมัยใหม่มีระดับความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มประชากรต่าง ๆ โดยการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมดังกล่าวจะส่งผลต่อทั้งการทำงานและอาชีพที่จะมีรูปแบบและลักษณะงานที่เปลี่ยนไป มีความต้องการแรงงานที่มีสมรรถนะสูงเพิ่มมากขึ้น หลายอาชีพอาจหายไปจากตลาดงานในปัจจุบันและบางอาชีพจะถูกทดแทนด้วยระบบอัตโนมัติโดยเฉพาะอาชีพที่ต้องการทักษะระดับต่ำ ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อความมั่นคงและคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ปรับตัวไม่ทันหรือขาดความรู้และทักษะที่ทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปกระแสโลกาภิวัตน์ที่จะทำให้เกิดการพัฒนาขยายความเป็นเมือง วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศที่อาจจะมีความแปรปรวนมากยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจัยทั้งหมดดังกล่าวจะส่งผลให้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นจากปัจจัยและแนวโน้มที่คาดว่าจะส่งผลต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ ข้างต้น เห็นได้ว่าบริบทและสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีพลวัตสูง และมีความซับซ้อนหลากหลายมิติซึ่งจะส่งผลต่ออนาคตการพัฒนาประเทศอย่างมาก ดังนั้น การพัฒนาประเทศจึงจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์การพัฒนาที่ครอบคลุมทุกมิติและทุกด้าน การพัฒนาที่เกี่ยวข้อง มีความร่วมมือในลักษณะประชารัฐจากภาคส่วนต่าง ๆ ในรูปแบบของหุ้นส่วนการพัฒนาที่เป็นการดำเนินงานอย่างบูรณาการ เนื่องจากทุกมิติการพัฒนามีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน โดยประเทศไทยจำเป็นต้องมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความรู้สมรรถนะ และทักษะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ สามารถรู้เท่าทันและปรับตัวให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข มีอาชีพที่มั่นคง สร้างรายได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์และกติกาใหม่ ๆ และมาตรฐานที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบและปัจจัยส่งเสริม

ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไปพร้อมกัน ทั้งในส่วนองระบบการเรียนการสอน และการพัฒนาทักษะฝีมือที่สอดคล้องกันกับการพัฒนาของคนในแต่ละช่วงวัย ระบบบริการสาธารณะ โครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้ประเทศไทยสามารถยกระดับเป็นเจ้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรมก้าวทันโลก จากการพัฒนาตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ส่งผลให้เกิดการสร้างห่วงโซ่มูลค่าทางเศรษฐกิจในทั้งภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรและภาคบริการ กระจายผลประโยชน์จากการพัฒนา ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ และนำไปสู่การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกภาคส่วนนอกจากนี้ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลความมั่นคงด้านพลังงานและอาหาร การรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายเชิงนิเวศ การส่งเสริมการดำเนินชีวิตและธุรกิจ และการพัฒนาและขยายความเป็นเมืองที่เติบโตอย่างต่อเนื่องที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมกับการมีข้อกำหนดของรูปแบบและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการใช้พื้นที่ที่ชัดเจน ขณะที่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์กฎหมาย ระบบภาษีต้องมีกลยุทธ์การพัฒนาที่สามารถอำนวยความสะดวกและส่งเสริมให้ประเทศมีศักยภาพการแข่งขันที่สูงขึ้น และสามารถจับจุดแข็งในเรื่องตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศมากขึ้น รวมทั้งให้ความสำคัญของการรวมกลุ่มความร่วมมือกับนานาชาติในระดับภูมิภาคและระดับโลก เพื่อกระชับและสร้างสัมพันธ์ไมตรีเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางการทูต ซึ่งจะก่อให้เกิดการสร้างพลังทางเศรษฐกิจและรักษาความมั่นคงของประเทศ โดยจำเป็นต้องสร้างความพร้อมในการที่จะยกระดับมาตรฐานและมีการปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบกติกาสากลในด้านต่าง ๆ ขณะเดียวกันประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งให้มีการปฏิรูประบบราชการและการเมืองเพื่อให้เกิดการบริหารราชการที่ดีและมีเสถียรภาพทางการเมือง มีการส่งเสริมคนในชาติให้ยึดมั่นสถาบันหลักเป็นศูนย์รวมจิตใจเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคีและลดความขัดแย้งภายในประเทศ โดยที่นโยบายการพัฒนาต่าง ๆ จำเป็นต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับโครงสร้างและลักษณะพฤติกรรมของประชากรที่อาจจะมีแตกต่างจากปัจจุบันมากขึ้นดังนั้น ภายใต้เงื่อนไขโครงสร้างประชากร โครงสร้างเศรษฐกิจ สภาพสังคม สภาพภูมิอากาศสิ่งแวดล้อม และปัจจัยการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการวางแผนการพัฒนาที่รอบคอบและครอบคลุม อย่างไรก็ตาม หลายประเด็นพัฒนาเป็นเรื่องที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการปรับตัวซึ่งจะต้องหยั่งรากลึกลงไปถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างการขับเคลื่อนการพัฒนาให้ประเทศเจริญก้าวหน้าไปในอนาคตจึงจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ในระยะยาวที่ต้องบรรลุ พร้อมทั้งแนวยุทธศาสตร์หลักในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นกรอบในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างบูรณาการบนพื้นฐานประชารัฐเพื่อยกระดับจุดแข็งและจุดเด่นของประเทศและปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนและจุดด้อยต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ โดยยุทธศาสตร์ชาติจะเป็นเป้าหมายใหญ่ในการขับเคลื่อนประเทศ และถ่ายทอดไปสู่แผนในระดับอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติทั้งในระดับยุทธศาสตร์ภารกิจและพื้นที่ซึ่งรวมถึงพื้นที่พิเศษต่าง ๆ อาทิเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อให้การพัฒนาประเทศสามารถดำเนินการได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และ ยั่งยืน

3. วิสัยทัศน์ประเทศไทย

“ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อสนองตอบต่อผลประโยชน์แห่งชาติอันได้แก่ การมีเอกราช อธิปไตย การดำรงอยู่อย่างมั่นคง และ

ยั่งยืนของสถาบันหลักของชาติและประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ การอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุขเป็นปึกแผ่น มีความมั่นคงทางสังคมท่ามกลางพหุสังคมและการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ความเจริญเติบโตของชาติความเป็นธรรมและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงานและอาหาร ความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติประสานสอดคล้องกันด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี

ความมั่นคง หมายถึง การมีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยและการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศในทุกระดับ ทั้งระดับประเทศ สังคม ชุมชน ครัวเรือน และปัจเจกบุคคล และมีความมั่นคงในทุกมิติทั้งมิติทางการทหาร เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง เช่น ประเทศมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สถาบันชาติศาสนา พระมหากษัตริย์มีความเข้มแข็งเป็นศูนย์กลางและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน มีระบบการเมืองที่มั่นคงเป็นกลไกที่นำไปสู่การบริหารประเทศที่ต่อเนื่องและโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล สังคมมีความปรองดองและความสามัคคีสามารถผนึกกำลังเพื่อพัฒนาประเทศ ชุมชนมีความเข้มแข็ง ครอบครัวมีความอบอุ่น ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต มีงานและรายได้ที่มั่นคงพอเพียงกับการดำรงชีวิต มีการออมสำหรับวัยเกษียณ ความมั่นคงของอาหาร พลังงาน และน้ำ มีที่อยู่อาศัยและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน

ความมั่งคั่ง หมายถึง ประเทศไทยมีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและมีความยั่งยืนจนเข้าสู่กลุ่มประเทศรายได้สูง ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาลดลง ประชากรมีความอยู่ดีมีสุขได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น และมีการพัฒนาอย่างทั่วถึงทุกภาคส่วนมีคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติไม่มีประชาชนที่อยู่ในภาวะความยากจน เศรษฐกิจในประเทศมีความเข้มแข็ง ขณะเดียวกันต้องมีความสามารถในการแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ ทั้งในตลาดโลกและตลาดภายในประเทศเพื่อให้สามารถสร้างรายได้ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศตลอดจนมีการสร้างฐานเศรษฐกิจและสังคมแห่งอนาคตเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไป และประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญในเวทีโลก และมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าอย่างแน่นแฟ้นกับประเทศในภูมิภาคเอเชีย เป็นจุดสำคัญของการเชื่อมโยงในภูมิภาค ทั้งการคมนาคมขนส่ง การผลิต การค้า การลงทุน และการทำธุรกิจ เพื่อให้เป็นพลังในการพัฒนา นอกจากนี้ยังมีความสมบูรณ์ในทุนที่จะสามารถสร้างการพัฒนาต่อเนื่องไปได้ได้แก่ ทุนมนุษย์ทุนทางปัญญาทุนทางการเงิน ทุนที่เป็นเครื่องมือเครื่องจักร ทุนทางสังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญ รายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจที่อยู่บนหลักการใช้การรักษาและการฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ไม่ใช่ทรัพยากรธรรมชาติจนเกินพอดีไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมจนเกินความสามารถในการรองรับและเยียวยาของระบบนิเวศ การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นและสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดีขึ้น คนมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความเอื้ออาทร เสียสละเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม รัฐบาลมีนโยบายที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวม

อย่างยั่งยืนและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และทุกภาคส่วนในสังคมยึดถือและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอย่างสมดุล มีเสถียรภาพ และยั่งยืน

“ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศคือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม โดยการประเมินผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติประกอบด้วย

1. ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย
2. ชีตความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้
3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ
4. ความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม
5. ความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ

6. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐ

4. ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ

เพื่อให้ประเทศไทยสามารถยกระดับการพัฒนาให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และเป้าหมายการพัฒนาประเทศข้างต้น จึงจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศระยะยาวที่จะทำให้ประเทศไทยมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายในและภายนอกประเทศในทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับ ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการของประเทศได้รับการพัฒนายกระดับไปสู่การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่มและพัฒนาโลกที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจใหม่ที่จะสร้างและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ เพื่อยกระดับฐานรายได้ของประชาชนในภาพรวมและกระจายผลประโยชน์ไปสู่ภาคส่วนต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม คนไทยได้รับการพัฒนาให้เป็นคนดี เก่ง มีวินัย คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมและมีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์สามารถ “รู้รับปรับใช้” เทคโนโลยีใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง สามารถเข้าถึงบริการพื้นฐาน ระบบสวัสดิการ และกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีใครถูกทิ้งไว้ข้างหลังการพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาของยุทธศาสตร์ชาติจะมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในรูปแบบ “ประชารัฐ” โดยประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยแต่ละยุทธศาสตร์มีเป้าหมายและประเด็นการพัฒนา ดังนี้

4.1 ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคงประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสถานะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย เอกภพอธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติสังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคนเครื่องมือ เทคโนโลยีและระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล เพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการดำเนินการของยุทธศาสตร์ชาติด้านอื่น ๆ ให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนด

4.2 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติบนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ (1) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์วัฒนธรรม ประเพณีวิถีชีวิตและจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ (2) “ปรับปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่อนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคตและ (3) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคู่มือใหม่รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบัน พร้อมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนชั้นกลางและลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน

4.3 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดีเก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ดีรอบด้านและมีสุขภาพที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มียัสน์อดออม โอบอ้อมอารีมีวินัย รักษาศีลธรรมและเป็นพลเมืองดีของชาติมีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่สาม และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม ผู้ประกอบการ เกษตรกร ยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

4.4 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญกับการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับ

ท้องถิ่นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของ ประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกัน การเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

4.5 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตร กับสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนใน ทุกมิติทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมาภิบาล และความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่าง กันทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์ และ แผนงานและการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในแบบทางตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยเป็นการดำเนินการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกัน ไม่ว่าจะผ่านทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และ คุณภาพชีวิตโดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง 3 ด้าน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไป อย่างแท้จริง

4.6 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหาร จัดการภาครัฐ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของ ประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาท ภารกิจ แยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือในการให้บริการในระบบ เศรษฐกิจที่มีการแข่งขันมีสมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่ง ผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวมมีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการ ทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่าและปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้งมี ลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความ ต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกัน ปลุกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต ความมั่งคั่งและสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริต ประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ กฎหมายต้องมีความชัดเจน มีเพียงเท่าที่จำเป็น มีความ ทันสมัย มีความเป็นสากล มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการพัฒนา โดยกระบวนการยุติธรรมมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติและการอำนวยความสะดวก ยุติธรรมตามหลักนิติธรรม

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

1. บทนำ

ภาครัฐเป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามแนวทาง นโยบายและทิศทางการพัฒนาตามที่กำหนดตามกรอบการบริหารราชการแผ่นดิน และการที่ประเทศไทยจะบรรลุเป้าหมายอนาคตในระยะยาวที่กำหนดไว้นั้น ระบบบริหารจัดการภาครัฐจะต้องสามารถ ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างมีบูรณาการ มีความต่อเนื่อง เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล อย่างไรก็ดีที่ผ่านมาการบริหารจัดการภาครัฐขาดประสิทธิภาพ มีปัญหาเชิงการบริหารจัดการและ

โครงสร้าง ปัญหาคอร์รัปชันและระบบอุปถัมภ์ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกำหนดให้มียุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในทุกมิติโดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่เน้นการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส ผ่านการมีหน่วยงานภาครัฐที่มีโครงสร้างและภารกิจที่เหมาะสม และวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ของส่วนรวม เปิดโอกาสให้ทุก ๆ ภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการบริการสาธารณะ ตรวจสอบการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ ตลอดจนดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในสังคมได้อย่างเหมาะสมยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐจึงมีประเด็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการปรับเปลี่ยนภาครัฐ ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชน เพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ และแยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือในการให้บริการในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขัน มีขีดสมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัยและพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ และระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่าและปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้งมีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็วและโปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยม ความซื่อสัตย์สุจริต ความมั่งคั่งและสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ กฎหมายต้องมีความชัดเจน มีเพียงเท่าที่จำเป็น มีความทันสมัย มีความเป็นสากล มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการพัฒนา โดยกระบวนการยุติธรรมมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติการอำนวยความสะดวกตามหลักนิติธรรม รวมทั้งต้องมีการพัฒนาระบบบริหารจัดการบุคลากรภาครัฐที่สามารถจูงใจและดึงดูดให้คนดีคนเก่งเข้ามาร่วมพลังการทำงานที่มีความมุ่งมั่นและมีแรงบันดาลใจในการที่จะร่วมกันพลิกโฉมประเทศไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์

2. เป้าหมาย

- 2.1 ภาครัฐมีวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวมตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส
- 2.2 ภาครัฐมีขนาดที่เล็กกลง พร้อมปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง
- 2.3 ภาครัฐมีความโปร่งใส ปลอดภัยการทุจริตและประพฤติมิชอบ
- 2.4 กระบวนการยุติธรรม เป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมของประเทศ

3. ตัวชี้วัด

- 3.1 ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะของภาครัฐ
- 3.2 ประสิทธิภาพของการบริการภาครัฐ
- 3.3 ระดับความโปร่งใส การทุจริต ประพฤติมิชอบ
- 3.4 ความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม

4. ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการ

ภาครัฐ

4.1 ภาครัฐที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ตอบสนองความต้องการ และให้บริการอย่างสะดวกรวดเร็ว โปร่งใส หน่วยงานของรัฐต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่ มีระบบการบริหารจัดการที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส ให้การบริหารราชการแผ่นดินทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และงานของรัฐอย่างอื่นให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีสร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชน

4.1.1 การให้บริการสาธารณะของภาครัฐได้มาตรฐานสากลและเป็นระดับแนวหน้าของภูมิภาค ปรับรูปแบบและวิธีการดำเนินการของภาครัฐมีลักษณะที่เบ็ดเสร็จ ครบวงจร และหลากหลายรูปแบบตามความต้องการของผู้รับบริการ มีความร่วมมือกับภาคอื่น ๆ พร้อมทั้งปรับปรุงกลไกการปฏิบัติงานของภาครัฐให้มีลักษณะบูรณาการ สามารถส่งเสริมภารกิจของภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะการปรับปรุงบทบาทและกลไกภาครัฐให้เป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการประกอบการ การกำหนดกฎระเบียบที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจภาคเอกชนทุกขนาด สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาว

4.1.2 ภาครัฐมีความเชื่อมโยงในการให้บริการสาธารณะต่าง ๆ ผ่านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้มีระบบการบริหารจัดการข้อมูลที่มีความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ นำไปสู่การวิเคราะห์การจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ เพื่อการพัฒนา นโยบาย และการให้บริการภาครัฐ มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการให้บริการสาธารณะตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ เพื่อให้สามารถติดต่อราชการได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว โปร่งใส เสียค่าใช้จ่ายน้อย และตรวจสอบได้

4.2 ภาครัฐบริหารงานแบบบูรณาการโดยมียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายและเชื่อมโยงการพัฒนาในทุกระดับ ทุกประเด็น ทุกภารกิจ และทุกพื้นที่ การบริหารจัดการภาครัฐมีความสอดคล้องเชื่อมโยงและเป็นกลไกสำคัญในการนำยุทธศาสตร์ชาติสู่การปฏิบัติในทุกระดับ มีการจัดสรรงบประมาณที่มีลักษณะยึดโยงกับยุทธศาสตร์ในทุกระดับ มีเป้าหมายร่วมกันทั้งในเชิงประเด็นเชิงภารกิจ และเชิงพื้นที่ โดยอาศัยข้อมูลขนาดใหญ่ รวมทั้งมีระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานทั้งในระดับยุทธศาสตร์ภารกิจและพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การกำหนดประเด็นการพัฒนาการ จัดทำนโยบาย และการติดตามประเมินผลที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่อง

4.2.1 ให้ยุทธศาสตร์ชาติเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ ใช้แผนแม่บทตามยุทธศาสตร์ชาติแผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติผ่านแผนปฏิบัติการในระดับต่าง ๆ โดยเชื่อมโยงการทำงานของภาครัฐในทุกระดับให้มีเอกภาพ และสอดรับประสานกันตามห่วงโซ่การพัฒนาระหว่างราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นรวมทั้งการประสานความร่วมมือที่หลากหลาย การพัฒนาเทคโนโลยีหรือเครื่องมือในการสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการในลักษณะหุ้นส่วนการพัฒนา ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการภาคประชาชน และภาคส่วนอื่นในสังคม โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีเป้าหมายที่ชัดเจน

4.2.2 ระบบการเงินการคลังประเทศสนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบการเงินการคลังของประเทศมีการปฏิบัติหน้าที่ตามกรอบภารกิจในการสนับสนุนและไม่เป็นอุปสรรคในการบรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติระบบงบประมาณแผ่นดินต้องสอดคล้องกับลักษณะการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติทั้งในลักษณะแผนเชิงยุทธศาสตร์แผนตามภารกิจ และแผนระดับพื้นที่ มีการรักษาวินัยการเงินการคลังภายใต้กรอบความยั่งยืนทางการคลัง การพัฒนาระบบการคลังล่วงหน้าระยะปานกลางและระยะยาว การปรับปรุงวิธีการงบประมาณให้มีความคล่องตัวสะดวก เหมาะสมกับสถานการณ์และความเร่งด่วน การใช้จ่ายงบประมาณโปร่งใส เป็นไปตามเป้าหมายในระยะเวลาที่กำหนด และมีแผนเพิ่มรายได้ของประเทศคู่กับแผนงบประมาณให้เกิดสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้ของรัฐและการปรับปรุงระบบภาษี

4.2.3 ระบบติดตามประเมินผลที่สะท้อนการบรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ ในทุกระดับ มีการติดตามประเมินผลทั้งก่อนเริ่มโครงการ ระหว่างดำเนินการ และหลังการดำเนินงาน เป็นการติดตามประเมินผลทั้งระบบ ตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินการ ผลผลิต ผลลัพธ์และผลกระทบต่อ การบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติตั้งแต่ระดับชาติระดับประเด็นการพัฒนาระดับ หน่วยงาน และระดับพื้นที่ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล และจัดให้มีการรายงานการติดตามประเมินผลในการบรรลุเป้าหมายต่อสาธารณะเป็นประจำ รวมทั้งการตรวจสอบโดยองค์กรอิสระต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ

4.3 ภาครัฐมีขนาดเล็กลง เหมาะสมกับภารกิจ ส่งเสริมให้ประชาชนและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ พร้อมทั้งมีการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารราชการ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นให้มีความชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อนกัน รวมทั้งมีการถ่ายโอนภารกิจที่สำคัญและการกระจายอำนาจในระดับที่เหมาะสมเพื่อให้ชุมชนและท้องถิ่นเข้มแข็ง

4.3.1 ภาครัฐมีขนาดที่เหมาะสม ตรวจสอบความซ้ำซ้อนและปรับภารกิจ และพันธกิจของหน่วยงานภาครัฐให้สอดคล้องกับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติในเชิงบูรณาการ โดย ยุบเลิกภารกิจที่ไม่จำเป็น ถ่ายโอนภารกิจให้ภาคส่วนอื่นรับไปดำเนินการ รวมถึงการจัดระบบองค์กร ภาครัฐที่แยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่กำกับและหน่วยงานผู้ให้บริการ เพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพการดำเนินงานและมีการแข่งขันที่เป็นธรรม โดยภารกิจที่ภาครัฐยังจำเป็นจะต้อง ดำเนินการจะต้องกำหนดให้มีโครงสร้างหน่วยงานที่สอดคล้องกับบทบาทภารกิจที่รับผิดชอบ มีความ คุ่มค่า และสามารถขับเคลื่อนการบริหารราชการแผ่นดินได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4.3.2 ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วมในการ ดำเนินการบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะอย่างเหมาะสม กำหนด ความสัมพันธ์และการพัฒนาบทบาทในฐานะของหุ้นส่วนการพัฒนาในการดำเนินภารกิจที่สำคัญ ระหว่างการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นให้มีความชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อนกัน รวมถึงการสนับสนุนให้ชุมชนหรือเอกชนร่วมดำเนินการในบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะ ต่าง ๆ

4.3.3 ส่งเสริมการกระจายอำนาจและสนับสนุนบทบาทชุมชนท้องถิ่นให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีสมรรถนะสูง ตั้งอยู่บนหลักธรรมาภิบาล ในการที่จะ

จัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะ มีบทบาทเชิงยุทธศาสตร์ระดับพื้นที่ โดยเปิดโอกาสให้มีรูปแบบการจัดบริการสาธารณะที่หลากหลาย มีระบบภาษีและรายได้ของท้องถิ่นอย่างเหมาะสม สามารถพัฒนารายได้และทุนเพื่อดำเนินกิจกรรมในการตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ร่วมกับชุมชนท้องถิ่น โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศ ประชาชน และความต้องการของคนทุกกลุ่ม ทุกวัยและทุกเพศสภาวะในท้องถิ่น

4.4 ภาครัฐมีความทันสมัย ทันการเปลี่ยนแปลง และมีขีดสมรรถนะสูง สามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่า เทียบได้กับมาตรฐานสากล สามารถรองรับกับสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่มีความหลากหลายซับซ้อนมากขึ้น และทันการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

4.4.1 องค์กรภาครัฐมีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับบริบทการพัฒนาประเทศ ปรับโครงสร้าง และระบบบริหารงานราชการใหม่ในรูปแบบที่มีความหลากหลาย มีการดำเนินงานที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวเข้าสู่การเป็นสำนักงานสมัยใหม่ นำไปสู่การเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง สามารถปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล มีความคล่องตัว ไม่ยึดติดกับการจัดโครงสร้างองค์กรแบบราชการ สามารถยุบ เลิก ปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กร กฎ ระเบียบได้ตามสถานการณ์

4.4.2 พัฒนาและปรับระบบวิธีการปฏิบัติราชการให้ทันสมัย โดยมีการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการที่ตั้งอยู่บนข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์มุ่งผลสัมฤทธิ์มีความโปร่งใสยืดหยุ่นและคล่องตัวสูง นำนวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัล มาใช้ในการบริหารและการตัดสินใจ รวมทั้งนำองค์ความรู้ในแบบสหสาขาวิชาเข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างคุณค่าและแนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศในการตอบสนองกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ อย่างทันเวลา พร้อมทั้งมีการจัดการความรู้และถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาภาครัฐให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

4.5 บุคลากรภาครัฐเป็นคนดีและเก่ง ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกมีความสามารถสูง มุ่งมั่น และเป็นมืออาชีพ ในการปฏิบัติหน้าที่และขับเคลื่อนภารกิจยุทธศาสตร์ชาติ โดยภาครัฐมีกำลังคนที่เหมาะสมทั้งปริมาณและคุณภาพ มีระบบบริหารจัดการและพัฒนาบุคลากรให้สามารถสนองความต้องการในการปฏิบัติงาน มีความก้าวหน้าในอาชีพ สามารถจูงใจให้คนดีคนเก่งทำงานในภาครัฐ มีระบบการพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรภาครัฐให้มีสมรรถนะใหม่ ๆ สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงบริบทการพัฒนา มีการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม การปรับเปลี่ยนแนวคิดให้การปฏิบัติราชการเป็นมืออาชีพ มีจิตบริการ ทำงานในเชิงรุกและมองไปข้างหน้า สามารถบูรณาการการทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่นได้อย่างเป็นรูปธรรม

4.5.1 ภาครัฐมีการบริหารกำลังคนที่มีความคล่องตัว ยึดระบบคุณธรรม เพิ่มความยืดหยุ่นคล่องตัวให้กับหน่วยงานภาครัฐในการบริหารทรัพยากรบุคคลในทุกขั้นตอนควบคู่ไปกับการเสริมสร้างประสิทธิภาพและคุณภาพภายใต้หลักระบบคุณธรรม ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกลไกการวางแผน กำลังคน รูปแบบการจ้างงาน การสรรหา การคัดเลือก การแต่งตั้ง เพื่อเอื้อให้เกิดการหมุนเวียน ถ่ายเทแลกเปลี่ยน และโยกย้ายบุคลากรคุณภาพในหลากหลายระดับระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ของประเทศได้อย่างคล่องตัว รวมทั้งทบทวนและปรับเปลี่ยนระบบค่าตอบแทนที่เป็นธรรมมีมาตรฐาน เหมาะสมสอดคล้องกับภาระงาน

4.5.2 บุคลากรภาครัฐยึดค่านิยมในการทำงานเพื่อประชาชน มีคุณธรรมและมีการพัฒนาตามเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ พัฒนาขีดความสามารถบุคลากรภาครัฐและวางมาตรการที่เหมาะสมกับเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพให้มีสมรรถนะใหม่ๆ ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานและสร้างค่านิยมในการปฏิบัติงานเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม สามารถบูรณาการการทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่นได้อย่างเป็นรูปธรรม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาวะผู้นำในทุกกระดับให้มีขีดสมรรถนะสูง มีความรับผิดชอบ และมีความเป็นมืออาชีพ เป็นทั้งผู้นำทางความรู้และความคิดผลักดันภารกิจ นำการเปลี่ยนแปลง พัฒนา นโยบายและยุทธศาสตร์เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ร่วมงานและต่อสังคม โดยมีการสร้างผู้นำทางยุทธศาสตร์ในหน่วยงานภาครัฐทุกระดับอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบเพื่อรองรับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติระยะยาว

4.6 ภาครัฐมีความโปร่งใส ปลอดภัยและประพฤตินิยมชอบ ทุกภาคส่วนร่วมต่อต้านการทุจริต ภาครัฐมีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกระดับ โดยเฉพาะการสร้างวัฒนธรรมแยกแยะประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวมของบุคลากรภาครัฐให้เกิดขึ้น รวมทั้งสร้างจิตสำนึกและค่านิยมให้ทุกภาคส่วนตื่นตัวและละอายต่อการทุจริตประพฤตินิยมชอบทุกรูปแบบ พร้อมทั้ง ส่งเสริม สนับสนุน ให้ภาคีองค์กรภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชน ประชาชน และภาคีต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการสอดส่อง เฝ้าระวัง ให้ข้อมูลแจ้งเบาะแสการทุจริต และตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ และภาคส่วนอื่น ๆ โดยได้รับความคุ้มครองจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

4.6.1 ประชาชนและภาคีต่าง ๆ ในสังคมร่วมมือกันในการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิยมชอบ รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตและประพฤตินิยมชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน จัดให้มีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันและขจัดการทุจริตและประพฤตินิยมชอบดังกล่าวอย่างเข้มงวด รวมทั้ง ส่งเสริม และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยเฉพาะการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การรณรงค์ให้ความรู้ต่อต้าน หรือชี้เบาะแสการทุจริต โดยได้รับความคุ้มครองจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติพร้อมทั้งมีระบบการรับเรื่องร้องเรียนการทุจริตและประพฤตินิยมชอบที่มีประสิทธิภาพ

4.6.2 บุคลากรภาครัฐยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตกำหนดให้เจ้าพนักงานของรัฐต้องยึดถือแนวทางปฏิบัติตามประมวลจริยธรรม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลีกเลี่ยงการขัดกันระหว่างประโยชน์บุคคลและประโยชน์ส่วนรวม รวมทั้งยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของตนเอง คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ โดยเฉพาะผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน และผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงตามที่กฎหมายกำหนด จะต้องเปิดเผยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินให้ประชาชนทราบ

4.6.3 การปราบปรามการทุจริตประพฤตินิยมชอบมีประสิทธิภาพมีความเด็ดขาดเป็นธรรม และตรวจสอบได้จัดการกับผู้กระทำความผิดทุจริตและประพฤตินิยมชอบในทุกระดับอย่างตรงไปตรงมา เป็นธรรม และตรวจสอบได้พร้อมทั้งให้การดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมปราศจากการแทรกแซงของนักการเมืองและผู้มีอิทธิพล ตลอดจนวางมาตรการคุ้มครองพยานและผู้

เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ต้องกำหนดให้มีการลงโทษผู้กระทำผิดกรณีทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างจริงจัง และรวดเร็ว

4.6.4 การบริหารจัดการการป้องกันและปราบปรามการทุจริตอย่างเป็นระบบแบบบูรณาการ จัดให้มีกลไกการประสานงานการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ทั้งในระดับนโยบายยุทธศาสตร์และการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยการพัฒนากระบวนการและโครงสร้างองค์กรที่เอื้อต่อการดำเนินงานแบบบูรณาการและมุ่งผลสัมฤทธิ์

4.7 กฎหมายมีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ และมีเท่าที่จำเป็น กฎหมายกฎ ระเบียบ ข้อบังคับมีเท่าที่จำเป็น ทันสมัย มีความเป็นสากล มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการพัฒนา การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำด้านต่าง ๆ เอื้อต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ

4.7.1 ภาครัฐจัดให้มีกฎหมายที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลง ปรับเปลี่ยนบทบาทของภาครัฐเป็นผู้อำนวยการความสะดวก กำหนดกติกาในการแข่งขันให้เกิดความเป็นธรรมแก่การดำเนินธุรกิจทั้งในธุรกิจทั่วไปและธุรกิจเฉพาะ ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้สามารถตอบสนองกับการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการผลิต การค้า การบริการ และสามารถอำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการคุ้มครองผู้บริโภค โดยเฉพาะการปรับปรุงแก้ไขและยกเลิกกฎหมายต่าง ๆ ให้มีความชัดเจน ทันสมัย เป็นธรรม เอื้ออำนวยต่อการบริหารราชการแผ่นดิน การพัฒนาประเทศ การให้บริการประชาชน การประกอบธุรกิจ การแข่งขันระหว่างประเทศ สอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ รวมทั้งการสร้างการรับรู้และความเข้าใจในข้อกฎหมาย และบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพเท่าเทียม

4.7.2 มีกฎหมายเท่าที่จำเป็น ออกแบบกฎหมายที่รอบคอบรัดกุมเพื่อแก้ปัญหาอย่างตรงจุดให้มีความสอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยรวม ด้วยการสร้างความเป็นธรรมในการจัดสรรผลประโยชน์และบริหารจัดการผลกระทบที่เกิดจากกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินและการประกอบอาชีพ ใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติและกำหนดวงรอบในการทบทวนปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ ในการตรากฎหมายต้องดำเนินการให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์ต่อประชาชน และนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน รวมทั้งจัดให้มีการสร้างความรับรู้และความเข้าใจในข้อกฎหมาย และประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายในรอบระยะเวลาที่กำหนด เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

4.7.3 การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เท่าเทียม มีการเสริมสร้างประสิทธิภาพการใช้กฎหมาย บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ไม่เลือกปฏิบัตินำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการใช้กฎหมาย ป้องกันการกระทำผิดและจับกุมผู้กระทำผิดได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว

4.8 กระบวนการยุติธรรมเคารพสิทธิมนุษยชนและปฏิบัติต่อประชาชนโดยเสมอภาคมีความเป็นกลาง น่าเชื่อถือ โปร่งใส ตรวจสอบได้กระบวนการยุติธรรมมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมมีความกล้าหาญทางจริยธรรม เป็นมืออาชีพ มีความเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก มุ่งให้เกิดการสร้างมาตรฐานและเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการยุติธรรมเทียบเท่าระดับสากล ตามหลักนิติธรรม โปร่งใสลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสในการเข้าถึงความยุติธรรม สร้างความสมดุลระหว่างสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกับประโยชน์สาธารณะ การอำนวยความสะดวกยุติธรรมมีประสิทธิภาพ และเป็นไปอย่างเสมอภาคหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีความร่วมมือที่ดีบูรณาการและเชื่อมโยงการทำงานระหว่างกัน

4.8.1 บุคลากรและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเคารพและยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่พึงได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม ปรับวัฒนธรรมองค์กร และทัศนคติเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมให้เคารพและยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่พึงได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม รวมทั้งเสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมให้มีความโปร่งใส เป็นกลาง ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใด ๆ การบริหารงานบุคคลในกระบวนการยุติธรรมต้องโปร่งใส เป็นอิสระ และมีการพัฒนาตัวบุคคลอย่างต่อเนื่อง

4.8.2 ทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม มีบทบาทเชิงรุกร่วมกันในทุกขั้นตอนของการค้นหาความจริง การรวบรวมและการพิสูจน์พยานหลักฐานเป็นไปตามมาตรฐานสากล โดยต้องใช้ประโยชน์จากนิติวิทยาศาสตร์และศาสตร์อื่น ๆ และจัดให้มีบริการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างมีทางเลือก อำนวยความสะดวกอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เลือกปฏิบัติมีความโปร่งใส และประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว ยกกระดับความโปร่งใสในการใช้อำนาจกับประชาชนและการแต่งตั้งโยกย้ายรวมทั้งยกระดับมาตรการตรวจสอบการประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมให้มีความน่าเชื่อถือและมีประสิทธิภาพ

4.8.3 หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งทางแพ่ง อาญา และปกครองมีเป้าหมายและยุทธศาสตร์ร่วมกัน เพื่อประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายและอำนวยความสะดวกพัฒนาเป้าหมายและยุทธศาสตร์ระยะกลางและระยะยาวระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์มีรูปแบบกระบวนการยุติธรรมที่มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานกันบนพื้นฐานแห่งการไว้วางใจซึ่งกันและกัน รวมทั้งสร้างเครื่องมือการประเมินคุณภาพและผลงานที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมุ่งก่อให้เกิดผลลัพธ์ต่อสังคมร่วมกัน พร้อมทั้งพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในกระบวนการยุติธรรมเพื่อเป็นช่องทางให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมตลอดกระบวนการพิจารณาคดีได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร

4.8.4 ส่งเสริมระบบยุติธรรมทางเลือก ระบบยุติธรรมชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม ส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในรูปแบบต่าง ๆ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การช่วยเหลือประชาชนให้เข้าถึงความเป็นธรรมการพัฒนา รูปแบบของการมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมให้มีความหลากหลาย การสร้าง

ความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมให้กับประชาชน การพัฒนาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สิทธิและเสรีภาพประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรมและความขัดแย้งระหว่าง ภาครัฐ เอกชน และชุมชน รวมทั้ง การส่งเสริมพัฒนาระบบการสืบเสาะและการสอดส่องให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4.8.5 พัฒนามาตรการอื่นแทนโทษทางอาญา เพื่อลดทอนความเป็นโทษทาง อาญาที่ไม่จำเป็น สร้างความสมดุลระหว่างการบังคับโทษตามคำพิพากษากับการให้โอกาสผู้ต้องโทษ กลับคืนสู่สังคม เปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการบังคับโทษ และการพัฒนา ระบบคุมประพฤติในชุมชน รวมทั้ง การใช้กฎหมายอาญาโดยยึดมั่นหลักการตีความโดยเคร่งครัด ไม่ขยาย ขอบเขตฐานความผิดให้ครอบคลุมการกระทำที่แท้จริงแล้วไม่เข้าองค์ประกอบ” (ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580), 2561)

แผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ. 2561 – 2564 (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2560)

1. วิสัยทัศน์

“ศาลยุติธรรมเป็นสถาบันที่อำนวยความยุติธรรมเพื่อให้สังคมสงบสุข เป็นธรรม และเสมอภาคโดยยึดหลักนิติธรรม”

2. พันธกิจ

2.1 อำนวยความยุติธรรมเพื่อสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทาง สังคม

2.2 พัฒนาและสร้างระบบสนับสนุนการอำนวยความยุติธรรมให้มีความรวดเร็ว สะดวก ทันสมัยและเป็นสากล

2.3 เสริมสร้างความร่วมมือทางการศาลและกระบวนการยุติธรรมไทยและ ต่างประเทศ

2.4 อำนวยความศรัทธาและความเชื่อมั่นในการอำนวยความยุติธรรมเพื่อความสงบ สุขและความมั่นคงของสังคมไทยที่ยั่งยืน

3. ยุทธศาสตร์ JUSTICE

J Justice for All ยึดมั่นการอำนวยความยุติธรรมด้วยหลักนิติธรรม

U Uplift and Uphold Standard ยกกระดับมาตรฐานระบบงานศาลยุติธรรมสู่ ระดับสากล

S Stronger Specialized Court เพิ่มความเข้มแข็งให้ศาลชำนาญพิเศษ และศาล อุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ

T Trusted Pillar เพิ่มความเชื่อมั่นศรัทธาในการอำนวยความยุติธรรม

I Innovation พัฒนานวัตกรรมการอำนวยความยุติธรรมของศาลยุติธรรม

C Collaboration เร่งบูรณาการเครือข่ายด้านการยุติธรรมทั้งภายในประเทศและ ระหว่างประเทศ

EExcellence Organization เพิ่มศักยภาพองค์กรสู่ความเป็นเลิศ

4. เป้าประสงค์

4.1 ยุทธศาสตร์ J Justice for All

เป้าประสงค์ : ยึดมั่นการอำนวยความยุติธรรมด้วยหลักนิติธรรมสังคมไทยมีความสงบสุขเรียบร้อย สามัคคี โปร่งดอง อย่างมั่นคง และยั่งยืน

4.2 ยุทธศาสตร์ U Uplift and Uphold Standard

เป้าประสงค์ : ยกกระดับมาตรฐานระบบงานศาลยุติธรรมสู่ระดับสากลการอำนวยความยุติธรรมที่มีมาตรฐานในระดับสากลของศาลยุติธรรม

4.3 ยุทธศาสตร์ S Stronger Specialized Court

เป้าประสงค์ : เพิ่มความเข้มแข็งให้ศาลชำนาญพิเศษ และศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ ศาลชำนาญพิเศษและศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษมีความเชี่ยวชาญในการพิจารณาพิพากษาคดีชำนาญพิเศษและมีระบบการอำนวยความยุติธรรมที่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของแต่ละประเภทคดี

4.4 ยุทธศาสตร์ T Trusted Pillar

เป้าประสงค์ : เพิ่มความเชื่อมั่นศรัทธาในการอำนวยความยุติธรรมประชาชนและสังคมศรัทธาและเชื่อมั่นในกระบวนการอำนวยความยุติธรรมของศาลยุติธรรม

4.5 ยุทธศาสตร์ I Innovation

เป้าประสงค์ : พัฒนานวัตกรรมการอำนวยความยุติธรรมของศาลยุติธรรมการบริหารคดีและการบริการของศาลยุติธรรมมีความสะดวก รวดเร็ว และเสียค่าใช้จ่ายน้อย

4.6 ยุทธศาสตร์ C Collaboration

เป้าประสงค์ : เร่งบูรณาการเครือข่ายด้านการยุติธรรมทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงองค์การระหว่างประเทศให้การยอมรับและให้ความร่วมมือทางการศาล การยุติธรรมและทางวิชาการ

4.7 ยุทธศาสตร์ E Excellence Organization

เป้าประสงค์ : เพิ่มศักยภาพองค์กรสู่ความเป็นเลิศศาลยุติธรรมมีระบบงานตุลาการ ระบบงานธุรการของศาลยุติธรรม ระบบงานส่งเสริมงานตุลาการ และระบบงานวิชาการ ที่มีขีดสมรรถนะสูงในการสนับสนุนการอำนวยความยุติธรรมให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ตัวชี้วัด

5.1 ยุทธศาสตร์ J (Justice for All) ยึดมั่นการอำนวยความยุติธรรมด้วยหลักนิติธรรม

เป้าประสงค์ สังคมไทยมีความสงบสุขเรียบร้อย สามัคคีโปร่งดอง อย่างมั่นคงและยั่งยืน

ตัวชี้วัด

1. ผู้พิพากษาีความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม

2. ศาลยุติธรรม มีการเสนอร่างกฎหมายใหม่ และแก้ไข ปรับปรุงกฎหมาย เพื่อพัฒนาระบบศาลและการอำนวยความยุติธรรม โดยจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นและการ

วิเคราะห์ผลกระทบตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อย่างเป็นระบบ ไม่น้อยกว่าปีละ 2 เรื่อง

3. ผู้พิพากษา บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมและผู้มาติดต่อราชการมีความมั่นใจในระบบและมาตรการรักษาความปลอดภัยของศาลยุติธรรม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 แนวทางการดำเนินการ

4. จำนวนผู้ที่หลบหนีการปล่อยชั่วคราวโดยศาลที่สามารถติดตามและประสานจับกุมได้ มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปีอย่างต่อเนื่อง

5. คู่ความ ผู้เสียหาย จำเลย และผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งพยานที่เป็นเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพทุกคนได้รับการคุ้มครอง สิทธิจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลตามที่กฎหมายบัญญัติ

6. คู่ความมีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการระบบทนายความขอแรง และที่ปรึกษากฎหมายของศาลยุติธรรม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

7. ผู้ต้องหา จำเลย ผู้ประกันและผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจในมาตรฐานของระบบขอปล่อยชั่วคราว ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

8. ศาลยุติธรรมมีกฎหมายคุ้มครองผู้พิพากษาจากการถูกฟ้องร้องดำเนินคดีอันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

9. คู่ความมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ของอนุญาโตตุลาการของสำนักอนุญาโตตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

10. คู่ความมีความพึงพอใจต่อกระบวนการและความรู้ความสามารถของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยของศาลยุติธรรม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

11. การระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการอนุญาโตตุลาการแล้วเสร็จ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

12. ศาลยุติธรรมมีค่าคะแนนการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงาน สูงขึ้นในแต่ละปี

แนวทางดำเนินการ

1. เสริมสร้างหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระของศาลยุติธรรม
2. เสริมสร้างการพิจารณาพิพากษาคดีภายใต้หลักนิติธรรมให้เป็นไปอย่างเปิดเผย เสมอภาค ถูกต้องตามกฎหมาย

3. ส่งเสริมการวินิจฉัยคดีตามหลักแห่งความยุติธรรมและความถูกต้องในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี

4. เสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของศาลยุติธรรมในการตรวจสอบข้อเท็จจริง และการปฏิบัติตามกระบวนการที่ครบถ้วน ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อความเป็นธรรมในการพิจารณาพิพากษาคดี

5. ส่งเสริมประสิทธิภาพกระบวนการดำเนินคดีทุจริตประพฤติมิชอบภาครัฐกับเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกระดับ ให้มีความรวดเร็วเป็นธรรมและเสมอภาค

6. พัฒนากฎหมาย กฎ ระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่และภารกิจของศาลยุติธรรมให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม เพื่อเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคม และเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว เสมอภาค

7. รักษาและคุ้มครองความปลอดภัยของศาลยุติธรรม บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมและผู้ที่มาติดต่อราชการ จัดตั้งสำนักอำนวยการความยุติธรรม (Court Marshal) และเสริมสร้างประสิทธิภาพบุคลากร ระบบและมาตรการเพื่อรวมทั้งการติดตามผู้ที่หลบหนีการปล่อยชั่วคราว

8. พัฒนาระบบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในคดีอาญาของศาลยุติธรรม

9. เสริมสร้างให้ประชาชนเคารพกฎหมายและเข้าถึงการอำนวยการความยุติธรรมของศาลยุติธรรมได้โดยง่าย เสมอภาค เป็นธรรม

10. ช่วยเหลือประชาชนให้สามารถยื่นคำร้องหรือฟ้องคดีด้วย ตนเองได้ในคดีความผิดเล็กน้อยหรือคดีไม่มีข้อยุ่งยาก เช่น คดีผู้บริโภค คดีจัดการมรดก/คดีรับรองบุตร (ไม่มีข้อพิพาท)

11. เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงระบบทนายขอแรงและที่ปรึกษากฎหมายที่มีคุณภาพในกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรม

12. ยกระดับกระบวนการปล่อยชั่วคราวตามหลักสิทธิมนุษยชนและเกณฑ์ที่กำหนด

13. ปรับปรุงดำเนินการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีผลคุ้มครองการปฏิบัติงานตามกฎหมายของผู้พิพากษา

14. สร้างระบบประกันคุณภาพการปฏิบัติงานของอนุญาโตตุลาการให้ครอบคลุมการคัดเลือกจนกระทั่งการตรวจสอบการปฏิบัติงานของอนุญาโตตุลาการ

15. เพิ่มระดับสมรรถนะบุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

16. ส่งเสริมและพัฒนาระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลยุติธรรมในทุกชั้นศาล

17. จัดทำเกณฑ์มาตรฐานในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นอนุญาโตตุลาการ และเร่งรัดพัฒนาระบบการอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ (E – Arbitration) ให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูง

18. พัฒนาระบบการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของศาลยุติธรรม รวมถึงการพัฒนากลไก และระบบงานป้องกันการทุจริตให้มีประสิทธิภาพ

5.2 ยุทธศาสตร์ U (Uplift and Uphold Standard) ยกระดับมาตรฐานระบบงานศาลยุติธรรมสู่ระดับสากล

เป้าประสงค์ การอำนวยการความยุติธรรมที่มีมาตรฐานในระดับสากลของศาลยุติธรรม

ตัวชี้วัด

1. ศาลยุติธรรมมีผลคะแนนผ่านเกณฑ์ของทุกมาตรฐานสากลในด้านการอำนวยการความยุติธรรม ในระดับไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

2. อัตราการเลื่อนคดีลดลง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
3. คู่ความที่เป็นคนพิการ และผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อการติดต่อราชการศาลยุติธรรม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 85 ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
4. คู่ความมีความพึงพอใจในบริการของล่ามแปลภาษาของศาลยุติธรรม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 85 ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
5. ผู้ใช้งานเว็บไซต์ศาลยุติธรรม มีความพึงพอใจ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 85 ในแต่ละปี
6. คดีที่ขึ้นสู่ศาลพิจารณาแล้วเสร็จในแต่ละปีด้วยความถูกต้อง เป็นธรรม
 - 6.1 ศาลชั้นต้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 85
 - 6.2 ศาลชั้นอุทธรณ์ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 90
 - 6.3 ศาลฎีกา ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60
 - 6.4 คดีค้างพิจารณาเกิน 1 ปี ลดลง
 - 6.5 คำพิพากษาศาลฎีกายืนตามคำพิพากษาศาลชั้นอุทธรณ์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 55
 - 6.6 คำพิพากษาศาลชั้นอุทธรณ์ยืนตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50
7. เสริมสร้างประสิทธิภาพระบบตรวจสอบสำนวนและตรวจร่างคำพิพากษา/คำสั่ง และเพิ่มบทบาทภารกิจของ ผู้ช่วยผู้พิพากษาให้สามารถสนับสนุนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลสูงได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว
8. จัดระบบการบริหารความเสี่ยงและระบบควบคุมภายในระบบงานธุรการศาลยุติธรรมเพื่อให้เกิดมาตรฐานการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพตามระยะเวลาที่กำหนด
9. กำหนดระยะเวลาในการพิจารณาคดีตามปกติ (Time Standard) ของคดีแต่ละประเภท และปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินการของศาลยุติธรรมให้มีความคล่องตัว สะดวก รวดเร็วมากขึ้น
10. เสริมสร้างมาตรฐานการพิจารณาพิพากษาคดีแต่ละประเภท ให้แล้วเสร็จตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด
11. พัฒนาระบบการประชุมปรึกษาคดี และปรับระบบงานของศาลชั้นต้น และศาลสูงให้สอดคล้องกับระบบองค์คณะ
12. แก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบ และกำหนดมาตรการสนับสนุนการทำงานของ ผู้พิพากษาในการนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
13. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และกำหนดจำนวนองค์คณะผู้พิพากษาศาลชั้นต้นให้มีจำนวนที่เหมาะสมในแต่ละลักษณะคดีและการเพิ่มอำนาจการพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษานายเดี่ยว โดยไม่กระทบต่อความยุติธรรม
14. ดำเนินการสำรวจและปรับปรุงห้องพิจารณาคดีและห้องควบคุมของศาลยุติธรรม

15. ดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อจัดทำฐานข้อมูลการคำนวณค่าใช้จ่ายในการพิจารณาพิพากษาคดีแต่ละประเภท และดำเนินการปรับปรุงงบประมาณและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ให้เหมาะสม

แนวทางการดำเนินการ

1. มีหน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการพัฒนาและติดตามประเมินผลคุณภาพการปฏิบัติงานของศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรมตามตัวชี้วัด และเกณฑ์มาตรฐานสากลให้สัมฤทธิ์ผล

2. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการคดีในระบบการพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง และระบบการติดตามพยานที่สนับสนุนและสอดส่องให้คู่ความนำพยานมาเบิกความโดยไม่ต้องเลื่อนคดี

3. ดำเนินการปรับปรุงอาคารสถานที่และแบบแปลนอาคารที่ทำการศาลและสำนักงานให้สอดคล้องกับหลัก Universal Design รวมทั้งมีการจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุในห้องพิจารณาคดี

4. เพิ่มประสิทธิภาพระบบการสรรหา การคัดเลือก การพัฒนา และการตรวจสอบประสิทธิภาพ รวมทั้งปรับปรุงระบบค่าตอบแทนของล่ามแปลภาษาของศาลยุติธรรมให้เหมาะสม

5. พัฒนาเนื้อหาและรูปแบบการใช้งานของเว็บไซต์ศาลยุติธรรมให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งาน รวมทั้งครอบคลุมการเข้าถึงของกลุ่มคนพิการทางการมองเห็น

6. พัฒนามาตรฐานการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรม ให้มีความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม

7. เสริมสร้างประสิทธิภาพในการนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

8. จำเลย ผู้ต้องขัง และผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อห้องพิจารณาคดีและห้องควบคุมของศาลยุติธรรม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ในแต่ละปี

9. ศาลยุติธรรมมีฐานข้อมูลค่าใช้จ่ายในการพิจารณาพิพากษาคดีแต่ละประเภท ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

5.3 ยุทธศาสตร์ S (Stronger Specialized Court) เพิ่มความเข้มแข็งให้ศาลชำนาญพิเศษและศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ

เป้าประสงค์ ศาลชำนาญพิเศษและศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษมีความเชี่ยวชาญในการพิจารณาพิพากษาคดีชำนาญพิเศษและมีระบบการอำนวยความสะดวกที่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของแต่ละประเภทคดี

ตัวชี้วัด

1. ศาลยุติธรรมมีระบบฐานข้อมูลคำพิพากษา และคำสั่งที่เป็นมาตรฐานเดียวกันในคดีแต่ละประเภทที่มีข้อเท็จจริงทำนองเดียวกันของศาลชำนาญพิเศษแต่ละประเภทและศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษและศาลต่าง ๆ สามารถสืบค้นได้ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

2. ศาลชำนาญพิเศษอย่างน้อย 1 ศาลสามารถใช้ภาษาอังกฤษในกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีได้ ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
3. จัดตั้งศาลยุติธรรมแผนกคดีพาณิชย์ คดีสิ่งแวดล้อม หรือคดีอื่น ๆ ตามบทบัญญัติของกฎหมาย ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
4. ดำเนินการศึกษาความเหมาะสมและดำเนินการจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษตามที่กฎหมายกำหนด
5. สร้างระบบตรวจสอบสำนวนและตรวจร่างคำพิพากษา/คำสั่งของศาลชำนาญพิเศษ และศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ
6. เพิ่มศักยภาพกองผู้ช่วยผู้พิพากษาของศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ ให้สามารถสนับสนุนการพิจารณาพิพากษาคดีได้อย่างรวดเร็ว เป็นธรรม
7. จัดทำแผนความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพ (Career Path) และเสนอปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อเลื่อนตำแหน่งและแต่งตั้งผู้พิพากษาในศาลชำนาญพิเศษ และศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ
8. การพัฒนาผู้พิพากษาและผู้พิพากษาอาวุโสในศาลชำนาญพิเศษและศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ เป็นไปตามแผนพัฒนาผู้พิพากษาและผู้พิพากษาอาวุโสรายบุคคล ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
9. ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาอาวุโสในศาลชำนาญพิเศษและศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในคดีชำนาญพิเศษและมีความรู้ความสามารถในระดับสากล ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
10. การเลื่อนตำแหน่งและการแต่งตั้งโยกย้ายของผู้พิพากษาในศาลชำนาญพิเศษและศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ ใช้ข้อมูลจากผลการประเมินตามเกณฑ์ ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
11. ผู้พิพากษาสมทบในศาลชำนาญพิเศษมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในคดีชำนาญพิเศษและมีความรู้ความสามารถในระดับสากลภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
12. ผู้พิพากษาศาลชำนาญพิเศษและศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ มีความพึงพอใจในศักยภาพของข้าราชการศาลยุติธรรมในการสนับสนุนการปฏิบัติงานของผู้พิพากษาและการบริการประชาชน ให้มีประสิทธิภาพไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ในแต่ละปี
13. ผู้พิพากษามีความพึงพอใจต่อผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบศาลชำนาญพิเศษ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ในแต่ละปี

แนวทางการดำเนินการ

1. จัดทำฐานข้อมูลคำพิพากษา/คำสั่งศาลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ศาลชำนาญพิเศษ และศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษใช้เป็นแนวทางในการพิพากษาคดี
2. พัฒนาระบบการบริหารจัดการคดีและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้สามารถรองรับการพิจารณาพิพากษาคดีโดยใช้ภาษาอังกฤษ
3. จัดตั้งแผนกคดีสิ่งแวดล้อม แผนกคดีพาณิชย์ หรือแผนกคดีอื่น

- 2.4 กระบวนการพิจารณาของศาล
- 2.5 ความต้องการและความพึงพอใจของลูกค้า
- 2.6 การเข้าถึงบริการของศาล
- 2.7 ความไว้วางใจและเชื่อมั่นของสาธารณชน
3. จัดทำคู่มือการติดต่อราชการของศาลแต่ละประเภทและทุกชั้นศาลพร้อมทั้งดำเนินการแปลเป็นภาษาต่างประเทศ
4. จัดทำและเผยแพร่ข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีและกระบวนการยุติธรรมทางเลือกของศาลยุติธรรม ผ่านเว็บไซต์ในรูปแบบสื่อต่าง ๆ ทั้งเอกสาร คลิปวิดีโอ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
5. จัดทำฐานข้อมูลต่าง ๆ ของศาลยุติธรรมเพื่อให้ศาลยุติธรรมและหน่วยงาน ในกระบวนการยุติธรรมสามารถสืบค้นได้ผ่านเว็บไซต์
6. จัดทำฐานข้อมูลแนวคำพิพากษา/คำสั่งศาลฎีกาเพื่อให้ศาลต่าง ๆ ใช้เป็นแนวทางในการพิพากษาคดี
7. จัดทำฐานข้อมูลแนวคำพิพากษา/คำสั่งศาลชั้นอุทธรณ์เพื่อให้ศาลชั้นอุทธรณ์ทั้งหมดและศาลชั้นต้นใช้เป็นแนวทางในการพิพากษาคดี
8. จัดตั้งศูนย์กลางทางวิชาการด้านกฎหมายและคดีเพื่อให้บริการแก่ประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง
9. วางระบบการรับเรื่องร้องเรียน บริหารและติดตามการดำเนินการจัดการตามข้อร้องเรียน
10. พัฒนาระบบการให้บริการต้อนรับและการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ของศาลยุติธรรมให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามที่กำหนด
11. พัฒนาการสื่อสารประชาสัมพันธ์ของศาลยุติธรรมให้ทันสมัยมีประสิทธิภาพ เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ได้อย่างรวดเร็ว ทัวถึง
12. พัฒนาหลักสูตรและฝึกอบรมพนักงานต้อนรับที่เป็นไปตามมาตรฐาน โดยเน้นอบรมความรู้ด้านกฎหมาย ระบบงานศาล การประชาสัมพันธ์ ให้แก่พนักงานต้อนรับประจำศาลยุติธรรมและกระตุ้นจิตสำนึกในการให้บริการของข้าราชการศาลยุติธรรม
13. นำเทคโนโลยีและวิทยาการที่ทันสมัยมาใช้เพื่อส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพการบริการสารสนเทศทางกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรมในระดับสากลแก่ผู้รับบริการทั้งในและระหว่างประเทศ
14. ส่งเสริมการอนุรักษ์อาคารและพิพิธภัณฑ์ศาลไทยให้ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์และเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านกฎหมายและการศาลไทยแก่อนุชนรุ่นหลังและประชาชนผู้สนใจ

แนวทางการดำเนินการ

1. เสริมสร้างค่านิยมทางการเพื่อความเป็นเลิศศาล
2. ศาลยุติธรรมมีคู่มือการติดต่อราชการทั้งเอกสารและสื่ออิเล็กทรอนิกส์อย่างน้อย 5 ภาษา ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

3. ศาลยุดิธรรมมีสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งเอกสาร คลิปวีดิโอทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีและ กระบวนการยุติธรรมทางเลือกของศาลยุติธรรม ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

4. ศาลยุติธรรมมีสถิติและฐานข้อมูลต่าง ๆ ที่สามารถสืบค้นผ่านเว็บไซต์ ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

5. ศาลยุติธรรมมีระบบฐานข้อมูลแนวคำพิพากษา/คำสั่งศาลฎีกา และศาล ต่าง ๆ สามารถสืบค้นได้ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

6. ศาลยุติธรรมมีระบบฐานข้อมูลแนวคำพิพากษา/คำสั่งศาลชั้นอุทธรณ์ และศาลต่าง ๆ สามารถสืบค้นได้ ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

7. ศาลยุติธรรมมีฐานข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการศึกษาค้นคว้าด้านกฎหมาย สำหรับประชาชนแล้วเสร็จและให้บริการได้ ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

8. ศาลยุติธรรมมีการดำเนินการแก้ไขตามข้อร้องเรียนให้เสร็จสิ้น ไม่น้อย กว่าร้อยละ 80 ของข้อร้องเรียนในแต่ละปี

9. คู่ความ ผู้เกี่ยวข้อง และประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้คำปรึกษา แนะนำ การบริการต้อนรับ และการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ แก่ผู้มาติดต่อราชการศาล ยุติธรรม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ในแต่ละปี

10. คู่ความ ผู้เกี่ยวข้อง และประชาชนกลุ่มเป้าหมายร้อยละ 80 ได้รับข้อมูล ข่าวสารที่ถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว และสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อศาลยุติธรรมในแต่ละปี

11. ศาลยุติธรรมทั่วประเทศมีพนักงานต้อนรับประจำศาลยุติธรรมที่มีความพร้อมและมีจิตสำนึก ในการให้บริการประชาชนตามเกณฑ์ ที่กำหนดร้อยละ 90 ในแต่ละปี

12. การบริการสารสนเทศทางกฎหมายและวิชาการของศาลยุติธรรม มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

13. พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและจดหมายเหตุเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญของประเทศ ในด้านกฎหมายและการศาลยุติธรรมและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

5.5 ยุทธศาสตร์ I (Innovation) พัฒนานวัตกรรมการอำนวยความสะดวกของศาลยุติธรรม

เป้าประสงค์ การบริหารคดีและการบริการของศาลยุติธรรมมีความสะดวก รวดเร็วและเสียค่าใช้จ่ายน้อย

ตัวชี้วัด

1. ศาลยุติธรรมมีระบบการบริหารคดีอิเล็กทรอนิกส์อย่างน้อย 5 ระบบภายใน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

2. เพิ่มประสิทธิภาพระบบการยื่นและส่งคำคู่ความหรือคำสั่ง ศาลและเอกสารอื่นโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้มีประสิทธิภาพและทั่วถึง รวมถึงพัฒนาระบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e - Payment) มาใช้ในการชำระค่าธรรมเนียมศาล

3. เพิ่มประสิทธิภาพระบบการพิจารณาคดีโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์

4. เพิ่มประสิทธิภาพระบบห้องพิจารณาคดีอิเล็กทรอนิกส์และฐานข้อมูลเพื่อการสืบค้น

5. เพิ่มประสิทธิภาพระบบการจัดเก็บสำนวนและข้อมูลคดีโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์

6. เพิ่มประสิทธิภาพระบบบูรณาการข้อมูลคดีของศาลยุติธรรม

7. เพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจของผู้บริหาร

8. เพิ่มประสิทธิภาพระบบการจัดเก็บและให้บริการคดีสำเนาคำพิพากษาระหว่างศาลทั่วประเทศในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์

9. เพิ่มประสิทธิภาพระบบงานและบูรณาการฐานข้อมูล การบังคับคดีผู้ประกัน

10. พัฒนาระบบสารสนเทศสำนวนคดีศาลยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพทันสมัย ลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และการสืบค้นข้อมูลในการบริหารจัดการคดี

11. สนับสนุนให้บุคลากรของศาลยุติธรรมจัดทำผลงานวิจัยและผลงานทางวิชาการที่สนับสนุนระบบงานส่งเสริมงานตุลาการ

12. ส่งเสริมการศึกษาวิจัยและดำเนินการนำผลงานวิจัยและผลงานทางวิชาการไปพัฒนากฎหมายและระบบงานศาลยุติธรรม

13. ผลักดันให้มีจัดกิจกรรมทางวิชาการเพื่อรวบรวมประเด็นที่ควรเสนอปรับแก้ไขกฎหมายอย่างต่อเนื่องให้สามารถคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้เพิ่มขึ้น

14. ริเริ่มมาตรการหรือวิธีการที่ช่วยลดระยะเวลาการประกันตัวของผู้ต้องหา

15. นำมาตรการหรือวิธีการที่สามารถป้องกันการหลบหนีมาใช้แทนการเรียกหลักประกันเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการปล่อยชั่วคราว

16. พัฒนาระบบการจำแนกผู้กระทำความผิดและส่งเสริมการช่วยเหลือสงเคราะห์ การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในคดีอาญา

17. กำหนดระยะเวลาเสร็จสิ้นของกระบวนการบริหารจัดการคดีเพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชน

18. พัฒนาคุณภาพการให้บริการต้อนรับประชาชนและการสื่อสารประชาสัมพันธ์

19. ศึกษาความจำเป็นและความคุ้มค่าในการจัดตั้งวิทยาลัยศาลยุติธรรม เพื่อเป็นสถาบันพัฒนาผู้พิพากษาสมทบ ผู้ประนีประนอม อนุญาโตตุลาการ และคณะตุลาการ

แนวทางการดำเนินการ

1. ต่อยอดการนำระบบดิจิทัลออกมาใช้เพื่อสนับสนุนให้การเข้าถึง และการอำนวยความสะดวก รวดเร็วมากยิ่งขึ้น
2. ศาลยุติธรรมมีงานวิจัยและผลงานทางวิชาการที่สนับสนุนระบบงานส่งเสริมงานตุลาการ อย่างน้อย 5 เรื่องต่อปี
3. จำนวนกฎหมายที่ศาลยุติธรรมเสนอเพื่อขอแก้ไขบทบัญญัติให้สามารถคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้เพิ่มขึ้น อย่างน้อยปีละ 1 เรื่อง
4. ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของศาลยุติธรรมในงานที่นอกเหนือจากการพิพากษาพิพากษาคดี ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ในแต่ละปี
5. ศาลยุติธรรมมีข้อสรุปเกี่ยวกับการจัดตั้งวิทยาลัยเพื่อสร้างหลักสูตรการพัฒนาผู้พิพากษาสมทบ ผู้ประนีประนอม อนุญาโตตุลาการ และตะไต้ยุติธรรม ที่ตอบสนองภารกิจของศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรม ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

5.6 ยุทธศาสตร์ C (Collaboration) เร่งบูรณาการเครือข่ายด้านการยุติธรรม
ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

เป้าประสงค์ หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงองค์การระหว่างประเทศให้การยอมรับและให้ความร่วมมือทางการศาลยุติธรรม และทางวิชาการ

ตัวชี้วัด

1. ศาลยุติธรรมมีระบบฐานข้อมูลคดีที่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมสามารถเข้าถึงและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
2. กิจกรรมภายใต้การประสานความร่วมมือด้านการยุติธรรมในประเทศ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ได้ถูกนำไปใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
3. ศาลยุติธรรมมีความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จจริงและสภาพการปฏิบัติงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเพิ่มมากขึ้น ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
4. ศาลยุติธรรมมีข้อตกลงความร่วมมือในการส่งเอกสารและสืบพยานทางไกลกับต่างประเทศ ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
5. เด็กและเยาวชนในคดีอาญา รวมถึงผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวซึ่งได้รับการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามที่กฎหมายกำหนด ร้อยละ 80 ไม่กลับมากระทำผิดซ้ำ และคู่ความในคดีครอบครัว มีความพึงพอใจต่อสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและไม่อาจรักษาสถานภาพของการสมรสไว้ได้ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 จากคดีครอบครัวที่ขึ้นสู่ศาลเยาวชนและครอบครัวทั้งหมด ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม
6. จัดให้มีระบบบริหารเครือข่ายชุมชนที่มีประสิทธิภาพและสามารถผลักดันให้เกิดการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็ก เยาวชนและครอบครัว ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
7. ศึกษาแนวทางความร่วมมือกับประเทศในภูมิภาคอาเซียนด้านการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเยาวชนผู้กระทำความผิด
8. ขยายความร่วมมือทางด้านวิชาการ การฝึกอบรม และการแลกเปลี่ยนบุคลากรกับต่างประเทศ

แนวทางการดำเนินการ

1. พัฒนาและบูรณาการความร่วมมือในการจัดทำฐานข้อมูลกลางหรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ดีที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม
2. ร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในกระบวนการยุติธรรมเพื่อขับเคลื่อนนโยบายและสร้างความร่วมมือด้านกระบวนการยุติธรรมในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ
3. จัดที่จะสร้างประสิทธิภาพการทำงานของภาครัฐและสามารถตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้เสีย กิจกรรมระหว่างศาลยุติธรรมและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล และความรู้ความเข้าใจกระบวนการงาน
4. ประสานความร่วมมือในการได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่อยู่ต่างประเทศหรือการส่งหมายระหว่างประเทศ/ความร่วมมือในการสืบพยานทางไกลผ่าน VDO Conference
5. พัฒนาระบบการจำแนกเด็กและเยาวชนในคดีอาญา การแก้ไข บำบัดฟื้นฟู และการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน และผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามบทบัญญัติของกฎหมาย
6. ศาลยุติธรรมมีข้อสรุปเกี่ยวกับความร่วมมือกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน ด้านการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็ก เยาวชนผู้กระทำความผิด ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
7. ศาลยุติธรรมมีองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบศาลนานาชาติที่ถูกต้องเป็นปัจจุบันและสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดแก่สังคมได้ ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

5.7 ยุทธศาสตร์ E (Excellence Organization) เพิ่มศักยภาพองค์กรสู่ความเป็นเลิศ

เป้าประสงค์ ศาลยุติธรรมมีระบบงานตุลาการ ระบบงานธุรการของศาลยุติธรรม ระบบงานส่งเสริมงานตุลาการ และระบบงานวิชาการ ที่มีขีดสมรรถนะสูงในการสนับสนุนการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัด

1. ระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้พิพากษาและระเบียบหลักเกณฑ์ในการบริหารงานบุคคลได้รับการทบทวนและปรับปรุง ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
2. หลักสูตรการฝึกอบรมบุคลากรของศาลยุติธรรมได้รับการประเมินและปรับปรุง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
3. ศาลยุติธรรมมีข้อสรุปเกี่ยวกับการปรับปรุงโครงสร้างองค์กรภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
4. ศาลยุติธรรมมีช่องทางผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อสื่อสารกับบุคลากรภายในศาลยุติธรรมครบทุกสำนัก และมีการปรับให้เป็นปัจจุบันตลอดเวลา ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
5. ฐานข้อมูลบุคลากรของศาลยุติธรรมแบบ Real-time ถูกจัดทำขึ้น และมีการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันตลอดเวลา ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

6. ศาลยุติธรรมมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของระบบบริหารและระบบสำนักงานที่มีความเชื่อมโยง มีความปลอดภัย และนำไปใช้ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 อย่างน้อย 2 ระบบ
7. โครงสร้างและแผนอัตรากำลังข้าราชการศาลยุติธรรมที่กำหนดจำนวนอัตรากำลังที่เหมาะสมสอดคล้องกับภารกิจตามแผนยุทธศาสตร์ ลักษณะคดี และสภาพงานที่เปลี่ยนแปลงไป ได้รับการทบทวนแล้วเสร็จและนำไปใช้เป็นกรอบในการบริหาร ทรัพยากรบุคคลภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
8. ศาลยุติธรรมเป็น Happy Workplace ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
9. จัดสวัสดิการและยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิพากษาและบุคลากรในศาลยุติธรรมทุกระดับเพื่อให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง มีความพร้อมในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
10. จัดทำแผนสร้างสมดุลภาพระหว่างชีวิตและการทำงาน (Work-Life-Balance)
11. ศึกษาทบทวนเงินเดือน ค่าตอบแทน สิทธิประโยชน์และสวัสดิการของบุคลากรศาลยุติธรรมให้สอดคล้องกับบริบทในอนาคต
12. จัดทำเกณฑ์มาตรฐานการประเมินผลงานของบุคลากรทุกระดับ/ประเภท (Standard to be used in evaluating of performance) ที่ใช้เป็นข้อมูลประกอบการแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งและการโยกย้ายแต่งตั้ง
13. จัดทำแผนความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพ (Career Path) ของผู้พิพากษาและข้าราชการศาลยุติธรรมรายตำแหน่งที่ชัดเจน เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพ และส่งเสริมขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน
14. สนับสนุนทุนการศึกษาต่อต่างประเทศ
15. สนับสนุนทุนการศึกษาต่อภายในประเทศ
16. พัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้วยวิธีที่หลากหลาย เช่น ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านภาษาต่างประเทศ และการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงาน
17. พัฒนาระบบงาน และกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรมให้ทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน
18. เสริมสร้างมาตรฐานและคุณภาพระบบแผนงาน งบประมาณ การเงิน การบัญชี การพัสดุ การออกแบบและก่อสร้าง และการติดตามประเมินผล ให้มีมาตรฐานในระดับสากล โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้
19. เร่งรัดการจัดหาพัสดุ ครุภัณฑ์ ที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด และเพียงพอต่อการใช้งาน
20. ลดขั้นตอนการขออนุมัติเบิกจ่าย การซ่อมแซมวัสดุ ครุภัณฑ์ อาคาร และบ้านพัก

21. ส่งเสริมให้ศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรมมีอาคารที่ทำการที่สะท้อนภาพลักษณ์ความเป็นอิสระของศาล มีพื้นที่ใช้สอยเพียงพอ เหมาะสมต่อการปฏิบัติภารกิจ ทันทสมัย ประหยัดพลังงาน คำนึงถึงสิทธิมนุษยชน และมีความเป็นอารยะสถาปัตยกรรม

22. พัฒนาข้าราชการตุลาการ ผู้พิพากษาอาวุโส ดะโต๊ะยุติธรรม และผู้พิพากษาสมทบ ให้เป็นต้นแบบที่ดีด้านคุณธรรม จริยธรรม ปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน และมีความรู้ ความสามารถในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในระดับสากล

23. พัฒนาข้าราชการศาลยุติธรรม พนักงานราชการ ลูกจ้าง และบุคลากรของศาลยุติธรรมทุกประเภทให้มีคุณธรรม จริยธรรม ปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน และมีขีดสมรรถนะสูง รองรับบทบาทภารกิจตามอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ นโยบายประธานศาลฎีกา และแผนยุทธศาสตร์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการดำเนินการ

1. ทบทวนและปรับปรุงระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้พิพากษา ให้สามารถสะท้อนผลการปฏิบัติงานที่เป็นจริง และปรับปรุงระเบียบ หลักเกณฑ์ในการบริหารงานบุคคลให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

2. ทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรการฝึกอบรมของบุคลากรของศาลยุติธรรม ให้มีความรู้ความสามารถทันกับบริบททางกฎหมาย ระเบียบและสังคมที่เปลี่ยนแปลง และรองรับการทำงานแบบหลายภาระงาน (multi-function)

3. ปรับปรุงโครงสร้างและระบบงานของสำนักงานศาลยุติธรรมและสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาคโดยมุ่งเน้นการกระจายอำนาจเพื่อสนับสนุนภารกิจของศาลยุติธรรม ตลอดจนวางแผนและจัดการบริหารงานบุคคลให้เหมาะสม

4. เพิ่มช่องทางในการสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์ของสำนักต่าง ๆ ไปยังบุคลากรของศาลยุติธรรมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น เพื่อให้สามารถรับทราบความเคลื่อนไหวของกฎหมาย ระเบียบหรือแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ

5. จัดทำระบบการจัดเก็บข้อมูลบุคลากรของศาลยุติธรรมที่สามารถนำเสนอรายงานได้แบบ Real-time

6. เพิ่มประสิทธิภาพระบบเทคโนโลยีสารสนเทศรองรับระบบบริหารและระบบสำนักงาน

7. เพิ่มประสิทธิภาพระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อรองรับระบบงานศาลยุติธรรมให้มีความมั่นคงปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ

8. ทบทวนความเหมาะสมของการจัดสรรกำลังคนและดำเนินการวางแผนกำลังคนของศาลยุติธรรมเพื่อให้สามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง รวดเร็ว

9. ศาลยุติธรรมมีการปรับปรุงเงินเดือน ค่าตอบแทน สิทธิประโยชน์ และสวัสดิการให้สูงขึ้นอย่างน้อย 1 เรื่อง ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

10. ตัวชี้วัดมาตรฐานการประเมินบุคคลในแต่ละสายงานจัดทำแล้วเสร็จภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

11. ศาลยุดิธรรมจัดทำแผนความก้าวหน้าในสายอาชีพของผู้พิพากษา และข้าราชการศาลยุดิธรรมแล้วเสร็จ และนำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการบริหารทรัพยากรบุคคล ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

12. ศาลยุดิธรรมเพิ่มขีดสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรในแต่ละปี

13. กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานศาลยุดิธรรม ร้อยละ 50 ได้รับการทบทวน ยกเลิก หรือปรับปรุงให้ทันสมัย ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

14. สำนักงานศาลยุดิธรรมมีระบบแผนงาน งบประมาณ การเงิน การบัญชี การพัสดุ การออกแบบและก่อสร้าง และการติดตามประเมินผล ที่สามารถสนับสนุนภารกิจของศาลยุดิธรรม ได้อย่างมีประสิทธิภาพในแต่ละปี

15. คู่ความ ผู้เกี่ยวข้อง และประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อความรู้ความสามารถ ความซื่อสัตย์สุจริต คุณธรรม และจริยธรรมของข้าราชการตุลาการ ผู้พิพากษาอาวุโส คະໄຕ້ຍຸຕິຮຸມ และผู้พิพากษาสมทบ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ในแต่ละปี

16. ข้าราชการตุลาการ ผู้พิพากษาอาวุโส คະໄຕ້ຍຸຕິຮຸມ และผู้พิพากษาสมทบ ร้อยละ 80 ได้รับการเพิ่มพูนประสิทธิภาพและเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการอำนวยความสะดวกยุดิธรรมในแต่ละปี

17. คู่ความ ผู้เกี่ยวข้อง ประชาชน และผู้รับบริการทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน มีความเชื่อมั่นต่อความรู้ความสามารถ ความซื่อสัตย์สุจริต คุณธรรม และจริยธรรมของข้าราชการศาลยุดิธรรม พนักงานราชการ ลูกจ้าง และบุคลากรของศาลยุดิธรรมทุกประเภท ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ในแต่ละปี

18. ข้าราชการศาลยุดิธรรม พนักงานราชการ ลูกจ้าง และบุคลากรของศาลยุดิธรรมทุกประเภท ร้อยละ 80 ได้รับการเพิ่มพูนประสิทธิภาพและเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของศาลยุดิธรรมในแต่ละปี

แผนปฏิบัติการ 4 ปี ของศาลยุดิธรรม I (พ.ศ. 2561 – 2564)

แผนปฏิบัติการ 4 ปี ของศาลยุดิธรรมนั้น ถูกกำหนดให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ศาลยุดิธรรม (พ.ศ. 2561 – 2564) ซึ่งแผนปฏิบัติการในส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดีแบบดิจิทัล จะปรากฏในยุทธศาสตร์ I (Innovation) ซึ่งแผนปฏิบัติการในยุทธศาสตร์ I มีรายละเอียด ดังนี้ (สำนักงานศาลยุดิธรรม, 2561)

พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ.2477 (พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ.2477, 2478)

“ มาตรา 6 ให้ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมมีอำนาจออกข้อบังคับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในเรื่องต่อไปนี้...

(3) จัดระเบียบทางธุรการในเรื่องการเก็บรักษา และการทำลายสารบบความ สารบบคำพิพากษาสมุดคำพิพากษา และสารบบอื่นๆของศาล ตลอดจนสำนวนความทั้งหลาย

(4) จัดวางระบบทางธุรการในเรื่องการยื่นเอกสารต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ศาล เพื่อยื่นต่อศาลหรือเพื่อส่งให้แก่คู่ความหรือบุคคลผู้ใดผู้หนึ่ง และในเรื่องการขอร้องด้วยวาจาเพื่อให้ศาลพิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีมีโน้สारे

(5) จัดวางระเบียบทางธุรการในเรื่องที่คู่ความฝ่ายหนึ่งส่งต้นฉบับเอกสารไปยังอีกฝ่ายหนึ่ง...”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, 2478)

“ มาตรา 15 วิธีพิจารณาข้อใดซึ่งประมวลกฎหมายนี้มีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้”

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการยื่น ส่ง และรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2560 (ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา, 2560)

โดยที่เป็นการสมควรให้มีข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการยื่น ส่ง และรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 34/1 และมาตรา 68 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ.2558 (ฉบับที่28) ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาออกข้อกำหนดไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ข้อกำหนดนี้เรียกว่า “ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการยื่น ส่ง และรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2560”

ข้อ 2 ข้อกำหนดนี้ให้ใช้บังคับนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ในข้อกำหนดนี้ เว้นแต่ข้อความจะแสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่นและที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

“เจ้าหน้าที่” หมายความว่า เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมที่ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่

“ผู้ใช้ระบบ” หมายความว่า คู่ความหรือทนายความที่ได้ลงทะเบียนขอใช้ระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ไว้ต่อศาล

“ระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า ระบบงานของศาลเพื่อรองรับการยื่น ส่ง และรับคำฟ้อง คำคู่ความ คำสั่งศาล หมายถึง หมายถึงอื่น ๆ รวมทั้งเอกสารทางคดี ในรูปแบบข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ตามที่กำหนดไว้ในประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม

“สิ่งพิมพ์ออก” หมายความว่า สิ่งพิมพ์ออกของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่มีการนำเสนอ หรือเก็บรักษาไว้ในระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์

ส่วนที่ 1 การลงทะเบียน

ข้อ 4 ผู้ที่มีความประสงค์จะใช้ระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ต้องดำเนินการลงทะเบียนต่อ ศาลโดยยื่นคำขอใช้ระบบส่งอิเล็กทรอนิกส์ต่อเจ้าหน้าที่ด้วยตนเอง พร้อมแสดงหลักฐาน ดังต่อไปนี้

(1) บัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรประจำตัวข้าราชการ หรือหนังสือเดินทาง หรือ บัตรประจำตัวสมาชิกสภาทนายความ หรือใบอนุญาตให้เป็นทนายความ

(2) เอกสารหรือหลักฐานอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม

ในการลงทะเบียนผู้ยื่นคำขอต้องเตรียมสำเนาเอกสารข้างต้นมามอบแก่เจ้าหน้าที่ เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานแห่งการลงทะเบียน และต้องกรอกข้อมูลในคำขอใช้ระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ ให้ถูกต้องครบถ้วนโดยการกรอกข้อมูลดังกล่าว ถือว่าผู้ยื่นคำขอได้รับรองความถูกต้องของข้อมูลทั้งหมดแล้ว

ข้อ 5 เมื่อผู้ยื่นคำขอใช้ระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ได้รับอนุญาตให้เป็นผู้ใช้ระบบตาม เงื่อนไขและวิธีการที่กำหนดไว้ในประกาศสำนักงานศาลยุติธรรมแล้ว จะได้รับชื่อผู้ระบบและรหัสผ่าน เพื่อใช้เข้าสู่ระบบส่งอิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้ใช้ระบบและรหัสผ่านเป็นหลักฐานแสดงการลงลายมือชื่อของผู้ใช้ระบบในการ ติดต่อกับศาลหรือคู่ความอื่นผ่านระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ ผู้ใช้ระบบต้องเก็บรักษาชื่อผู้ระบบและ รหัสผ่านไว้เป็นความลับ การระบุชื่อผู้ระบบและรหัสผ่านลงในระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์เพื่อเข้าใช้ ระบบตามข้อกำหนดนี้ ถือเป็นการยืนยันตัวผู้ระบบและการรับรองข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ข้อ 6 หากข้อมูลที่ลงทะเบียนไว้ เช่น ชื่อ ที่อยู่จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หมายเลข โทรศัพท์ที่มีการเปลี่ยนแปลงไป หรือผู้ระบบไม่ประสงค์จะใช้ระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์อีกต่อไป ผู้ใช้ ระบบมีหน้าที่ต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบโดยเร็ว

การติดต่อผู้ระบบไปยังที่อยู่หรือหมายเลขโทรศัพท์ที่ได้รับแจ้งไว้ ถือว่าเป็นการติดต่อ โดยชอบจนกว่าจะได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูลที่ลงทะเบียนไว้ตามวรรคหนึ่ง

ส่วนที่ 2 การยื่น ส่ง และรับคำคู่ความหรือเอกสารทางคดี

ข้อ 7 ผู้ใช้ระบบอาจยื่นคำฟ้องตั้งต้นคดีทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ได้ตลอดเวลาที่ ระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์เปิดใช้งาน โดยชำระค่าธรรมเนียมศาลและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีขั้นต่ำ ตามที่สำนักงานศาลยุติธรรมประกาศกำหนด

การยื่นคำฟ้องตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเสร็จสมบูรณ์ต่อเมื่อผู้ระบบได้ปฏิบัติถูกต้อง ตามขั้นตอนและชำระค่าธรรมเนียมศาลและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีครบถ้วนตามขั้นตอนที่กำหนด ไว้ในระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์

การยื่นคำฟ้องตามวรรคหนึ่ง หากกระทำเสร็จสมบูรณ์นอกเวลาทำการปกติหรือนอกวันทำการปกติของศาล ให้ถือว่าเป็นการยื่นในเวลาแรกหรือวันทำการแรกที่ศาลเปิดทำการปกติถัดไป ทั้งนี้ ให้ถือตามเวลาของระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์

ข้อ 8 คำฟ้องและเอกสารที่ยื่นผ่านระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์จะต้องจัดทำตามประเภทรูปแบบ และขนาด ตามที่กำหนดไว้ในประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม มิฉะนั้น ระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์จะปฏิเสธและถือว่ามิได้มีการยื่นคำฟ้องหรือเอกสารดังกล่าว

ข้อ 9 คำฟ้องและเอกสารที่ยื่นและส่งทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนคำสั่งหรือการอื่นใดที่กระทำโดยผู้พิพากษาหรือเจ้าหน้าที่ ถือว่ามีการลงลายมือชื่อโดยผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผู้ทำรายการจนเสร็จสมบูรณ์ในระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์

ข้อ 10 การแจ้งคำสั่งของศาลหรือข้อความอื่นใดอันเกี่ยวกับการยื่น ส่ง หรือรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์แก่ผู้ใช้ระบบ อาจดำเนินการโดยทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศอื่นใดก็ได้ โดยให้ถือว่าผู้ใช้ระบบได้ทราบคำสั่งนับแต่คำสั่ง เช่นว่านั้นไปถึงผู้ใช้ระบบตามที่อยู่ที่ได้ลงทะเบียนไว้

ข้อ 11 กรณีที่ผู้ใช้ระบบได้ยื่นคำฟ้องทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ตามข้อ 7 แล้วถือเป็นการแสดงเจตนายอมรับคำคู่ความหรือเอกสารจากคู่ความอีกฝ่ายในคดีนั้นทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ด้วยเช่นกัน

ข้อ 12 การยื่นคำให้การ คำคู่ความอื่น ๆ หรือเอกสารทางคดีอื่นใด อันนอกเหนือจากคำฟ้องตั้งต้นคดี ตามที่ได้กำหนดไว้เพิ่มเติมในประกาศสำนักงานศาลยุติธรรมทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ให้นำขั้นตอนและวิธีการในการยื่นคำฟ้องมาบังคับใช้โดยอนุโลม

ส่วนที่ 3 การส่งหมายทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์

ข้อ 13 ผู้ใช้ระบบอาจร้องขอให้ส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องพร้อมชำระค่าธรรมเนียมผ่านระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ได้โดยปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในประกาศสำนักงานศาลยุติธรรมเมื่อดำเนินการและระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ยืนยันแล้ว ให้ถือว่าเป็นการร้องขอให้ส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องโดยชอบแล้ว

ส่วนที่ 4 การชำระเงินผ่านระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์

ข้อ 14 ผู้ใช้ระบบสามารถเลือกวิธีการชำระเงินผ่านระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ได้ ดังต่อไปนี้

- (1) ชำระผ่านบัตรเครดิตหรือเดบิต
- (2) ชำระผ่านทางบัญชีธนาคาร
- (3) วิธีการอื่นใดซึ่งกำหนดไว้ในประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม

ข้อ 15 การชำระเงินผ่านระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์จะสมบูรณ์ต่อเมื่อศาลได้รับเงินครบถ้วนจากผู้ให้บริการในการชำระเงินแล้ว ทั้งนี้ ตามข้อตกลงระหว่างสำนักงานศาลยุติธรรมและผู้ให้บริการตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานศาลยุติธรรมประกาศกำหนด

ส่วนที่ 5 อื่น ๆ

ข้อ 16 หากเจ้าหน้าที่พบว่ามีความเสี่ยงที่จะเกิดความไม่มั่นคงปลอดภัยในการใช้ระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่น เจ้าหน้าที่อาจดำเนินการปิดระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์

เป็นการชั่วคราวได้ทันที เพื่อซ่อมแซม บำรุงรักษา หรือรักษาความปลอดภัยของระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ โดยปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม

ข้อ 17 การจัดทำสิ่งพิมพ์ออกจากระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์โดยผู้ใช้ระบบหรือเจ้าหน้าที่ให้ถือว่าเป็นสำเนาที่ได้รับการรับรองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้ว

ข้อ 18 กรณีมีปัญหาต้องวินิจฉัยชี้ขาดเกี่ยวกับการยื่น ส่งหรือรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ให้ศาลเป็นผู้พิจารณาสั่ง

ข้อ 19 ให้สำนักงานศาลยุติธรรมออกประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการยื่น ส่ง และรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดนี้

ในกรณีจำเป็นต้องมีวิธีการใดในทางธุรการเพื่อให้การปฏิบัติตามข้อกำหนดนี้เป็นไปโดยเรียบร้อย ให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้กำหนดวิธีการนั้น

ข้อ 20 เมื่อศาลใดมีความพร้อมที่จะดำเนินการตามข้อกำหนดนี้ ให้ออกประกาศของศาลแจ้งให้ทราบทั่วกันและอาจกำหนดแนวทางปฏิบัติของศาลนั้นได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับข้อกำหนดนี้

ข้อ 21 ให้ประธานศาลฎีการักษาการตามข้อกำหนดนี้

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการจัดทำสารบบความ สารบบคำพิพากษา และการรวบรวมเก็บรักษาเอกสารในสำนวนความในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2562 (ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา, 2562)

โดยที่เป็นการสมควรให้มีข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการจัดทำสารบบความ สารบบคำพิพากษา และการรวบรวมเก็บรักษาเอกสารในสำนวนความในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 51 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2558 ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาออกข้อกำหนดไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ข้อกำหนดนี้เรียกว่า “ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการจัดทำสารบบความ สารบบคำพิพากษา และการรวบรวมเก็บรักษาเอกสารในสำนวนความในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562”

ข้อ 2 ข้อกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ในข้อกำหนดนี้ เว้นแต่ข้อความจะแสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่นและที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

“ศาล” หมายความว่า ศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์ พิเศษ ศาลชั้นต้น และให้หมายความรวมถึงสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค

“หัวหน้าส่วนราชการศาลยุติธรรม” หมายความว่า ประธานศาลฎีกา ประธานศาลอุทธรณ์ ประธานศาลอุทธรณ์ภาค ประธานศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์ พิเศษ อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น อธิบดีผู้พิพากษาภาค และผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

“ผู้อำนวยการ” หมายความว่า ผู้อำนวยการสำนักอำนาจการประจำศาลหรือผู้อำนวยการ

สำนักงานประจำศาล

“เจ้าหน้าที่” หมายความว่า เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่

“เอกสาร” หมายความว่า บรรดาเอกสารในสำนวนความ เช่น รายงานและเอกสารที่ส่งต่อศาลหรือศาลทำขึ้น คำพิพากษา คำสั่ง คำสั่งชี้ขาดคดี พยานเอกสาร แผนที่ ภาพถ่าย ภาพถ่าย พยานวัตถุ คำบังคับ หมายบังคับคดี และให้หมายความรวมถึงหลักฐานการรับจ่ายเงินที่เกี่ยวกับคดี

“ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า ข้อความที่ได้สร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือประมวลผลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์

“ผู้จัดทำหรือแปลง” หมายความว่า เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่จัดทำหรือแปลงเอกสารให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

“ผู้ตรวจสอบ” หมายความว่า เจ้าหน้าที่ผู้ที่มีหน้าที่ตรวจสอบและรับรองคุณภาพของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์และกระบวนการจัดทำหรือแปลงเอกสารให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ข้อ 4 สารบบความ สารบบคำพิพากษา และเอกสารที่ได้จัดทำหรือแปลงให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามข้อกำหนดนี้ ให้ถือเป็นต้นฉบับหรือเอกสารเทียบเท่าฉบับเดิม และถือว่ามีการลงลายมือชื่อโดยผู้ที่เกี่ยวข้องแล้ว แล้วแต่กรณี

หมวด 1 การจัดทำสารบบความและสารบบคำพิพากษาในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ข้อ 5 ให้ศาลจัดทำสารบบความในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามที่สำนักงานศาลยุติธรรมกำหนด โดยอย่างน้อยต้องมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อศาล
- (2) หมายเลขคดี
- (3) ประเภทคดี
- (4) วันเดือนปีที่ยื่นคำฟ้อง
- (5) ข้อมูลเกี่ยวกับคู่ความเท่าที่ปรากฏ เช่น ชื่อ ชื่อสกุล เพศ อายุ สัญชาติ อาชีพ ที่อยู่ วันเดือนปีเกิด หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชนหรือหนังสือเดินทาง
- (6) ข้อหาและคำขอบังคับ รวมทั้งชื่อกฎหมายและเลขมาตราในกฎหมาย (ถ้ามี)
- (7) จำนวนทุนทรัพย์ ในกรณีเป็นคดีมีทุนทรัพย์
- (8) สถานที่มูลคดีเกิดหรือสถานที่เกิดข้อพิพาท (ถ้ามี)
- (9) ชื่อผู้พิพากษาที่รับคำฟ้อง

ข้อ 6 ให้ศาลจัดทำสารบบคำพิพากษาในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามที่สำนักงานศาลยุติธรรมกำหนด โดยอย่างน้อยต้องมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

- (1) รายละเอียดตามข้อ 5
- (2) วันเดือนปีที่ศาลอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดี
- (3) คำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีโดยย่อ
- (4) ชื่อผู้พิพากษาที่ตัดสินคดี

ข้อ 7 ในกรณีที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในคำฟ้อง คำพิพากษาหรือคำสั่งชี้

ขาดคดี ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบและแก้ไขข้อมูลในสารบบความและสารบบคำพิพากษาให้ถูกต้องครบถ้วนโดยเร็ว

หมวด 2 การรวบรวมและเก็บรักษาเอกสารในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ข้อ 8 ศาลอาจรวบรวมและเก็บรักษาเอกสารในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ โดยมีหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

(1) ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่จัดทำหรือแปลงต้องมีความหมายหรือรูปแบบเหมือนกับเอกสารและข้อความเดิมซึ่งนำมาจัดทำหรือแปลงให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยผู้จัดทำหรือแปลงจะต้องตรวจสอบและรับรองว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น มีความหมายหรือรูปแบบเหมือนกับเอกสารและ ข้อความเดิม

(2) ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต้องจัดทำหรือแปลงขึ้นด้วยวิธีการที่เชื่อถือได้ในการระบุตัวตนผู้จัดทำหรือแปลงที่รับผิดชอบในการจัดทำหรือแปลงนั้น

(3) ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต้องจัดทำหรือแปลงโดยมีเทคโนโลยีและมาตรการป้องกันมิให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเกิดขึ้นกับข้อมูลนั้น เว้นแต่การรับรองหรือบันทึกเพิ่มเติมซึ่งไม่มีผลต่อความหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ข้อ 9 เมื่อหัวหน้าส่วนราชการศาลยุติธรรมกำหนดให้มีการรวบรวมและเก็บรักษาเอกสารในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามข้อ 8 แล้ว ให้ผู้อำนวยการมอบหมายเจ้าหน้าที่เป็นผู้จัดทำหรือแปลง

ข้อ 10 ให้ผู้จัดทำหรือแปลงดำเนินการจัดทำหรือแปลงเอกสารให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และบันทึกข้อมูลดังกล่าวลงในระบบคอมพิวเตอร์ โดยอย่างน้อยต้องดำเนินการ ดังนี้

(1) ตรวจสอบเอกสารและข้อความที่จะนำไปทำหรือแปลงให้เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยให้ตรวจสอบความครบถ้วน จำนวนหน้า การจัดเรียงลำดับ เนื้อหา รูปแบบ และความชัดเจน ของข้อความทั้งหมด ทั้งนี้ ให้จัดเรียงลำดับตามลำดับเอกสารในสำนวนความ

(2) บันทึกเมตาเดตา (metadata) ที่แสดงสาระสำคัญอันเป็นคุณลักษณะเฉพาะรายละเอียด ของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะช่วยให้สามารถสืบค้นเอกสารและข้อความได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ โดยอย่างน้อยต้องประกอบด้วย หมายเลขคดี ชื่อศาล ชื่อคู่ความ และจำนวนภาพเอกสาร

(3) กำหนดค่าความละเอียดของภาพ (resolution) และสี (bit depth) ของเครื่องสแกนเนอร์ หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดทำหรือแปลง ไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำ ดังนี้

3.1 ภายลายเส้น หรือภาพขาวดำ อย่างน้อย 150 จุดต่อนิ้ว (dot per inch หรือ dpi)

3.2 ภาพสีเทา อย่างน้อย 200 จุดต่อนิ้ว

3.3 ภาพสี อย่างน้อย 300 จุดต่อนิ้ว

3.4 ภาพขาว – ดำ มีค่าความละเอียดของสีเท่ากับ 1 บิต (bit)

3.5 ภาพสีเทา (grayscale) มีค่าความละเอียดของสีเท่ากับ 8 บิต

3.6 ภาพสี มีค่าความละเอียดของสีเท่ากับ 24 บิต

(4) บันทึกข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นไฟล์ประเภท PDF หรือ PDF/A โดยตั้งชื่อไฟล์ที่มีความหมายสื่อถึงเนื้อหาของข้อมูลเพื่อสามารถสืบค้นได้ และชื่อไฟล์ดังกล่าวจะต้องไม่ซ้ำกัน

(5) เมื่อดำเนินการตามข้อ 10 (1) – (4) แล้ว ให้ตรวจทานความถูกต้องครบถ้วนของ ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้จัดทำหรือแปลงอีกครั้ง แล้วบันทึกการดำเนินการไว้เป็นหลักฐาน โดยอย่างน้อย ต้องมีรายละเอียด ดังนี้

- 5.1 ชื่อหรือรายการข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่จัดทำหรือแปลง
- 5.2 ชื่อผู้จัดทำหรือแปลง
- 5.3 โปรแกรมและรูปแบบที่ใช้ในการจัดทำหรือแปลง
- 5.4 วัน เดือน ปี และเวลาที่จัดทำหรือแปลง

ข้อ 11 เมื่อผู้จัดทำหรือแปลงดำเนินการตามข้อ 10 เสร็จแล้ว ให้ผู้อำนวยการ มอบหมายเจ้าหน้าที่ซึ่งไม่ใช่ผู้จัดทำหรือแปลงเป็นผู้ตรวจสอบเพื่อดำเนินการตรวจสอบและรับรองคุณภาพของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ กระบวนการจัดทำหรือแปลง และความถูกต้องครบถ้วนของเมตาดาตา (metadata) โดยอย่างน้อยต้องดำเนินการ ดังนี้

(1) ตรวจสอบและรับรองคุณภาพของเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินการ โดย ตรวจสอบความละเอียดของภาพ (resolution) และสี (bit depth) ของเครื่องสแกนเนอร์ และ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดทำหรือแปลงเอกสาร ให้เป็นไปตามมาตรฐานตามข้อ 10 (3)

(2) ตรวจสอบและรับรองขั้นตอนการดำเนินการ โดยตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน ของขั้นตอนในการจัดทำหรือแปลงตามข้อ 10

(3) ตรวจสอบและรับรองคุณภาพของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ผ่านการจัดทำหรือแปลง โดยตรวจสอบความคมชัด ความเอียง และความถูกต้องครบถ้วนของเนื้อหา จำนวนหน้าและการจัด เรียงลำดับของข้อมูล (image) เปรียบเทียบกับต้นฉบับเอกสาร (ถ้ามี)

(4) ตรวจสอบและรับรองคุณภาพและความถูกต้องของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการ ระบุตัวตนของผู้มีหน้าที่จัดทำหรือแปลง โดยตรวจสอบชื่อผู้ใช้ (username) ของผู้จัดทำหรือแปลงให้ ถูกต้องตรงกับของบุคคลที่จัดทำหรือแปลงเอกสารนั้น

(5) ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของเมตาดาตา (metadata) ตามข้อ 10 (2)

(6) ในกรณีการดำเนินการสำหรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่มีปริมาณมาก หรือการรวม ข้อมูลจำนวนมากเป็นชุดเดียว การตรวจสอบและรับรองอาจใช้การสุ่มตัวอย่างในเชิงสถิติเพื่อ ตรวจสอบได้

(7) จัดทำรายงานการตรวจสอบและรับรองคุณภาพ เพื่อยืนยันความถูกต้องครบถ้วน ของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์และการดำเนินการของผู้จัดทำหรือแปลง

ข้อ 12 ในกรณีที่ผู้ตรวจสอบพบว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้จัดทำหรือแปลงไม่ถูกต้อง ให้แจ้งข้อบกพร่องไปยังผู้จัดทำหรือแปลง เพื่อแก้ไขและดำเนินการตามข้อ 10 และเมื่อผู้จัดทำหรือ แปลงดำเนินการแก้ไขแล้ว ให้ผู้ตรวจสอบดำเนินการตรวจสอบตามข้อ 11 อีกครั้งหนึ่ง

ข้อ 13 บรรดาคำคู่ความและเอกสารที่ได้ยื่นเสร็จสมบูรณ์ในระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการยื่น ส่ง และรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบรับส่ง อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2560 ให้ถือว่าเป็นเอกสารที่ได้รวบรวมและเก็บรักษาในรูปแบบข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ ตามข้อกำหนดนี้แล้ว

ข้อ 14 ให้สำนักงานศาลยุติธรรมกำหนดมาตรฐานรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล

อิเล็กทรอนิกส์ด้วยวิธีการที่เชื่อถือได้ โดยให้ครอบคลุมมาตรการเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยอย่างน้อยต้องครอบคลุมหัวข้อ ดังต่อไปนี้

(1) การลงทะเบียนผู้ใช้งาน โดยต้องกำหนดให้มีขั้นตอนการปฏิบัติสำหรับการลงทะเบียนผู้ใช้งานเพื่อแสดงตัวตนเพื่อรับการอนุญาตให้เข้าถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์และการตัดออกจากทะเบียนของผู้ใช้งานเมื่อมีการยกเลิกเพิกถอนการอนุญาตดังกล่าว

(2) การบริหารจัดการสิทธิของผู้ใช้งาน โดยต้องจัดให้มีการควบคุมและจำกัดสิทธิเพื่อเข้าถึงและใช้งานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แต่ละชนิดตามความเหมาะสม

(3) การบริหารจัดการรหัสผ่านสำหรับผู้ใช้งาน (username และ password) โดยต้องจัดให้มีกระบวนการบริหารจัดการรหัสผ่านสำหรับผู้ใช้งานอย่างรัดกุม

(4) การทบทวนสิทธิการเข้าถึงของผู้ใช้งาน โดยต้องจัดให้มีกระบวนการทบทวนสิทธิการเข้าถึงของผู้ใช้งานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้

(5) การใช้รหัสผ่าน โดยต้องกำหนดแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับผู้ใช้งานในการกำหนดรหัสผ่าน การใช้งานรหัสผ่าน และการเปลี่ยนรหัสผ่านที่มีคุณภาพ

(6) การป้องกันอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดทำหรือแปลงหรืออุปกรณ์อื่นที่เกี่ยวข้องในขณะที่ไม่มีการใช้งาน โดยต้องกำหนดข้อปฏิบัติที่เหมาะสม เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ที่ไม่มีความสามารถเข้าถึงอุปกรณ์ดังกล่าวในขณะที่ไม่มีการดูแล

หมวด 3 การรับส่งสำนวนความและเอกสารด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์และการรับรองสิ่งพิมพ์ออก

ข้อ 15 การรับส่งสำนวนความและเอกสารที่ได้รวบรวมเก็บรักษาในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามข้อกำหนดนี้ระหว่างศาล อาจใช้วิธีการรับส่งทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์อื่นก็ได้ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการให้เป็นไปตามที่สำนักงานศาลยุติธรรมประกาศกำหนด

ข้อ 16 สิ่งพิมพ์ออกของสารบบความและสารบบคำพิพากษาตามหมวด 1 กับเอกสารที่ได้จัดทำหรือแปลงให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามหมวด 2 ซึ่งจัดทำตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่สำนักงานศาลยุติธรรมประกาศกำหนด ให้ถือว่าเป็นสำเนาสารบบความหรือสารบบคำพิพากษาหรือเป็นสำเนาเอกสารในสำนวนความ แล้วแต่กรณี ที่ได้รับรองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและให้ใช้แทนต้นฉบับได้

หมวด 4 การเก็บรักษาและการทำลายสารบบความ สารบบคำพิพากษา และสำนวนความ

ข้อ 17 สารบบความและสารบบคำพิพากษาในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ กับเอกสารที่ได้จัดทำหรือแปลงให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามหมวด 1 และหมวด 2 ให้เก็บรักษาไว้โดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกและสิทธิส่วนบุคคลของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เมื่อหมดความจำเป็นก็ให้ทำลายได้ตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนด

ข้อ 18 บรรดาสำนวนความและเอกสาร เมื่อได้จัดทำหรือแปลงให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามข้อกำหนดนี้แล้ว ก็ให้ทำลายได้ตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนด

สำหรับเอกสารสำคัญที่เป็นต้นฉบับซึ่งเป็นของคู่ความหรือบุคคลภายนอก เช่น โฉนดที่ดิน สมุดเงินฝาก พันธบัตร หรือเอกสารสิทธิเมื่อหมดความจำเป็นแก่คดีก็ให้ศาลแจ้งให้ผู้มีสิทธิมารับต้นฉบับเอกสารคืนไป

หมวด 5 อื่น ๆ

ข้อ 19 ให้สำนักงานศาลยุติธรรมจัดให้มีระบบอิเล็กทรอนิกส์สำหรับศาลในการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดนี้ ระบบดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีลักษณะที่สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลกลางในการตรวจสอบ สืบค้น และเชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม โดยต้องจัดให้มีระบบฐานข้อมูลที่มีความมั่นคงปลอดภัยและมีพื้นที่เพียงพอต่อการจัดเก็บข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามข้อกำหนดนี้ รวมทั้งจัดให้มีระบบสำรองข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (backup) และระบบการกู้คืนข้อมูล (data recovery) ที่เหมาะสม

ข้อ 20 ให้สำนักงานศาลยุติธรรมออกประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดนี้

ในกรณีจำเป็นต้องมีวิธีการใดในทางธุรกรรมเพื่อให้การปฏิบัติตามข้อกำหนดนี้เป็นไปโดยเรียบร้อย ให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นกำหนดวิธีการนั้น

ข้อ 21 บรรดาคดีที่ได้ยื่นฟ้องหรือศาลมีคำพิพากษานับแต่วันที่ข้อกำหนดนี้มีผลบังคับใช้ให้ศาลจัดทำสารบบความหรือสารบบคำพิพากษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในหมวด 1

ข้อ 22 บรรดาคดีซึ่งถึงที่สุดนับแต่วันที่ข้อกำหนดนี้มีผลใช้บังคับ ให้ศาลดำเนินการรวบรวมและเก็บรักษาสำนวนความและเอกสารของคดีดังกล่าวในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในหมวด 2 เว้นแต่คดีใดมีพยานเอกสารจำนวนมาก ซึ่งเป็นภาระเกินสมควรในการดำเนินการ หัวหน้าส่วนราชการศาลยุติธรรมอาจกำหนดให้ทำในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามความเหมาะสมก็ได้

ข้อ 23 ข้อกำหนดนี้ให้ใช้กับคดีอื่นที่มีกฎหมายบัญญัติให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไปใช้บังคับโดยอนุโลมด้วย

ข้อ 24 ให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้รักษาการตามข้อกำหนดนี้

นโยบายประธานศาลฎีกา นายชีพ จุลมนต์ (2560 - 2562) (นายชีพ จุลมนต์, ออนไลน์, 2563)

1. ดำเนินการให้ข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย เพื่อให้การอำนวยความสะดวกเป็นไปโดยรวดเร็ว เป็นธรรม และปราศจากอคติทั้งปวง
2. พัฒนาศักยภาพข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม โดยส่งเสริมให้มีการศึกษาค้นคว้าทั้งในและต่างประเทศและให้ยึดมั่นประมวลจริยธรรมในการดำรงตน
3. เพิ่มการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการคดีและเพื่อให้การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมรวดเร็วขึ้น ง่ายขึ้น และเสียค่าใช้จ่ายน้อยลง

4. ดำเนินการส่งเสริมเพื่อให้ข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ได้รับเงินเดือนและค่าตอบแทนอื่นที่เหมาะสมแก่การดำรงตนตามสถานะเศรษฐกิจ และสังคมที่เป็นปัจจุบัน

นโยบายประธานศาลฎีกา นายไสลเกษ วัฒนพันธุ์ (2562 – 2563) (นายไสลเกษ วัฒนพันธุ์, ออนไลน์, 2563)

1. ยกระดับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาและจำเลย โดยคำนึงถึงเหยื่ออาชญากรรมและความสงบสุขของสังคม

1.1 กำหนดมาตรการในการขอลปล่อยชั่วคราวที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ความสะดวกรวดเร็วและการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว

1.2 กำหนด วิธีปฏิบัติที่เหมาะสมต่อผู้ต้องหา จำเลยเหยื่ออาชญากรรมผู้เสียหาย ตลอดจนกลุ่มผู้เปราะบางในสังคม ทุกขั้นตอนของกระบวนการทางศาล

1.3 เพิ่มบทบาทเชิงรุกในการให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินคดีในศาลและให้ประชาชนได้รับรู้ถึงสิทธิของตนตามกฎหมาย

2. ยกระดับมาตรฐานการพิจารณาพิพากษาคดีเพื่อให้ความยุติธรรมเป็นที่ประจักษ์

2.1 พัฒนาระบบการประชุมปรึกษาคดีขององค์คณะให้เข้มแข็งในทุกชั้นศาล เพื่อยกระดับคุณภาพของคำพิพากษาบนพื้นฐานความเป็นอิสระโดยปราศจากการแทรกแซง

2.2 กำหนดกรอบระยะเวลาที่เหมาะสมในการพิจารณาพิพากษาคดีและการจัดพิมพ์คำพิพากษาหรือคำสั่งเพื่อให้ความยุติธรรมได้ปรากฏในเวลาอันควร

2.3 สร้างแบบประเมินที่เป็นมาตรฐานสากลให้ศาลใช้เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในพันธกิจของศาล และการสร้างบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ

3. นำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการอำนวยความสะดวกการพิจารณาพิพากษาคดี และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยคำนึงถึงช่องทางอื่นที่สะดวกและประหยัดสำหรับประชาชนที่ยังไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้

3.1 นำเทคโนโลยีมาสนับสนุนในการปฏิบัติงานของศาลเพื่อให้คู่ความเข้าถึงข้อมูลทางคดีได้โดยสะดวก รวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่าย

3.2 นำเทคโนโลยีมาสนับสนุนในการให้บริการแก่ประชาชนเพื่อลดขั้นตอน และเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการรวมทั้งนำมาใช้ในการเสริมสร้างความรู้และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

3.3 นำเทคโนโลยีมาสนับสนุนในการรับฟังปัญหาข้อขัดข้องและความคิดเห็นของประชาชน ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม

3.4 นำเทคโนโลยีมาสนับสนุนในการพิจารณาและพิพากษาคดี

4. เสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบการบริหารงานบุคคลด้วยการสร้างสมดุลระหว่างจริยธรรมระบบอาวุโส และความรู้ความสามารถ

4.1 ส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาและถ่ายทอดความรู้ความชำนาญตลอดจนแนวปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความเชี่ยวชาญอย่างต่อเนื่องที่สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาของสังคม

4.2 จัดกรอบอัตรากำลังให้เหมาะสมกับลักษณะงานประเภทและปริมาณคดีโดยคำนึงถึงความปลอดภัยเปลี่ยนแปลงของสังคม

4.3 สร้างเสริมจริยธรรม ความภาคภูมิใจ และความสุขของ บุคลากรในการให้บริการแก่ประชาชนด้วยอัธยาศัยไมตรี

5. สนับสนุนบทบาทของศาลในการบังคับใช้กฎหมายที่ส่งเสริมรักษาสิ่งแวดล้อมและที่ไม่ก่อภาระหรือเป็นผลร้ายต่อประชาชนและสังคม

5.1 สนับสนุนบทบาทของศาลในการส่งเสริมรักษาสิ่งแวดล้อม

5.2 สนับสนุนบทบาทของศาลในการประเมินและยกเลิกกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์หรือเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิต หรือการประกอบอาชีพ เพื่อไม่ให้ก่อภาระหรือเป็นผลร้ายต่อประชาชนและสังคม

5.3 สนับสนุนบทบาทของศาลในการใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกบนพื้นฐานความสมัครใจของคู่ความ

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2544 (พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2544, 2544)

“มาตรา 35 คำขอ การอนุญาต การจดทะเบียน คำสั่งทางปกครอง การชำระเงิน การประกาศ หรือการดำเนินการใด ๆ ตามกฎหมายกับหน่วยงานของรัฐหรือโดยหน่วยงานของรัฐ ถ้าได้กระทำในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกาให้นำพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับและให้ถือว่ามิผล โดยชอบด้วยกฎหมายเช่นเดียวกับการดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายในเรื่องนั้นกำหนด ทั้งนี้ในพระราชกฤษฎีกาอาจกำหนดให้บุคคลที่เกี่ยวข้องต้องกระทำหรืองดเว้นกระทำการใดๆ หรือให้หน่วยงานของรัฐออกระเบียบเพื่อกำหนดรายละเอียดในบางกรณีด้วยก็ได้

ในการออกพระราชกฤษฎีกาตามวรรคหนึ่ง พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวอาจกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ต้องแจ้งให้ทราบ ต้องขึ้นทะเบียน หรือต้องได้รับใบอนุญาต แล้วแต่กรณีก่อนประกอบกิจการก็ได้ ในกรณีนี้ให้นำบทบัญญัติในหมวด 3 และบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับโดยอนุโลมหมวด 5 คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์”

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562
(พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2562, 2562)

“มาตรา 16 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสามของมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 “เมื่อได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาตามวรรคหนึ่งแล้ว ศาลหรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญอาจพิจารณานำหลักเกณฑ์ในเรื่องใดที่กำหนดไว้ตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวมาใช้บังคับแก่การดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลหรือในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท แล้วแต่กรณี หนา 20 เพื่อให้เป็นไปตามความเหมาะสมกับหน้าที่และอำนาจของตนตามกฎหมายได้ รวมถึงการกำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมด้วย ทั้งนี้โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

นอกจากการศึกษายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ชาติ ตลอดจนถึงบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องในส่วนต่าง ๆ แล้ว การศึกษาข้อมูลที่ปรากฏในรูปแบบงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องและใกล้เคียงกับเนื้อหาของงานวิจัยฉบับนี้ก็ถือเป็นข้อมูลชั้นปฐมภูมิที่ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาด้วยจากการสืบค้นข้อมูลในงานวิจัยต่าง ๆ แล้ว พบงานวิจัยที่กล่าวถึงแนวทางการปรับเปลี่ยนการทำงานไปสู่ระบบดิจิทัลดังนี้

งานวิจัยในชื่อ “การบริหารงานด้านเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ตามแนวนโยบาย Thailand 4.0* โดย นายภาพิมล ชัยจันทร์” (ภาพิมล ชัยจันทร์, ออนไลน์, 2560)

บทสรุปงานวิจัยฉบับนี้ปรากฏตามบทคัดย่อของงานวิจัยฉบับนี้ว่า

“การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานด้านเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลตามแนวนโยบาย Thailand 4.0 ของกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน แนวทางการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงาน และ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานด้านเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ตามแนวนโยบาย Thailand 4.0 ของกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง โดยใช้วิธีวิจัยเอกสาร และวิจัยสนาม ในส่วนของการวิจัยสนาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารงานด้านเทคโนโลยีของกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง มีการนำเอาเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน ในหลากหลายหน่วยงานไม่ว่าจะเป็น งานด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน งานด้านการจัดการองค์การและงานด้านการจัดการทรัพยากร

2. ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยี ของกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง มีดังต่อไปนี้

2.1 ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้านเทคโนโลยีขาดการฝึกอบรม, เครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติงานไม่ทันสมัยและไม่เพียงพอกับจำนวนผู้ปฏิบัติงาน

2.2 ภาระเบียดเบียนเอื้อให้สามารถนำเทคโนโลยีใหม่ๆที่ทันสมัยมาใช้งานได้เต็มที่

2.3 ปัญหาการเชื่อมโยงข้อมูลผ่านระบบเครือข่าย

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงาน มีดังต่อไปนี้

3.1 พัฒนาฐานข้อมูล รวมศูนย์ข้อมูลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3.2 ประยุกต์ใช้งานเทคโนโลยีที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3.3 จัดการฝึกอบรมให้บุคลากรในองค์การ, จัดสรรเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติงานให้พร้อมและเพียงพอ

4. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานด้านเทคโนโลยีมีดังต่อไปนี้

4.1 จัดตั้งกองกำกับเกี่ยวกับเทคโนโลยีขึ้นภายในกองบัญชาการสอบสวน

4.2 จัดอบรมข้าราชการตำรวจเกี่ยวกับเทคโนโลยีให้มากขึ้น

4.3 พัฒนาเทคโนโลยีของกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลางให้เท่าทันเทคโนโลยีของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

4.4 จัดตั้งองค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) โดยการรวบรวมความรู้ที่มีอยู่แล้วให้เป็นระบบ จัดทำคู่มือขั้นตอนการปฏิบัติงาน ระเบียบต่างๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยี”

ในงานวิจัยฉบับนี้ได้สรุปข้อเสนอแนะของแนวทางการปรับเปลี่ยนองค์กรเป็นองค์กรดิจิทัล ดังนี้

1. สนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองกำกับหรือแผนกงานที่รับผิดชอบดูแลเทคโนโลยีภายในกองบัญชาการสอบสวนกลาง เพื่อให้รับผิดชอบ ในส่วนของการจัดการข้อมูลภายใน การบำรุงรักษาอุปกรณ์ทางเทคโนโลยี จัดการฝึกอบรมการใช้งานเทคโนโลยีให้แก่ข้าราชการตำรวจภายในกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง และมีหน้าที่ในการพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ มาสนับสนุนการปฏิบัติงาน

2. สนับสนุนให้มีการจัดส่งข้าราชการตำรวจที่มีการปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีไปอบรมเพิ่มพูนความรู้ในการนำเทคโนโลยีมาปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็นการจัดอบรมภายในของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือการอบรมภายนอก เช่น การอบรมของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม หรือ การอบรมของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ เป็นต้น โดยเน้นการฝึกอบรม ที่เป็นการฝึกปฏิบัติ มากกว่า การนั่งฟังบรรยายให้ผู้อบรมได้มีการทดลองปฏิบัติ เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจในการอบรม และสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการอบรมมาปฏิบัติงานได้จริง

3. สนับสนุนให้มีการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีของกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง จัดทำเป็นคู่มือการปฏิบัติงาน คู่มือการใช้งานเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อให้ ผู้ที่มาปฏิบัติงานใหม่ หรือ ผู้ที่ไม่เคยใช้เทคโนโลยีสามารถศึกษาและเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานต่อไปได้”

บทความทางวิชาการชื่อเรื่อง “Digital Transformation” โดยพันเอก ดร. เศรษฐพงษ์ มะลิสุวรรณ ประธานกรรมการกิจการโทรคมนาคม/รองประธาน กสทช. 6 ตุลาคม 2560 (เศรษฐพงษ์ มะลิสุวรรณ, online, 2560)

บทความนี้ได้กล่าวถึงแนวทางการปรับตัวขององค์กรต่าง ๆ เพื่อเข้าการเป็นองค์กรดิจิทัลโดยสรุปแนวทางการปรับตัวไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล (Digital Transformation) ต้องเริ่มเปลี่ยนจากภายในองค์กร เพื่อก้าวเข้าสู่การเป็นบริษัทที่เน้นบริการแบบดิจิทัล แต่ละองค์กรจะต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนพร้อมทั้งยุทธศาสตร์และกลยุทธ์สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล แต่น่าเสียดายที่บริษัทส่วนใหญ่ยังไม่มียุทธศาสตร์และกลยุทธ์ดังกล่าว โดยสำนักวิจัย Forrester พบว่ามีบริษัทเพียง 27% เท่านั้นที่มียุทธศาสตร์และกลยุทธ์ดิจิทัลอย่างสมบูรณ์แบบ และมีเพียง 21% เท่านั้นที่เชื่อว่ายุทธศาสตร์และกลยุทธ์นี้ได้ถูกกำหนดขึ้นโดยคนที่เหมาะสม

นิยามของการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลคือ “เป็นการเร่งกิจกรรม, กระบวนการ, ซีดความสามารถและรูปแบบทางธุรกิจเพื่อใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงและโอกาสของเทคโนโลยีดิจิทัลและผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงกลยุทธ์ แต่ที่มากกว่าการเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ก็คือการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลเกี่ยวข้องกับธุรกิจที่จะต้องก้าวให้ทันกับการพลิกโฉมทางดิจิทัลและมีความสามารถทางการแข่งขันภายใต้สภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว

ดังนั้นการกำหนดกลยุทธ์ดิจิทัลจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ และเพื่อให้กลยุทธ์องค์กรดำเนินไปอย่างถูกต้อง องค์กรควรจะต้องเปลี่ยนวิธีคิดในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล ซึ่งปัจจุบันการปฏิรูปดิจิทัลสามารถเกิดขึ้นได้อย่างแพร่หลาย หลายบริษัทอาจจะมีเพียงแอปพลิเคชันเดียวที่เป็นนวัตกรรมหรือจากฝ่ายการตลาดหรือแนวคิดที่นำมาใช้โดยคนที่มีความคิดเพียงไม่กี่คน ซึ่งความพยายามเหล่านั้นอาจได้มีอิทธิพลต่อธุรกิจ ซึ่งแอปพลิเคชันเหล่านั้นมีโอกาสแยกกันในแต่ละแผนกและไม่สามารถปรับมาใช้ได้ทั่วทั้งองค์กรได้ ซึ่งจะมีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อห่วงโซ่อุปทาน การผลิตขององค์กรหรือเรื่องทางธุรกิจที่สำคัญอื่น ๆ

องค์กรควรจะต้องมีการปฏิรูปภายในองค์กร ซึ่งหมายถึงการทำอะไรที่มากกว่าการทำให้กระบวนการทางธุรกิจเป็นระบบอัตโนมัติ นั่นก็คือการร่วมมือกันในเชิงกลยุทธ์ในการสร้างประสบการณ์สำหรับทั้งพนักงานและลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจและนำประสบการณ์เหล่านั้นไปใช้ในระดับองค์กร นั่นคือสิ่งที่จะช่วยให้บริษัทสามารถสร้างความแตกต่างและในที่สุดจะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถให้สามารถคงอยู่ต่อไปในยุคดิจิทัลได้ องค์กรสามารถกระตุ้นให้มีการเปลี่ยนแปลงและสร้างคุณค่าได้ทั่วทั้งองค์กรจากการขับเคลื่อนให้เป็นดิจิทัลในทุกระดับทั้งพนักงาน ลูกค้า และการปฏิบัติการ โดยการเริ่มต้นในระดับองค์กร จนทำให้สามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้ในระยะยาว

การศึกษาสภาพแวดล้อมทางดิจิทัลขององค์กรนั้นเป็นหน้าที่ที่ผู้นำและผู้บริหารขององค์กรจะต้องทำ ซึ่ง ณ วันนี้ได้ถึงเวลาแล้วที่จะเปลี่ยนมุมมองต่อเทคโนโลยีซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปองค์กร และเป็นที่น่าทึ่งกันทั่วไปว่าการบูรณาการเป็นเรื่องที่เป็นอุปสรรคมานานแล้ว โดยระบบ ERP ที่องค์กรหลายองค์กรทำขึ้นก็เป็นจุดเริ่มต้นของระบบ “ที่เชื่อมต่ออย่างสมบูรณ์” แต่ความเป็นจริงก็ไม่ได้เป็นไปตามที่คิดเสมอไป

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา เทคโนโลยีคลาวด์ได้เริ่มมีบทบาทสำคัญอย่างมาก บริษัทต่าง ๆ ได้เลือกที่จะดำเนินการในรูปแบบที่คล่องตัว ยืดหยุ่น และประหยัดต้นทุนกว่า โดยคลาวด์สามารถรองรับความต้องการได้ ระบบที่เชื่อมต่อที่ใช้งานในระบบคลาวด์ทำให้เกิดนวัตกรรมได้อย่างต่อเนื่อง แนวคิดนี้เป็นพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลอย่างมาก

ความคิดโซลูชันที่เชื่อมโยงกันจะทำให้เกิดระบบนิเวศที่ขับเคลื่อนด้วยคุณค่าที่สามารถใช้ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ บริการและซอฟต์แวร์ที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งทำให้สามารถสร้างคุณค่าให้กับส่วนอื่น ๆ ขององค์กรมาเรื่อยๆ และจะสามารถผลักดันการมีส่วนร่วมของทั้งลูกค้าและพนักงาน รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและทำให้บริษัทอยู่ในตำแหน่งที่พร้อมสำหรับการปฏิรูปดิจิทัลที่เริ่มจากภายในองค์กร

การสร้างกลยุทธ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพต้องมีโครงสร้างในการดำเนินการ 4 ขั้นตอนคือ การกำหนดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์, การออกแบบ, การบูรณาการ และการ

ดำเนินการ เพื่อวางรากฐานในการดำเนินการให้ประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตาม การเชื่อมต่อถือเป็นกุญแจสำคัญ บ่อยครั้งที่ขั้นตอนการกำหนดยุทธศาสตร์, กลยุทธ์และการออกแบบไม่ได้เชื่อมโยงกับรากฐานของธุรกิจที่มีระบบและกระบวนการที่เป็นแกนหลักของการดำเนินการต่าง ๆ ผลก็คือไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่มีนัยสำคัญ ดังนั้นการมองภาพรวมจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการกำหนดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การปฏิบัติที่ชัดเจน ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการเปลี่ยนแปลงที่เริ่มจากองค์กร ซึ่งการดำเนินการทั้ง 4 ขั้นตอน สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. กำหนดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์

ขั้นตอนการกำหนดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์เป็นขั้นตอนที่แสดงให้เห็นวิสัยทัศน์ขององค์กรที่มองไปที่ปัญหาที่กำลังพยายามแก้ โดยเริ่มต้นด้วยการคิดว่าต้องการทำอะไร แต่สำหรับวิธีในรูปแบบเดิม ๆ นั้น เริ่มต้นด้วยปัญหาและความต้องการที่มีอยู่แล้ว โดยเมื่อกำหนดกลยุทธ์การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลให้มุ่งเน้นที่เป้าหมายสุดท้ายที่ต้องการ อะไรที่ต้องการทำให้สำเร็จ ให้มุ่งเน้นที่ประสบการณ์ที่องค์กรต้องการสร้างขึ้น และมุ่งเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ของลูกค้ามากกว่าความต้องการด้านซอฟต์แวร์ ตัวอย่างเช่น ร้านค้าปลีกแฟชั่นอาจต้องการปรับเปลี่ยนประสบการณ์การช้อปปิ้งสำหรับเฉพาะบุคคล ทั้งสำหรับลูกค้าและลูกค้านำเข้าเพื่อที่พวกเขาจะได้ไม่ไปใช้บริการที่อื่น นอกจากเรื่องวิสัยทัศน์ที่สำคัญแล้ว องค์กรจะต้องกำหนดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ที่สามารถทำได้ที่จะมุ่งไปสู่วัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยจะต้องกำหนดช่องว่างในโครงสร้างปัจจุบันและสร้างแผนการเพื่อนำไปปฏิบัติจริง นอกจากนี้ ในเรื่องของความเร็วเป็นเรื่องสำคัญ หากมีการใช้เวลานานในการวางแผนเราอาจจะตามไม่ทันอุตสาหกรรม บริษัทต่าง ๆ ที่เป็นผู้ดำเนินการปฏิบัติที่ต่างก็ดำเนินการอย่างรวดเร็ว โดยวางแผนเสร็จได้ภายในไม่กี่วัน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าท่านจะต้องกำหนดกลยุทธ์ให้ได้อย่างสมบูรณ์ภายใน 48 ชั่วโมง แต่ยิ่งทำได้เร็วเท่าใดก็จะได้เปรียบในการแข่งขันมากขึ้น วิธีหนึ่งในการเร่งความเร็วเข้าสู่แนวทางขององค์กรคือการจัด Hackathon ที่เป็นการรวมคนที่มีความสามารถมาช่วยกันออกแบบและพัฒนา กำหนดวิสัยทัศน์ และทดสอบแนวคิดในช่วงต้นอย่างเข้มข้นและรวดเร็ว ซึ่งแนวทางนี้จะเร่งกระบวนการวางแผนเพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิรูป โน้มน้าวให้สมาชิกคนอื่น ๆ ในองค์กรให้รู้ถึงคุณค่าและเพื่อนำไปปรับใช้ต่อไป

2. ออกแบบ

จากรายงาน Actual-Experience Digital Experience Quality Report พบว่า 93% ของผู้นำธุรกิจเชื่อว่าประสบการณ์ดิจิทัลของลูกค้าเป็นเรื่องสำคัญมากต่อความสำเร็จขององค์กร และมี 88% เชื่อว่าประสบการณ์ดิจิทัลของพนักงานก็เป็นเรื่องที่สำคัญมากต่อความสำเร็จขององค์กรเช่นกัน กระบวนการคิดเชิงออกแบบจึงมีความสำคัญซึ่งก็คือการเน้นที่ประสบการณ์ที่คุณต้องการสร้างให้กับผู้ใช้ ที่ไม่ใช่แค่สิ่งที่ต้องการสำหรับโซลูชันเท่านั้น การคิดเกี่ยวกับคุณค่าที่องค์กรสามารถให้แก่ผู้ใช้ทั้งในองค์กรและลูกค้า รวมถึงวิธีที่ลูกค้ามีปฏิสัมพันธ์กับองค์กร ซึ่งทั้งหมดนี้คือการเปลี่ยนไปสู่ทักษะและวัฒนธรรมดิจิทัลนั่นเอง

3. การบูรณาการ

การมียุทธศาสตร์และกลยุทธ์และการออกแบบแล้วนับเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีสำหรับการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล ซึ่งองค์กรควรจะต้องสามารถบูรณาการส่วนต่าง ๆ ให้เป็นหนึ่งเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ที่โรงพยาบาลแห่งหนึ่งต้องการทำให้กระบวนการในการเช็คอินของคนไข้ง่ายขึ้น เหมือนการเช็คอินเข้าพักในโรงแรม ซึ่งสิ่งที่ต้องทำคือต้องมีการเชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ทั้งเอกสารรับคนไข้ เอกสารทางการเงิน บริการทางการแพทย์และบริการทางการแพทย์ และอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งไม่ว่าจะมีกระบวนการที่เกี่ยวข้องก็ตาม จะต้องใช้งานได้อย่างไร้รอยต่อและง่ายต่อคนไข้ในการใช้บริการที่จะรู้สึกว่าจะสามารถทำได้เสร็จสิ้นในระบบเดียว หลายบริษัทมักจะมีองค์ประกอบทางเทคโนโลยีที่จำเป็น ในการสร้างประสบการณ์ที่แตกต่าง สิ่งสำคัญคือควรรวมผลิตภัณฑ์หรือบริการต่าง ๆ หรือเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่แยกจากกันเข้าด้วยกันเพื่อเสริมสร้างระบบนิเวศดิจิทัลขององค์กร ซึ่งข้อมูลเป็นตัวอย่างที่ดีที่องค์กรสามารถใช้ในการสร้างประสบการณ์ที่แตกต่างได้ องค์กรควรจะเริ่มจากการวิเคราะห์ช่องว่างเพื่อเข้าใจองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ต้องการ สำหรับกลยุทธ์ขององค์กร ว่าส่วนใดที่ต้องการพัฒนาการใช้งานใหม่ ๆ และการบูรณาการใดบ้างที่จำเป็น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องจำเป็นสำหรับการเร่งให้การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลสำเร็จ

4. ดำเนินการ

ขั้นตอนสุดท้ายของการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลคือการทำให้ทุกอย่างดำเนินไปอย่างราบรื่น (อาจทำในระบบคลาวด์) โดยเทคโนโลยีคลาวด์สามารถเป็นรากฐานที่สำคัญสำหรับการมีนวัตกรรมที่ต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลจะเป็นไปไม่ได้สำหรับบริษัทที่ต้องการใช้ในรูปแบบอื่น แต่ไม่ว่าองค์กรจะใช้วิธีอะไรก็ตาม จะต้องนำแผนไปปฏิบัติสำหรับการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจมี Action Plan เป็นแนวทาง รวมทั้งแผนการที่จะทำให้แผนงานและโครงสร้างต่าง ๆ ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา องค์กรอาจจะต้องพิจารณาเรื่องโครงสร้างการสนับสนุนที่แบ่งปันและเกี่ยวเนื่องกัน เช่น การบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการ และการบริหารจัดการความคล่องตัว เพื่อให้องค์กรสามารถสร้างกระบวนการที่ทำซ้ำได้ ที่ได้รับการสนับสนุนโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ ถ้าองค์กรไม่มีบุคลากรที่มีทักษะเฉพาะภายในองค์กร ก็ถึงเวลาที่จะต้องหาพันธมิตรที่สามารถช่วยให้้องค์กรนำไปปฏิบัติจริงได้ เพื่อวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง และนำไปสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลที่ประสบความสำเร็จต่อไป

สรุป

ภายหลังจากศึกษาข้อมูลปฐมภูมิในส่วนที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์ชาลยุดิธรรม แผนปฏิบัติการ แผนนโยบายของประธานศาลฎีกา ทิศทางการวางแผนทางการปรับเปลี่ยนองค์กรของรัฐไปสู่องค์กรดิจิทัล รวมทั้งศาลยุดิธรรม ในส่วนที่เป็นกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ รวมทั้งงานวิจัย และบทความทางวิชาการที่ใกล้เคียงกับงานวิจัยฉบับนี้แล้ว บทสรุปของข้อมูลในระดับปฐมภูมินี้จะเห็นทิศทางการพัฒนาองค์กรของรัฐไปสู่องค์กรที่ทำงานในรูปแบบดิจิทัลเต็มรูปแบบได้อย่างชัดเจน ในบทต่อไปจะเป็นการศึกษาข้อมูลการพิจารณาคดีของศาลยุดิธรรม 2 แห่งที่ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาคือ ศาลแพ่ง และ ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ ซึ่งทำให้เห็นว่า ในส่วนการปฏิบัติงานจริงของศาลยุดิธรรมทั้งสองแห่งนี้ได้มีการนำนโยบายการพิจารณาคดีแบบ

ดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) ไปปรับใช้มากขึ้นเพียงใด และมีผลกระทบต่อการทำงานในด้านใดบ้าง เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับในบทที่ 4 จะเป็นไปได้โดยมีประสิทธิภาพ

บทที่ 3

รูปแบบการพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) ของศาลยุติธรรม

จากการศึกษารายละเอียดของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม 2561 – 2564 แผนปฏิบัติการของศาลยุติธรรมประจำปี 2561 – 2564 ตลอดจนกฎหมายและระเบียบข้อบังคับอื่นที่เกี่ยวข้อง ในบทที่ 2 แล้ว ในลำดับต่อไปจึงต้องศึกษาการนำระบบการพิจารณาคดีแบบไร้กระดาษ (Paperless) ไปสู่การปฏิบัติจริงในศาลยุติธรรมว่ามีลักษณะการปฏิบัติอย่างไรบ้างมีปัญหาอุปสรรคใด ๆ เกิดขึ้นหรือไม่ ทั้งนี้ ศาลยุติธรรมในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 3 ชั้นศาล คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา โดยศาลชั้นต้นมีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีครอบคลุมพื้นที่ตามที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้น ๆ กำหนดไว้ ส่วนศาลอุทธรณ์จะเป็นศาลที่รับพิจารณาคดีที่คู่ความในคดีของศาลชั้นต้นไม่พอใจในคำตัดสินของศาลชั้นต้น โดยคู่ความจะอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นเพื่อให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาทบทวนคำตัดสินของศาลชั้นต้นอีกครั้งหนึ่ง สำหรับศาลฎีกานั้นเป็นศาลที่รับพิจารณาคดีที่คู่ความในคดีของศาลชั้นต้นไม่พอใจในคำตัดสินของศาลอุทธรณ์ โดยคู่ความจะอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาเพื่อศาลฎีกาพิจารณาทบทวนคำตัดสินของศาลอุทธรณ์อีกครั้งหนึ่ง การศึกษาในบทนี้จะเป็นการศึกษาข้อมูลรายละเอียดการดำเนินงานของศาลยุติธรรม 2 แห่ง คือ ศาลแพ่งซึ่งเป็นศาลยุติธรรมในลำดับศาลชั้นต้น และศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษซึ่งเป็นศาลยุติธรรมในลำดับชั้นศาลอุทธรณ์ ทั้ง 2 ศาลได้เริ่มทดลองนำระบบการพิจารณาคดีแบบไร้กระดาษ (Paperless) มาใช้ในงานพิจารณาพิพากษาคดีบางส่วนแล้ว ข้อมูลที่ทำการศึกษาในบทนี้จะเริ่มตั้งแต่กระบวนการพิจารณาขั้นตอนการพิจารณาพิพากษาคดี การทำงานในทั้ง 2 ศาล แนวปฏิบัติของทั้ง 2 ศาลที่ได้ดำเนินการมาแล้ว รวมไปถึงบทสัมภาษณ์ของผู้บริหารศาลยุติธรรม ผู้บริหารศาลแพ่ง และศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ ตลอดจนผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการนำระบบพิจารณาคดีแบบไร้กระดาษ (Paperless) มาใช้ปฏิบัติว่าในแต่ละศาลมีแนวทางการนำระบบพิจารณาคดีแบบไร้กระดาษ (Paperless) อย่างไร มีอุปสรรค ข้อขัดข้อง และข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง

การดำเนินการพิจารณาคดีแบบไร้กระดาษ (Paperless) ในศาลแพ่ง

ศาลแพ่งจัดเป็นศาลยุติธรรมในลำดับศาลชั้นต้น มีเขตอำนาจในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เขตจตุจักร เขตดอนเมือง เขตดุสิต เขตบางเขน เขตบางซื่อ เขตบึงกุ่ม เขตลาดพร้าว เขตสายไหม เขตหลักสี่ เขตดินแดง เขตบางกะปิ เขตพญาไท เขตพระนคร เขตราชเทวี เขตวังทองหลาง และเขตห้วยขวาง (ระบบค้นหาเขตอำนาจศาล, ศาลแพ่ง, ออนไลน์, 2563)

1. ขั้นตอนการดำเนินคดีในศาลแพ่งมีดังนี้ (สำนักงานกฎหมายพะเยาจัสติส, “ขั้นตอนการดำเนินคดีแพ่ง”, ออนไลน์, 2563)

1.1. การฟ้องคดี

เมื่อเกิดข้อพิพาททางแพ่งเกิดขึ้นมีการโต้แย้งสิทธิหรือจำเป็นจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นย่อมจะยื่นฟ้องคดีต่อศาลแพ่งที่มีอำนาจเหนือคดีนั้น เพื่อให้ศาลได้พิจารณาและพิพากษาข้อพิพาทเช่นว่านั้นให้ โดยขั้นตอนก่อนยื่นฟ้องคดี คือ ขั้นตอนโจทก์ (ในคดีที่มีข้อพิพาท) หรือผู้ร้อง (ในคดีที่ไม่มีข้อพิพาท) ต้องเตรียมคดีที่จะเข้าสู่ศาล โดยการยื่นฟ้องหรือยื่นคำร้องต่อศาล ซึ่งการยื่นคำฟ้องหรือคำร้องดังกล่าวต้องเสียค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนดด้วย เช่น ในคดีที่มีทุนทรัพย์ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลตามจำนวนทุนทรัพย์ เป็นต้น เมื่อได้ยื่นฟ้องแล้วต้องส่งสำเนาหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องให้จำเลย เพื่อให้จำเลยยื่นคำให้การแก่ต่างคดีภายใน ๑๕ วัน หากจำเลยไม่ยื่นคำให้การภายในกำหนด ถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ ศาลก็อาจมีการพิจารณาต่อไปได้ โดยถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ

1.2. ขั้นตอนพิจารณาคดีและพิพากษา

การพิจารณาคดีแพ่งในศาลนั้นแยกการพิจารณาออกเป็น 2 ประเภทตามลักษณะความสำคัญของคดี ดังนี้

1.2.1 วิธีพิจารณาสามัญ เป็นการพิจารณาพิพากษาคดีที่มีความสำคัญ การฟ้องต้องทำเป็นหนังสือและจำเลยต้องยื่นคำให้การเป็นหนังสือ เมื่อจำเลยยื่นคำให้การแล้วศาลจะทำการกำหนดประเด็นข้อพิพาทแล้วหน้าที่นำสืบให้แก่โจทก์และจำเลย โดยที่แต่ละฝ่ายต้องยื่นบัญชีระบุพยานว่าจะนำพยานหลักฐานใดบ้างมาสืบในศาล โดยการสืบพยานนั้นจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอย่างเคร่งครัด เพื่อไม่ให้เกิดความได้เปรียบหรือเสียเปรียบในการต่อสู้คดีกัน การพิจารณาสามัญนี้เป็นการพิจารณาคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมักจะใช้เวลาในการพิจารณาค่อนข้างนาน

1.2.2 วิธีพิจารณาวิสามัญ เป็นการพิจารณาพิพากษาคดีแบบรวบรัดและรวดเร็ว อาจฟ้องด้วยวาจาได้ เพราะเป็นการพิจารณาแบบไม่เต็มรูปแบบเหมือนกับการพิจารณาสามัญ ด้วยเหตุที่คดีแพ่งประเภทนี้นั้นเป็นคดีที่มีความสำคัญน้อย หรือเป็นคดีที่มีพยานหลักฐานชัดเจนไม่ต้องสืบพยานกันมากมาย เช่น คดีมโนสาเร่ และคดีไม่มีข้อยุ่งยาก

1.3. ขั้นตอนยื่นอุทธรณ์ฎีกา

ศาลยุติธรรมที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีแพ่งแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา เหตุที่ศาลต้องมี 3 ชั้น เพื่อให้คดีที่ศาลชั้นต้นได้ตัดสินแล้วคู่ความ โจทก์หรือจำเลยมีสิทธิในการที่จะยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อศาลอุทธรณ์หรือต่อศาลฎีกาต่อไปได้

เพื่อให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกานั้นได้มีโอกาสในการตรวจสอบการพิจารณาคดีพิพาทของศาลชั้นต้นว่าถูกต้องหรือไม่ เช่น ในคดีที่โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยออกจากอสังหาริมทรัพย์ ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องโจทก์ (หมายถึงคดีนี้จำเลยชนะคดี) โจทก์ต้องการที่จะอุทธรณ์คำพิพากษายกฟ้องของศาลชั้นต้นก็สามารถที่จะยื่นอุทธรณ์คำพิพาทของศาลชั้นต้นไปยังศาลอุทธรณ์ได้ แต่การยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาที่ว่านี้ต้องทำตามเงื่อนไขที่กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดไว้ด้วย

1.4. ชั้นบังคับคดี

คู่ความฝ่ายที่ชนะคดีตามคำพิพากษา เช่น ในคดีที่โจทก์ฟ้องให้ศาลสั่งให้จำเลยชดใช้เงินกู้ตามสัญญากู้ยืมเงิน เมื่อศาลพิจารณาคดีแล้วเห็นว่าจำเลยผิดนัดไม่ยอมชำระหนี้จึงศาลพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี และสั่งให้จำเลยชดใช้เงินตามสัญญาแล้ว โจทก์ที่ชนะคดีสามารถดำเนินการบังคับคดีเพื่อให้มีการปฏิบัติไปตามคำพิพากษาได้ หากคู่ความฝ่ายที่แพ้คดีไม่ยอมปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา โดยอาจยึดอายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษามาขายทอดตลาดหรือจับกุม คุมขังลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ในกรณีไม่ยอมกระทำการตามที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาระดับชั้นบังคับคดี

2. ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาลแพ่ง (สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรพืชสวนสัตว์, ขั้นตอนการปฏิบัติงานของศาลชั้นต้น, ออนไลน์, 2562)

2.1. คู่ความยื่นคำฟ้องคดีแพ่งสามัญทั่วไป คำฟ้องหรือคำร้องขอในคดีผู้บริโภค คำฟ้องหรือคำร้องขอในคดีสิ่งแวดล้อม และการยื่นคำฟ้องคดีผ่านระบบ e-filing

2.2. คู่ความยื่นคำร้องขอต่าง ๆ เช่น คดีจัดการมรดก การขอจดทะเบียนค้ำประกันบริษัท การยื่นคำร้องขอบังคับขับไล่ตาม ป.วิ.พ มาตรา 334 เป็นต้น

2.3. เจ้าหน้าที่ตรวจคำฟ้องหรือคำร้องและเอกสารเบื้องต้น ระยะเวลาดำเนินการนับแต่การรับคำฟ้อง การตรวจคำฟ้อง และเอกสารเบื้องต้น ตรวจสอบเขตอำนาจศาล ทุนทรัพย์การคิดค่าธรรมเนียม การออกหมายเลขคดีดำลงสารบบข้อมูลคดี / ย่อฟ้อง การประกอบสำนวนคดีฯ ก่อนเสนอศาลพิจารณา

2.4. เสนอศาลพิจารณา

2.5. ผู้พิพากษาพิจารณาสั่ง

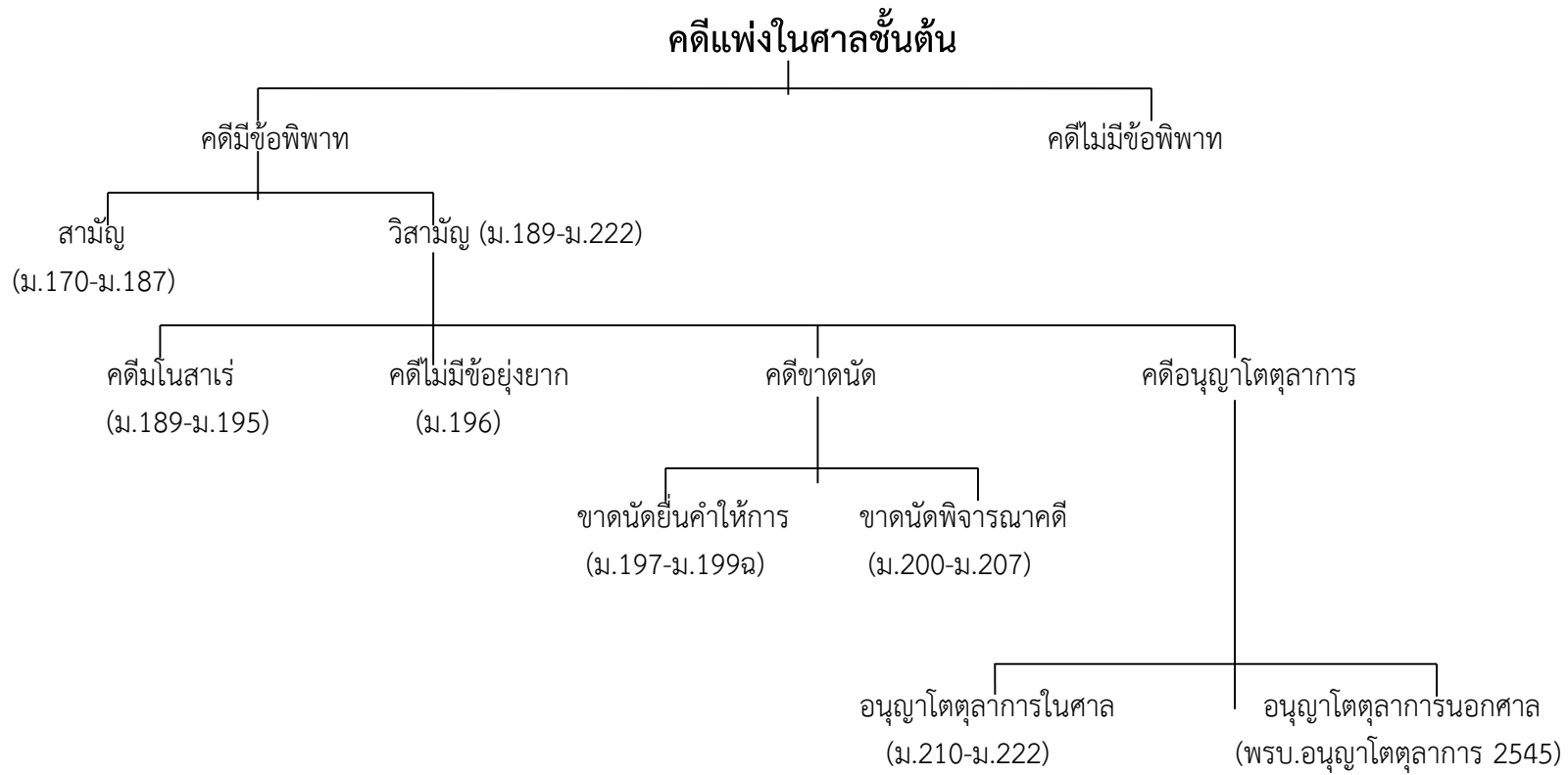
2.6. การปลดหมายและการส่งหมายเรียก/หมายนัด หลังจากที่ศาลมีคำสั่งรับฟ้อง

2.7. การแจ้งคำสั่งให้ผู้ยื่นคำฟ้อง/คำร้องขอทราบ กรณีศาลมีคำสั่งไม่รับฟ้องหรือคืนคำฟ้อง

2.8. การส่งสำนวนให้งานอื่นดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง กรณีศาลมีคำพิพากษา / คำสั่งไม่รับฟ้อง / ยกฟ้อง เช่น ส่งให้งานสารบบพิมพ์คำพิพากษาลงสารบบคำพิพากษา หรือส่งไปออกหมายเลขคดีแดง ออกหมายจำคุก เป็นต้น

2.9. การสแกนคำพิพากษาชั้นรับฟ้องระยะในการดำเนินการนับแต่ได้รับสำนวนที่ศาลมีคำสั่ง/คำพิพากษา และออกหมายเลขคดีแดง นำคำสั่งมาสแกน ลงข้อมูลคู่ความ ลงคำสั่ง/คำพิพากษา จัดส่งเอกสารแนบคำสั่ง

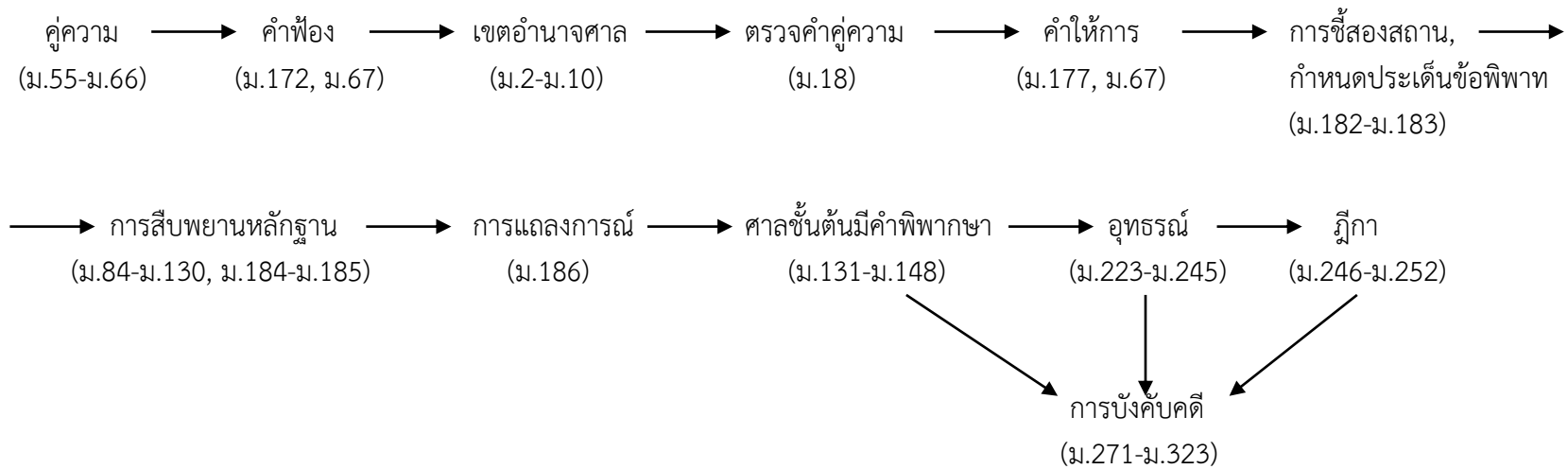
แผนภาพที่ 3 - 1 คดีแพ่งในศาลชั้นต้น

ที่มา : คดีแพ่งในศาลชั้นต้น, แผนภาพ, ออนไลน์, 2563

แผนภาพที่ 3 - 2 กระบวนพิจารณาคดีแพ่งสามัญ (คดีมีข้อพิพาท)

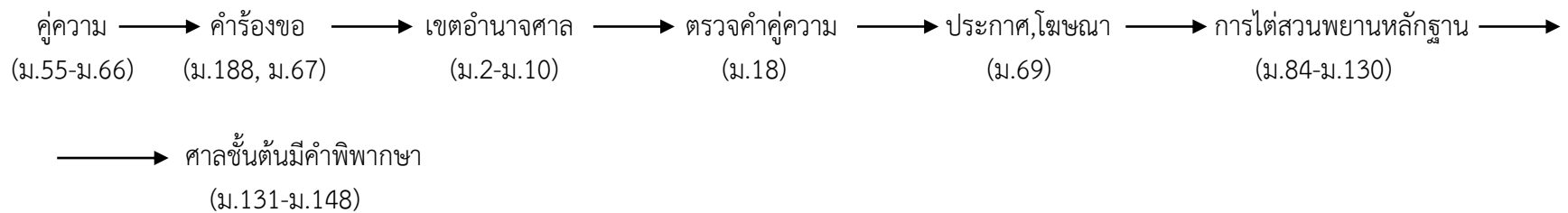
กระบวนพิจารณาคดีแพ่งสามัญ
(คดีมีข้อพิพาท)

ที่มา : คดีแพ่งในศาลชั้นต้น, แผนภาพ, ออนไลน์, 2563

แผนภาพที่ 3 - 3 กระบวนพิจารณาคดีแพ่งสามัญ (คดีไม่มีข้อพิพาท)

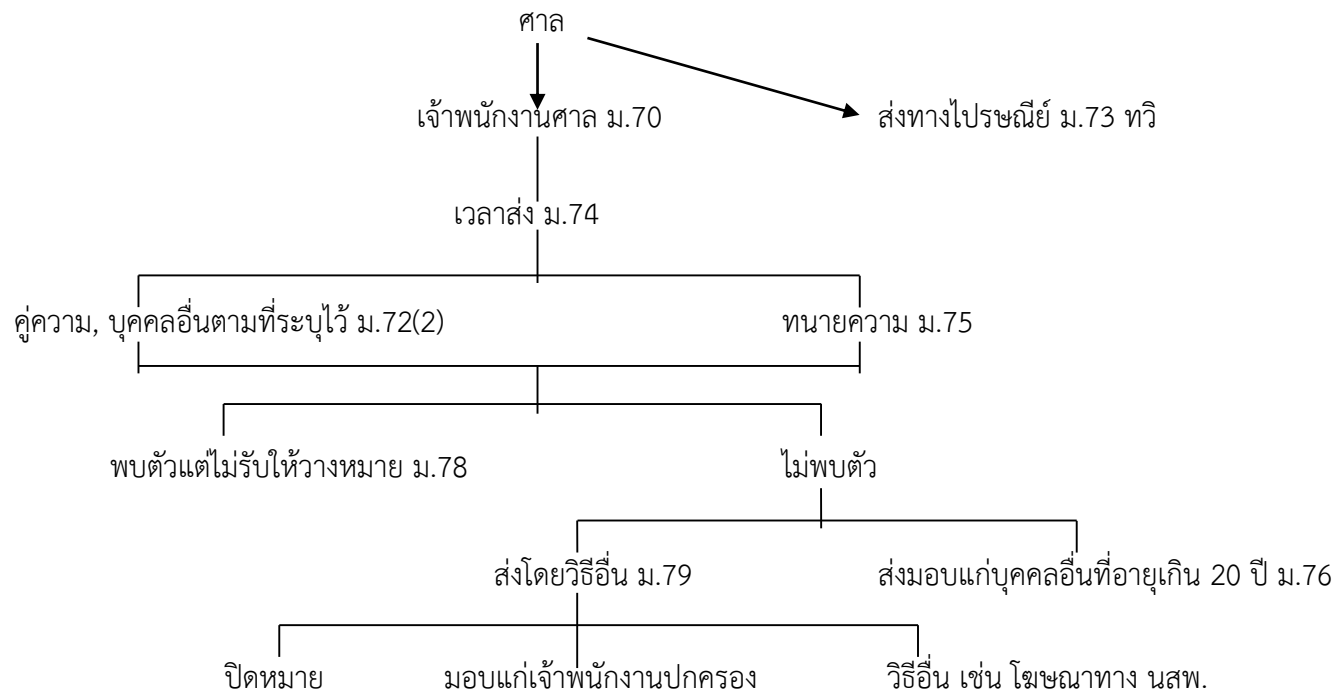
กระบวนพิจารณาคดีแพ่งสามัญ
(คดีไม่มีข้อพิพาท)

ที่มา : คดีแพ่งในศาลชั้นต้น, แผนภาพ, ออนไลน์, 2563

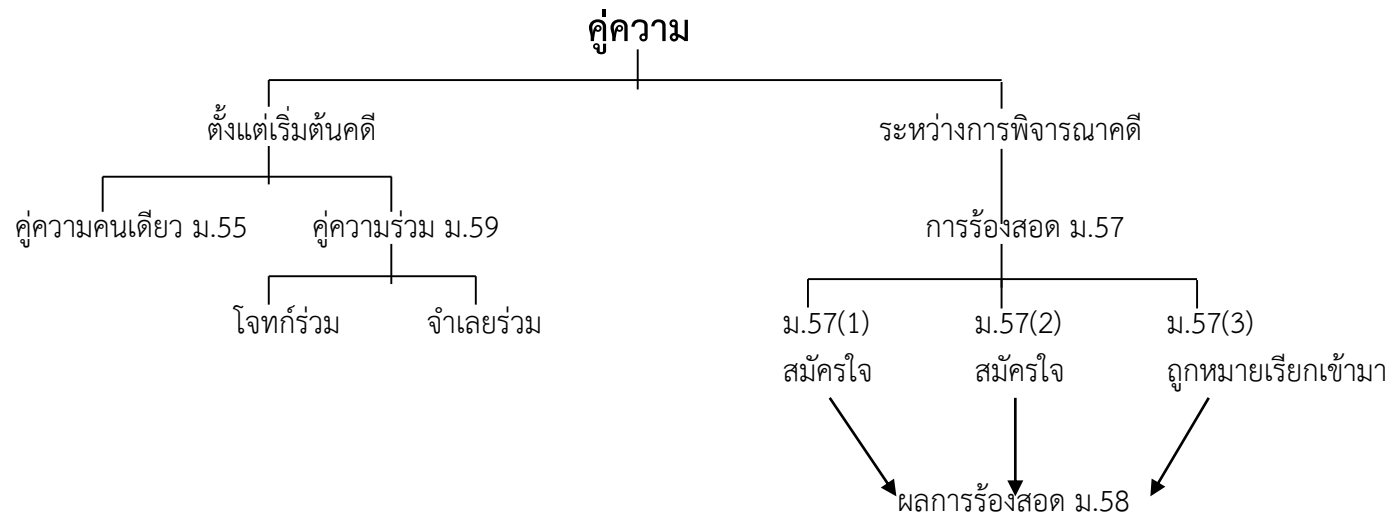
แผนภาพที่ 3 - 4 การส่งคำคู่ความและเอกสาร

การส่งคำคู่ความและเอกสาร

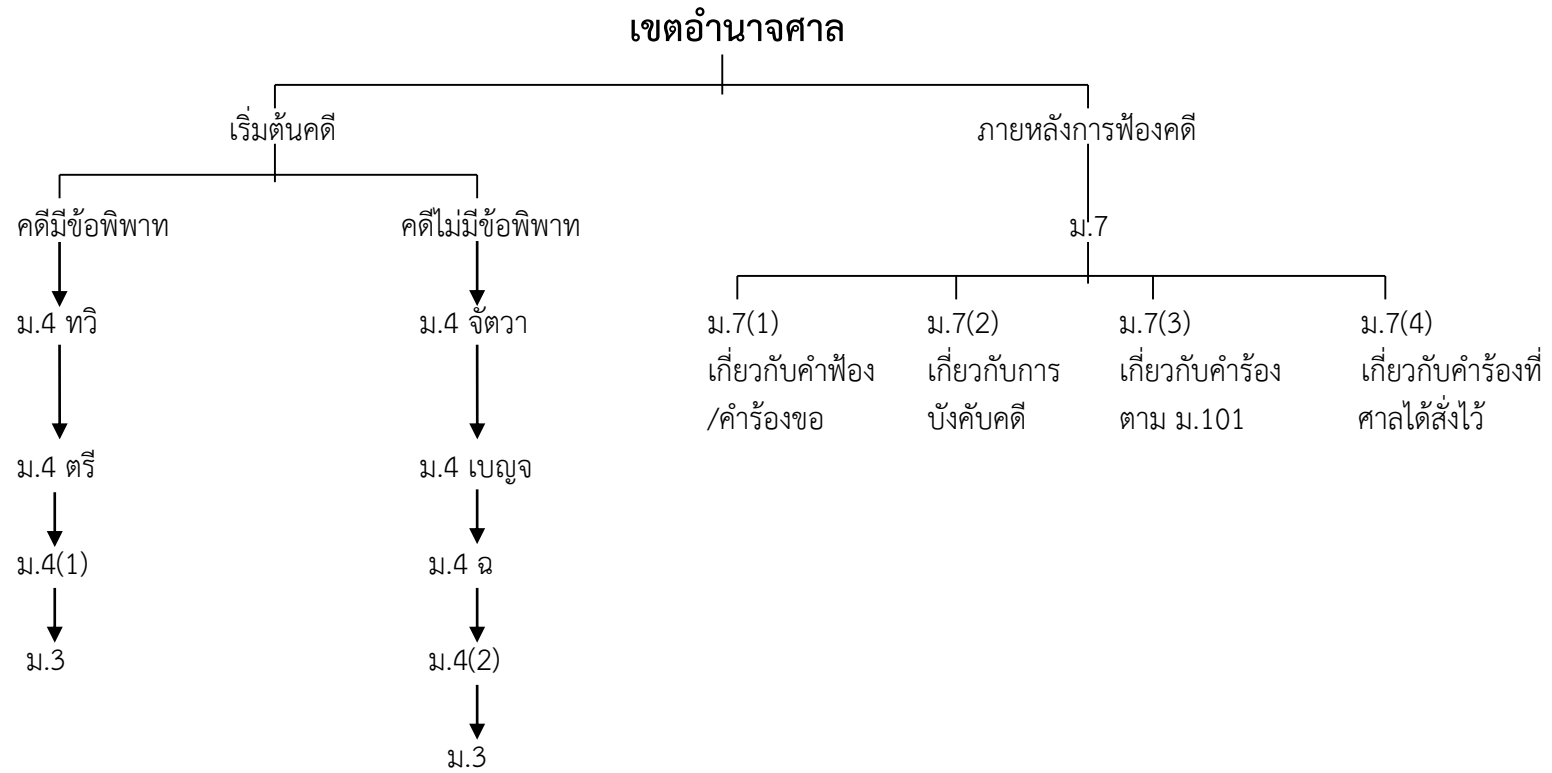
ที่มา : คดีแพ่งในศาลชั้นต้น, แผนภาพ, ออนไลน์, 2563

แผนภาพที่ 3 - 5 คู่ความ

ที่มา : คดีแพ่งในศาลชั้นต้น, แผนภาพ, ออนไลน์, 2563

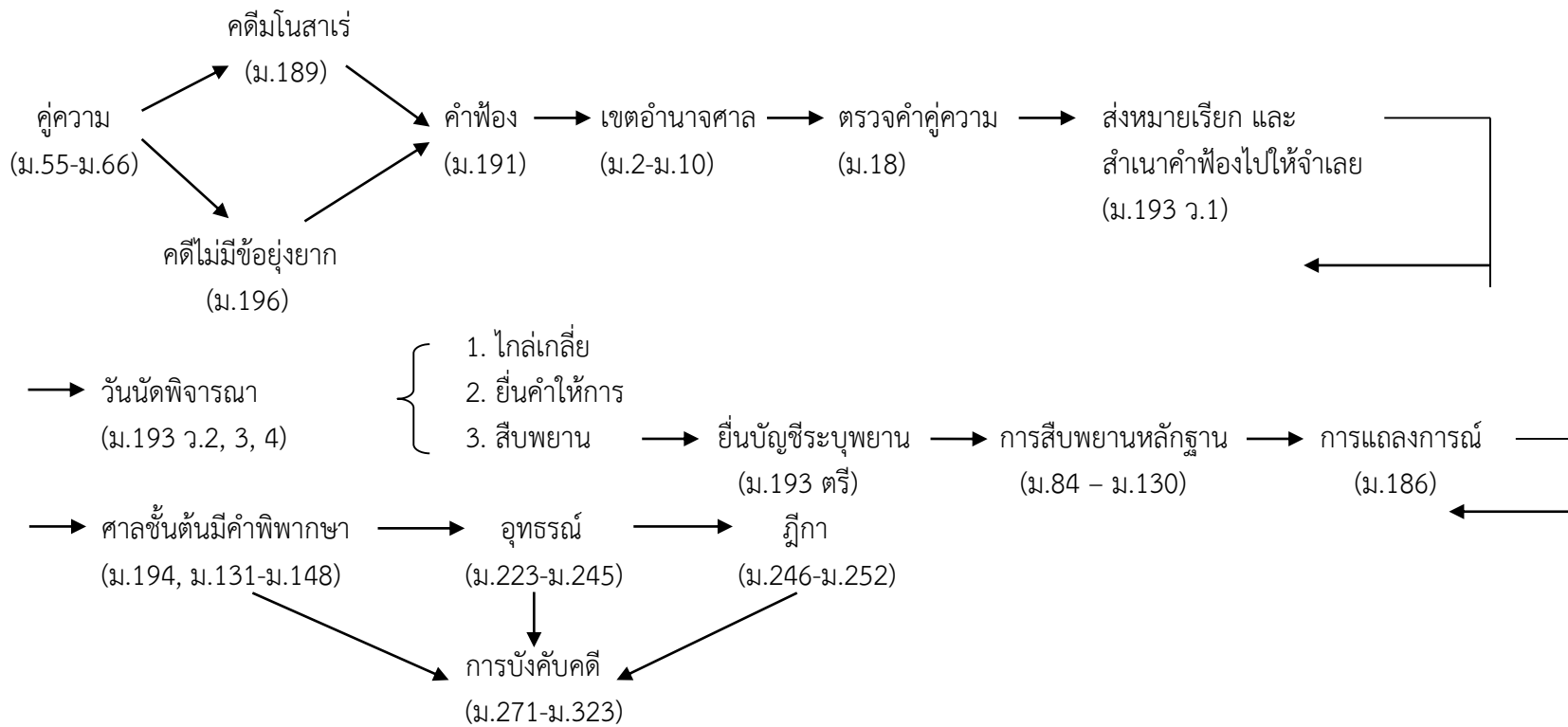
แผนภาพที่ 3 - 6 เขตอำนาจศาล

ที่มา : คดีแพ่งในศาลชั้นต้น, แผนภาพ, ออนไลน์, 2563

แผนภาพที่ 3 - 7 กระบวนพิจารณาคดีแพ่งวิสามัญ (คดีมโนสาร่ และ คดีไม่มีข้อยุ่งยาก)

**กระบวนพิจารณาคดีแพ่งวิสามัญ
(คดีมโนสาร่ และ คดีไม่มีข้อยุ่งยาก)**

ที่มา : คดีแพ่งในศาลชั้นต้น, แผนภาพ, ออนไลน์, 2563

3. การนำระบบ e-filing มาใช้ในศาลแพ่ง (สำนักงานศาลยุติธรรม, ออนไลน์, 2563)

การยื่นฟ้องคดีแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-filing) เริ่มดำเนินการโดยสำนักงานศาลยุติธรรม เป็นผู้ออกแบบระบบและนำไปให้ศาลชั้นต้นดำเนินการ ศาลแพ่งได้ดำเนินการทำระบบ e-filing ของสำนักงานศาลยุติธรรมตั้งแต่ช่วงปี 2560 ซึ่งสำนักงานศาลยุติธรรมดำเนินการพัฒนาระบบ e-filing เรื่อยมา ปัจจุบันการใช้ระบบ e-filing Version 3 (เริ่มใช้ประมาณ สิงหาคม 2562) สำนักงานศาลยุติธรรมพัฒนาระบบ e-filing โดยมีเป้าประสงค์เพื่อที่จะพัฒนาและสร้างระบบ สนับสนุนอำนวยความสะดวกให้มีความรวดเร็ว สะดวก ทันสมัย และเป็นสากล โดยมีประโยชน์ การนำระบบนี้มาใช้คือ

1. เพิ่มประสิทธิภาพในการพิจารณาพิพากษาคดี และความสะดวกรวดเร็วให้กับ ผู้ใช้งานมากยิ่งขึ้น
2. หนายความทั่วประเทศ สามารถยื่นคำฟ้องอิเล็กทรอนิกส์ผ่านทางเว็บไซต์ ไม่ต้องเดินทางไปยื่นฟ้องที่ศาล
3. จำเลยสามารถยื่นคำให้การผ่านระบบได้เช่นเดียวกัน
4. ผู้พิพากษาสามารถรับฟ้องทางอิเล็กทรอนิกส์ หากคดีไม่ยุ่งยาก ไม่ต้องทำสำนวน กระดาษ

5. ศาลไม่ต้องหาพื้นที่จัดเก็บสำนวนที่มีเพิ่มมากขึ้น
6. คู่ความยังสามารถติดตามคดีได้ตลอด 24 ชั่วโมง

3.1 สถานการณ์ของการยื่นฟ้องในระบบ e-filing ปัจจุบัน

1. ธนากรกรุงไทยและสำนักงานศาลยุติธรรม ร่วมกันพัฒนาและขยายผล ระบบการยื่นและส่งคำคู่ความและเอกสารโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-filing)
2. ครอบคลุมศาลชั้นต้นทั่วประเทศ ซึ่งขณะนี้ศาลพิจารณาคดีแพ่ง 148 แห่งจาก 157 แห่งทั่วประเทศได้เข้าร่วมโครงการ
3. มีผู้ใช้บริการกว่า 3,200 (3,267) คดีแล้ว
4. มีหนายความทั่วประเทศที่ขึ้นทะเบียนในระบบจำนวนประมาณ 2,800 คน
5. ในแต่ละปีมีการต้องยื่นฟ้อง 1.2 ล้านคดี หากมาใช้ระบบ e-filing จำนวนมาก จะช่วยให้ศาลสามารถลดพื้นที่การจัดเก็บสำนวนกระดาษที่ศาลได้ขึ้นอีกมาก

3.2 ประโยชน์ของ e-filing

1. หนายความสามารถยื่นคำฟ้องทางอิเล็กทรอนิกส์ ผ่านทางเว็บไซต์ ได้ตลอด 24 ชั่วโมง โดยไม่จำเป็นต้องยื่นคำฟ้อง
2. ด้านจำเลยสามารถยื่นคำให้การได้ ขอคัดถ่าย และดูเอกสารในสำนวนคดี รวมทั้งสามารถติดตามเอกสารได้ตลอดเวลา
3. เจ้าหน้าที่ศาลสามารถตรวจสอบเอกสารยื่นคำฟ้อง คำร้อง พร้อมให้ ความเห็นและส่งงานให้ผู้พิพากษาได้ ซึ่งผู้พิพากษสามารถประทับรับฟ้องได้

3.3 การเกี่ยวเนื่องกับระบบอื่น ๆ

ธนาคารเป็นผู้ให้บริการรับชำระเงินกับผู้ให้บริการ e-filing ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ของสำนักงานศาลยุติธรรมอย่างครบวงจรด้วยการชำระผ่านบัตรเครดิต บัตรเดบิต เคาน์เตอร์ธนาคาร ตู้เอทีเอ็ม เว็บไซต์ ตลอดจนแอปพลิเคชันกรุงไทย NEXT

การร่วมมือกับสำนักงานศาลยุติธรรม เพื่อพัฒนาระบบศาลดิจิทัล ถือเป็นหนึ่งภารกิจที่ธนาคารให้ความสำคัญ โดยเป็น 1 ใน 5 Ecosystems ของธนาคาร

3.4 หลักเกณฑ์และวิธีการยื่น ส่ง และรับคำคู่ความ และเอกสารทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ (สำนักงานศาลยุติธรรม, ออนไลน์, 2563)

การดำเนินการยื่นฟ้องแบบ e-filing version 3 สำนักงานศาลยุติธรรมได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการเข้าระบบ e-filing ของผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

3.4.1 กรณีเป็นคู่ความ หรือทนายความ ให้ดำเนินการตามขั้นตอนคู่มือที่สำนักงานศาลยุติธรรมกำหนด โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

3.4.1.1 เข้าเว็บไซต์สำนักงานศาลยุติธรรม โดยพิมพ์ URL ของสำนักงานศาลยุติธรรม <http://www.coj.go.th/> หรือทำการค้นหาจาก <http://www.google.com/> และพิมพ์คำว่า สำนักงานศาลยุติธรรม

3.4.1.2 เลือก “การยื่นฟ้องทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ (e-filing)”

3.4.1.3 ดำเนินการลงทะเบียนโดยการกรอกข้อมูลต่าง ๆ ที่ระบบต้องการ เช่น หมายเลขบัตรประชาชน ฯลฯ จากนั้นระบบจะแสดงหมายเลขอ้างอิงการลงทะเบียน พร้อมส่งหมายเลขอ้างอิงการลงทะเบียนเข้า SMS ตามเบอร์โทรศัพท์ และ อีเมลที่ได้ลงทะเบียนทนายความไว้ เพื่อใช้สำหรับตรวจสอบสถานะ การลงทะเบียนจากนั้นให้คลิก “ตกลง” เป็นอันเสร็จสิ้นขั้นตอนการลงทะเบียน

3.4.1.4 เมื่อลงทะเบียนเสร็จแล้ว กลับเข้าหน้าเว็บไซต์ <https://efiling3.coj.go.th/efiling> แล้วเข้าสู่ระบบโดยกรอก Username และ Password ชั่วคราวที่ได้รับทาง SMS ตามเบอร์โทรศัพท์ และ อีเมล จากการลงทะเบียน

3.4.1.5 จากนั้นดำเนินการยื่นฟ้อง หรือคำร้องด้วยระบบ e-filing กรอกรายละเอียดคำฟ้อง หรือคำร้องตามแบบฟอร์มในระบบพร้อมแนบไฟล์เอกสารที่เกี่ยวข้อง แบบ PDF เข้าสู่ระบบ

3.4.1.6 หลังจากยื่นฟ้องหรือคำร้องผ่านระบบแล้ว ให้เลือกวันนัดพิจารณาเพื่อคู่ความจะเดินทางไปศาลในวันนัด พร้อมกับชำระค่าธรรมเนียมศาลที่ต้องเสียโดยชำระผ่านระบบ Internet Banking หรือ บัตรเครดิต

3.4.2 กรณีเป็นเจ้าของที่งานรับฟ้องของศาลยุติธรรมให้ดำเนินการตามคู่มือสำนักงานศาลยุติธรรมกำหนด เมื่อเจ้าหน้าที่ศาลได้รับการแจ้งเตือนจากระบบว่ามีกรณียื่นฟ้องหรือคำร้องผ่านระบบ e-filing แล้ว ให้เจ้าหน้าที่ศาลส่วนงานรับฟ้อง ตรวจสอบความถูกต้องของผู้เข้าระบบทั้งข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลชื่อที่อยู่ของจำเลย ที่ได้ลงทะเบียนไว้ ตรวจสอบความถูกต้องของคำฟ้องหรือคำร้องที่ผู้เข้าระบบดำเนินการกรอกข้อมูลไว้ รวมทั้งเอกสารแนบคำฟ้องหรือคำร้อง

และการชำระค่าธรรมเนียมศาล วันนัดที่ผู้ชำระระบบเลือกไว้ เมื่อตรวจสอบแล้วถูกต้องให้บันทึกข้อมูลทั้งหมดลงในระบบแบบ PDF ไฟล์ แล้วดำเนินการส่งพิมพ์เพื่อจัดทำเป็นสำนวนคดีความปกติ

3.4.3 กรณีเป็นเจ้าหน้าที่การเงินของศาลยุติธรรมให้ดำเนินการตามคู่มือสำนักงานศาลยุติธรรมกำหนด ให้ดำเนินการตรวจสอบการชำระค่าธรรมเนียมของคู่ความผ่านระบบว่าถูกต้องครบถ้วนหรือไม่

3.4.4 กรณีเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลระบบงาน e-filing ของศาลยุติธรรมให้ดำเนินการตามคู่มือสำนักงานศาลยุติธรรมกำหนด ให้เจ้าหน้าที่ด้าน IT ของศาลนั้น ๆ ที่เข้าตรวจสอบดูแลการใช้ระบบ e-filing พร้อมแก้ไขข้อขัดข้องของระบบหากเกิดปัญหาขึ้น

3.4.5 กรณีเป็นผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมที่มีบริการ e-filing ให้ดำเนินการตามคู่มือสำนักงานศาลยุติธรรมกำหนด เมื่อสำนักงานศาลยุติธรรมได้ดำเนินการลงทะเบียนเพื่อสร้าง รหัสผู้ใช้ (Username) และ รหัสผ่าน (Password) ให้กับผู้พิพากษาแล้ว ผู้พิพากษาจะได้รับ Username และ Password ในการเข้าสู่ระบบผ่านทาง SMS ตามเบอร์โทรศัพท์ และ E-Mail ที่ได้ลงทะเบียนไว้กับสำนักงานศาลยุติธรรม จากนั้นให้นำ Username และ Password ดังกล่าวเข้าไปลงทะเบียนใน Application ที่สำนักงานศาลยุติธรรมจัดไว้ให้ แล้วเข้าสู่ระบบดำเนินการตรวจคำฟ้องและเอกสารที่มีผู้ยื่นผ่านระบบ e-filing เมื่อตรวจสอบแล้วเห็นว่าเป็นคำฟ้องหรือคำร้องที่ถูกต้องให้ดำเนินการลงนามและประทับตราคำสั่ง ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ตามที่กำหนดไว้ หากมีคำสั่งใดเพิ่มให้ดำเนินการในแบบฟอร์มคำสั่งเพิ่มเติมตามรูปแบบที่กำหนดไว้ จากนั้นบันทึกข้อมูลทั้งหมดลงในระบบ

จากการเก็บสถิติการใช้งาน e-filing ในศาลแพ่งพบว่า ในปี 2560 มีคดีที่ฟ้องที่ศาลแพ่งทั้งสิ้นจำนวน 13,213 คดี ในจำนวนนี้เป็นการฟ้องแบบ e-filing จำนวน 170 คดี ในปี 2561 มีคดีที่ฟ้องที่ศาลแพ่งทั้งสิ้นจำนวน 15,524 คดี ในจำนวนนี้เป็นการฟ้องแบบ e-filing จำนวน 222 คดี ในปี 2562 มีคดีที่ฟ้องที่ศาลแพ่งทั้งสิ้นจำนวน 14,767 คดี ในจำนวนนี้เป็นการฟ้องแบบ e-filing จำนวน 253 คดี

4. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ผู้พิพากษาที่ปฏิบัติงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องการดำเนินการใช้ระบบ e-filing ในศาลแพ่ง สรุปเป็นเนื้อหาได้ดังนี้

คำถามงานวิจัยหัวข้อ “การดำเนินการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless)” สำหรับผู้บริหารศาล ผู้พิพากษา ผู้ปฏิบัติงาน เลขานุการศาล และผู้อำนวยการประจำสำนักอำนวยการศาล

4.1 ข้อมูลเบื้องต้น ชื่อ นามสกุล ตำแหน่ง หน้าที่ความรับผิดชอบ และระยะเวลาการทำงานที่ศาลแพ่งของผู้ให้สัมภาษณ์

1. นายภพพิสิษฐ์ สุขะพิสิษฐ์ อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง เป็นผู้บริหารสูงสุดของศาลแพ่ง เข้าดำรงตำแหน่ง 1 ตุลาคม 2562

2. นางสาวจิราพร คกาทอง ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลแพ่ง เข้าดำรงตำแหน่ง 1 เมษายน 2560

3. นายต่อพงศ์ ตั้งสินมั่นคง เลขานุการศาลแพ่ง ประสานงานบริหารภายใน ศาลแพ่ง เข้าดำรงตำแหน่ง 1 เมษายน 2563

4. นางนวลจันทร์ ภัทรวิโรฬาร ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำ ศาลแพ่ง เป็นผู้บริหารงานเจ้าหน้าที่ของศาลแพ่ง ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2560

4.2 คำถาม – คำตอบ

คำถามที่ 1 ขอทราบแนวทางการพิจารณาคดีแบบ e-filing ในศาลแพ่ง พอสังเขป

คำตอบ แนวทางการดำเนินการระบบ e-filing นี้ทางสำนักงานศาลยุติธรรม เป็นผู้ออกแบบระบบโดยจัดทำ Application program ให้ทนายความที่มีใบอนุญาตว่าความเท่านั้น สามารถยื่นคำฟ้องต่อศาลแพ่งทางระบบ Internet ได้โดยไม่ต้องมายื่นเอกสารคำฟ้องที่ศาลแพ่ง เหมือนคดีปกติ อย่างไรก็ตามเมื่อศาลแพ่งได้รับคำฟ้องที่ส่งมาทางระบบ Application เจ้าหน้าที่ของศาลจะดำเนินการพิมพ์ (Print out) เอกสารคำฟ้องเป็นกระดาษแล้วจัดทำสำเนาเพื่อส่งให้คู่ความ ฝ่ายตรงกันข้าม กับจัดทำสำนวนคดีเพื่อการพิจารณาแบบปกติ การดำเนินการเช่นนี้ฝ่ายที่ยื่นฟ้อง ทนายโจทก์ต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการพิมพ์เอกสารหน้าละ 1 บาท ส่วนเมื่อคู่ความฝ่ายตรงข้าม (จำเลย) ได้รับสำเนาคำฟ้องแล้ว ถ้าประสงค์จะยื่นคำให้การผ่านระบบ Application e-filing ก็สามารถทำได้ แต่การเข้าระบบต้องเป็นทนายความที่มีใบอนุญาตว่าความเท่านั้น หลังจากนั้นการ ดำเนินคดีจะใช้สำนวนกระดาษเหมือนปกติ กล่าวคือหากมีคำให้การของฝ่ายจำเลยเจ้าหน้าที่ศาลแพ่ง ก็จะทำการพิมพ์ (Print out) เอกสารออกมาจากระบบ แล้วเจ้าหน้าที่จะจัดทำสำนวนคดี ที่ประกอบด้วย คำฟ้อง คำให้การ เอกสารอื่นๆ เพื่อใช้ในการพิจารณาพิพากษาต่อไป ต่อมาระบบ e-filing version 3 ได้พัฒนาโดยหากมีการยื่นฟ้องผ่านระบบ e-filing แล้ว เจ้าหน้าที่ศาลแพ่งจะ พิมพ์เอกสารออกจากระบบเพียงเพื่อส่งสำเนาคำฟ้องให้ฝ่ายจำเลย ส่วนสำนวนคดีนั้นจะพิมพ์เฉพาะ เอกสารเท่าที่จำเป็น เอกสารที่ถูกส่งมาในระบบจะถูกจัดเก็บไว้ในระบบ การพิจารณาคดีแบบ e-filing จะดำเนินการผ่านหน้าจอคอมพิวเตอร์ โดยผู้พิพากษาที่ได้รับมอบหมาย จะได้รับรหัสส่วนตัวเพื่อเข้าดู เอกสารในคดีนั้นๆโดยเฉพาะ ถึงวันนัดพิจารณาคดี หากคู่ความทั้งสองฝ่ายคือ โจทก์และจำเลย ประสงค์จะดำเนินคดีแบบอิเล็กทรอนิกส์แล้ว การดำเนินคดีจะกระทำผ่านระบบในคอมพิวเตอร์ที่ คู่ความทั้งสองฝ่ายสามารถตรวจสอบได้ในระบบ จนถึงการทำคำพิพากษาที่หลังจากพิมพ์ในระบบแล้ว ผู้พิพากษายังต้องพิมพ์ (Print out) คำพิพากษาออกมาจากระบบเพื่อทำการลงนามในคำพิพากษา และจัดเก็บในระบบอิเล็กทรอนิกส์โดยการ สแกน (Scan) เป็น PDF ไฟล์จัดเก็บไว้ในระบบจัดเก็บ สำนวนคดี อย่างไรก็ตามปัจจุบันการยื่นฟ้องในระบบ e-filing มีจำนวนคดีไม่มากนัก คดีส่วนใหญ่ของ ศาลแพ่งยังเป็นการยื่นเอกสารคำฟ้องตามระบบปกติ ผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีที่ยื่น มาในระบบ e-filing ยังมีจำนวนน้อย และคดีที่ยื่นฟ้องเข้าส่วนมากจะเป็นคดีสถาบันการเงินฟ้องให้ ลูกหนี้ชำระเงินกู้ยืม และส่วนมากเป็นการดำเนินคดีฝ่ายเดียวเนื่องจากฝ่ายจำเลยมักจะไม่มา ต่อสู้คดี หากจำเลยยื่นคำให้การต่อสู้คดีเข้ามาก็มักจะดำเนินคดีแบบการยื่นเอกสารต่อศาลตามระบบ ปกติ อย่างไรก็ตามการพิจารณาคดีแบบ e-filing นี้เกิดข้อประโยชน์มากที่ไม่ต้องจัดเก็บเอกสาร ที่เกี่ยวข้องกัคดีเป็นจำนวนมาก ศาลไม่ต้องสิ้นเปลืองงบประมาณในการจัดสร้างพื้นที่เพื่อจัดเก็บ

สำนวนคดีที่เป็นเอกสาร การทำงานจะสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น ข้อมูลต่าง ๆ ของคดีจะถูกบันทึกไว้ในระบบจัดเก็บข้อมูลของศาลทำให้ง่ายต่อการค้นหา

คำถามที่ 2. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้บริหารศาล เลขาธิการศาล ผู้พิพากษาที่ปฏิบัติหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี ผู้อำนวยการประจำสำนักอำนวยการศาล ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมจากแบบที่ใช้กระดาษ เป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงนี้มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาศาลยุติธรรมหรือไม่ อย่างไร

คำตอบ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมีความเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมจากแบบที่ใช้กระดาษ เป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) มีความจำเป็นอย่างมาก เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมโดยรวม อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงควรดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไป ต้องมีการวางแผนในการเปลี่ยนแปลง ให้ทุกคนในองค์กรรับรู้ประโยชน์ต่อการเปลี่ยนแปลงและให้ทุกคนเตรียมตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารส่วนกลางคือสำนักงานศาลยุติธรรมควรดำเนินการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทั้งเรื่องการเตรียมพร้อมบุคลากรที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีให้เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลง อุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่ต้องใช้งาน ตลอดจนการพัฒนาโปรแกรมระบบการทำงานในระบบงานใหม่ที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งต้องจัดให้มีการฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีแก่บุคลากรในศาลยุติธรรม ทั้งผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

คำถามที่ 3. ท่านคิดว่ายุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการของศาลยุติธรรมมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงนี้หรือไม่ อย่างไร

คำตอบ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมีความเห็นว่าทั้งยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการของศาลยุติธรรมมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมจากแบบที่ใช้กระดาษ เป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) เนื่องจากการปฏิบัติเพื่อการเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมีจุดหมายชัดเจน

คำถามที่ 4. ท่านคิดว่านโยบายของท่านประธานศาลฎีกา นโยบายของผู้บริหารศาลยุติธรรมแต่ละศาลมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงนี้หรือไม่ อย่างไร

คำตอบ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมีความเห็นว่า มีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง

คำถามที่ 5. ตามความเห็นของท่าน การเปลี่ยนแปลงนี้ควรมีขั้นตอนในการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

คำตอบ 1. ผู้ให้สัมภาษณ์บางคนเห็นว่าควรเริ่มตั้งแต่ผู้บริหารมีนโยบาย จากนั้นทำความเข้าใจกับผู้ปฏิบัติงาน และเตรียมความพร้อมทั้งอุปกรณ์ บุคลากร เพื่อดำเนินการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ปฏิบัติงานเพื่อปรับปรุงการทำงาน

2. ผู้ให้สัมภาษณ์บางคนเห็นว่าควรกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจน

คำถามที่ 6. ตามความคิดเห็นของท่าน สิ่งใดที่ท่านคิดว่าจะมีปัญหาอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลงบ้าง มีทางแก้ไขต่อปัญหา และอุปสรรคเหล่านั้นหรือไม่

คำตอบ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมีความเห็นว่า 1) คนเป็นอุปสรรคที่สำคัญที่สุดของการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือผู้ปฏิบัติที่ต้องเปลี่ยนแปลงการทำงานของตนเองผู้ปฏิบัติบางคนไม่เห็นว่าเปลี่ยนแปลงมีประโยชน์อย่างไร บางคนเห็นว่าเป็นการเพิ่มภาระงานมากขึ้น ต้องเรียนรู้สิ่งใหม่

ๆเพิ่มเติมจากเดิม บางส่วนของการทำงานต้องเพิ่มบุคลากรให้มากขึ้น 2) งบประมาณในการดำเนินการ อุปกรณ์และโปรแกรมที่ใช้งาน ยังไม่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลง

คำถามที่ 7. ท่านคิดว่า บทบัญญัติกฎหมาย กฎระเบียบใด เป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลง ควรมีการแก้ไขหรือออกกฎระเบียบใดให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง

คำตอบ ผู้ให้สัมภาษณ์บางคนเห็นว่า กฎหมายและกฎระเบียบที่มีอยู่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงเพียงแต่ควรมีแนวปฏิบัติเพิ่มเติม ผู้ให้สัมภาษณ์บางคนเห็นว่า กฎหมายที่มี

มี
อ
อยู่
ยังไม่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลง ควรมีกฎหมายกำหนดวิธีพิจารณาคดีแบบอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะจะได้ครอบคลุมการดำเนินการในทุกด้าน

คำถามที่ 8. ท่านคิดว่า กฎระเบียบของศาลยุติธรรมที่มีอยู่เช่น ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการยื่น ส่ง และรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2560 ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการจัดทำสารบบความ สารบบคำพิพากษา และการรวบรวมเก็บรักษาเอกสารในสำนวนความ ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 เพียงพอหรือไม่ ต่อการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless) ควรมีกฎระเบียบอื่นเพิ่มเติมหรือไม่ อย่างไร

คำตอบ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมีความเห็นว่า ควรมีการออกข้อกำหนดเพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมการทำงานทั้งหมด ซึ่งการออกข้อกำหนดใด ๆ เพิ่มเติมเป็นเรื่องที่สำนักงานศาลยุติธรรมต้องดำเนินการศึกษาอย่างละเอียดต่อไป

คำถามที่ 9. หากท่านคิดว่าบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศาลยุติธรรม มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงนี้ ท่านจะมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้ทุกคนในองค์กรศาลยุติธรรมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงนี้

คำตอบ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมีความเห็นว่าบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศาลยุติธรรม มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงอย่างยิ่ง ดังนั้นควรให้ความสำคัญต่อการทำความเข้าใจต่อบุคลากรให้ทราบถึงเหตุจำเป็นที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลง ประโยชน์ที่ประชาชนและองค์กรจะได้รับ หากมีการเปลี่ยนแปลง การเตรียมความพร้อมให้บุคลากรทุกคนในการเปลี่ยนแปลงโดยการฝึกอบรม (Training) มีส่วนสำคัญอย่างมาก

คำถามที่ 10. ท่านคิดว่าบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และประชาชน ควรมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงนี้อย่างไร

คำตอบ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมีความเห็นว่าบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และประชาชน ควรมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงก่อนการเปลี่ยนแปลงควรรับฟังความคิดเห็นบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และประชาชน เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาระบบ ไม่ใช่การรับฟังเพื่อการตัดสินใจจะดำเนินการเปลี่ยนแปลงหรือไม่เปลี่ยนแปลง และระหว่างดำเนินการเปลี่ยนแปลงก็ควรรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงระบบให้สมบูรณ์มากขึ้น

คำถามที่ 11. ท่านมีความคิดเห็นอื่นนอกจากนี้ที่ต้องการเพิ่มเติมหรือไม่

คำตอบ ผู้ให้สัมภาษณ์บางคนเห็นว่าควรปรับเปลี่ยนระเบียบบางอย่างเช่นระบบ e-filing ที่อนุญาตให้ทนายความที่มีใบอนุญาตเข้าใช้โปรแกรมได้อย่างเดียวเท่านั้น ควรอนุญาต

ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอื่นในระบบเข้าระบบได้ด้วย เช่น นิติกรประจำศาลที่เขียนคำร้องต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน ขณะนี้นิติกรยังไม่สามารถเข้าระบบ e-filing เพื่อทำคำร้องให้ประชาชนได้ ควรมีช่องทางให้นิติกรของศาลเข้าสู่ระบบนี้ได้ด้วย

5. การดำเนินการพิจารณาคดีแบบไร้กระดาษ (Paperless) ในศาลอุทธรณ์คดี ชำนาญพิเศษ (ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ, ออนไลน์, 2563)

ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ จัดเป็นศาลยุติธรรมในลำดับชั้นศาลอุทธรณ์ จัดตั้งขึ้น

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ พ.ศ. 2558 โดยมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลชำนาญพิเศษ อันได้แก่

- 5.1 ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ
- 5.2 ศาลภาษีอากร
- 5.3 ศาลแรงงาน
- 5.4 ศาลล้มละลาย
- 5.5 ศาลเยาวชนและครอบครัว

ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษแบ่งออกเป็น 5 แผนก ได้แก่ แผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ แผนกคดีภาษีอากร แผนกคดีแรงงาน แผนกคดีล้มละลาย และแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ทั้งนี้เริ่มเปิดทำการตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2559

6. การดำเนินคดีในชั้นศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ

เมื่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลภาษีอากร ศาลแรงงานศาลล้มละลาย ศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งเป็นศาลในลำดับศาลชั้นต้นได้ตัดสินคดีที่พิพาทกันแล้ว คู่ความที่ไม่พอใจในคำตัดสินของศาลเหล่านี้ สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาไปยังศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษได้ โดยคู่ความต้องยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาภายในเวลา 1 เดือน นับแต่วันที่ศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษา เมื่อศาลชั้นต้นมีคำสั่งรับอุทธรณ์ของคู่ความแล้ว ศาลชั้นต้นจะจัดส่งสำเนาอุทธรณ์ให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง คู่ความอีกฝ่ายเมื่อได้รับอุทธรณ์แล้ว มีสิทธิยื่นคำแก้อุทธรณ์ได้ หากมีการแก้อุทธรณ์หรือไม่มีการแก้อุทธรณ์ ศาลชั้นต้นจะจัดส่งสำนวนพร้อมอุทธรณ์และคำแก้อุทธรณ์ให้แก่ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษต่อไป (Ibid.) เมื่อศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษรับสำนวนจากศาลชั้นต้นไว้แล้ว ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษจะจ่ายคดีให้แก่ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษและองค์คณะอีก 2 คน ในแต่ละแผนกตามลักษณะคดีที่อุทธรณ์กันมา ภายหลังจากที่ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษและองค์คณะอีก 2 คน ร่วมกันประชุมปรึกษาเพื่อตัดสินคดีโดยการทบทวน (Review) พยานหลักฐานข้อเท็จจริง และข้อกฎหมาย ที่ปรากฏในสำนวนคดีของศาลชั้นต้นแล้วผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนจะเป็นผู้ร่างคำพิพากษาเสนอต่อองค์คณะตามความเห็นที่ได้ประชุมปรึกษากันไว้ ต่อจากนั้นร่างคำพิพากษาจะถูกนำเข้าสู่กระบวนการตรวจร่างคำพิพากษา ในศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษจะมีระบบการตรวจร่างคำพิพากษาโดยกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องของร่างคำพิพากษาที่เจ้าของสำนวนและองค์คณะได้ปรึกษาและยกร่างไว้ทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายมาพร้อมทำความเห็นเสนอต่อรองประธานศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษประจำแผนกคดีเพื่อพิจารณาเห็นชอบให้ออกเป็นคำพิพากษาหรือมีข้อทักท้วงใดในร่างคำพิพากษาเสนอต่อ

ผู้พิพากษาหรือองค์คณะที่ทำร่างคำพิพากษาให้ทบทวนคำพิพากษานั้น เมื่อกระบวนการตรวจร่างคำพิพากษาเสร็จสิ้นแล้ว คำพิพากษาศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษจะถูกส่งไปให้ศาลชั้นต้นอ่านให้แก่คู่ความฟังต่อไป (ไชยยศ วรรณทีศิริ, สัมภาษณ์, 2563)

7. การดำเนินการใช้ระบบสำนวนอิเล็กทรอนิกส์ในศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ผู้พิพากษาที่ปฏิบัติงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

บทสัมภาษณ์ คำถามงานวิจัยหัวข้อ “การดำเนินการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless)” สำหรับผู้บริหารศาล ผู้พิพากษาผู้ปฏิบัติงานเลขานุการศาล และผู้อำนวยการประจำสำนักอำนวยการศาล

7.1 ข้อมูลเบื้องต้น ชื่อ นามสกุล ตำแหน่ง หน้าที่ความรับผิดชอบ และระยะเวลาการทำงานที่ศาล

1. นายไชยยศ วรรณทีศิริ รองประธานศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ (แผนกคดีทรัพย์สินฯ) มีหน้าที่เป็นผู้บริหารที่รับผิดชอบดูแลโครงการพิจารณาคดีสำนวนอิเล็กทรอนิกส์ในศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ เข้าดำรงตำแหน่ง 1 ตุลาคม 2561

2. นางกรกัญญา สุวรรณพานิช ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ เข้าดำรงตำแหน่ง 1 ตุลาคม 2559

7.2 คำถาม – คำตอบ

คำถามที่ 1. ขอรบกวนแนวทางการพิจารณาคดีสำนวนอิเล็กทรอนิกส์ในศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษพอสังเขป

คำตอบ ของผู้ให้สัมภาษณ์พอสรุปการดำเนินการพิจารณาคดีสำนวนอิเล็กทรอนิกส์ในศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษได้ดังนี้

ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษมีโครงการพิจารณาคดีแบบสำนวนอิเล็กทรอนิกส์เพื่อจุดประสงค์ในการสร้างระบบการประชุมคดีระหว่างผู้พิพากษาและองค์คณะโดยใช้สำนวนอิเล็กทรอนิกส์ และเพื่อการตรวจร่างคำพิพากษาแบบอิเล็กทรอนิกส์ ตั้งแต่สมัยประธานศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษคนแรกดำรงตำแหน่งอยู่ ตามโครงการกำหนดให้มีดำเนินการสแกน (Scan) สำนวนที่ถูกส่งมาจากศาลชั้นต้นให้อยู่ในรูปแบบ PDF ไฟล์ แล้วไฟล์สำนวนคดีจะถูกส่งให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนและองค์คณะพิจารณาตรวจสอบไปพร้อมกัน ภายหลังจากที่องค์คณะผู้พิพากษาได้ปรึกษาคดีและร่วมกันวินิจฉัยในประเด็นต่าง ๆ แล้ว ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนจะจัดพิมพ์ร่างคำพิพากษาในรูปแบบไฟล์ Word ตามที่ได้ประชุมคดีกันไว้ จากนั้นผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนจะต้องส่งไฟล์คำพิพากษาผ่านทางระบบ Intranet ภายในของศาลให้แก่ผู้พิพากษาและผู้ช่วยผู้ตรวจร่างคำพิพากษาตามระบบ การส่งร่างคำพิพากษานี้ต้องจะใช้รหัสควบคุมเพื่อป้องกันความลับ หลังจากผู้พิพากษาผู้ช่วยได้รับร่างคำพิพากษาที่เป็น ไฟล์ Word แล้ว ผู้พิพากษาผู้ช่วยจะดำเนินการตรวจสอบคำถูกผิด ตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวนว่าตรงกับในร่างคำพิพากษาหรือไม่ รวมทั้งตรวจสอบข้อกฎหมายที่ผู้พิพากษาและองค์คณะใช้ในการตัดสินคดีว่าถูกต้องหรือไม่ จากนั้นผู้พิพากษาผู้ช่วยจะทำความเข้าใจในไฟล์ Word แล้วส่งต่อไฟล์ Word ให้แก่รองประธานศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษในแผนกคดีนั้น เพื่อตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง หากรองประธาน

ศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษเห็นชอบโดยไม่มีข้อทักท้วงใดถือว่าร่างคำพิพากษานั้นสามารถออกเป็นคำพิพากษาจริง ร่างคำพิพากษานั้นจะถูกพิมพ์จากไฟล์ Word ออกมาเป็นเอกสารคำพิพากษาให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนและองค์คณะลงนามส่งไปให้ศาลชั้นต้นอ่านให้คู่ความฟังต่อไป อย่างไรก็ตามหากรองประธานศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษมีข้อทักท้วงร่างคำพิพากษานั้น ข้อทักท้วงนั้นจะถูกเสนอต่อผู้พิพากษาและองค์คณะเพื่อพิจารณาทบทวน หากรองประธานศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษเห็นว่าคดีมีประเด็นข้อกฎหมายสำคัญ รองประธานศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษอาจทำความเห็นเสนอให้ประธานศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษให้นำปัญหาข้อกฎหมายเหล่านั้นเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ของศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษเพื่อพิจารณาลงมติได้ ทั้งนี้สำนวนจริงที่เป็นกระดาษซึ่งถูกส่งมาจากศาลชั้นต้นหลังจากที่มีการสแกน (Scan) สำนวนแล้ว สำนวนจะถูกจัดเก็บเพื่อส่งให้ศาลชั้นต้นหรือศาลฎีกาตามระบบต่อไป ส่วนขั้นตอนการดำเนินการส่วนอื่นในสำนวนของศาลอุทธรณ์ชำนัญพิเศษยังคงดำเนินการแบบใช้กระดาษ และทำสำนวนคดีแบบกระดาษตามปกติ ทั้งนี้การดำเนินการตรวจร่างคำพิพากษาด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์นี้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2561 ในระยะแรกมีผู้พิพากษาเข้าร่วมโครงการไม่มากแต่ต่อมามีผู้พิพากษาเข้าร่วมโครงการมากขึ้น โดยผู้พิพากษาต้องพิมพ์คำพิพากษาในรูปไฟล์ Word มีบางคนใช้โปรแกรมพิมพ์ตามคำพูด (Speech to text) แทนการพิมพ์สัมผัส ในปัจจุบันเนื่องจากประธานศาลฎีกามีนโยบายให้ใช้เทคโนโลยีมากขึ้น ผู้พิพากษาจึงร่วมโครงการพิจารณาคดีแบบสำนวนอิเล็กทรอนิกส์ของศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษมากขึ้น

คำถามที่ 2. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้บริหาร ผู้พิพากษาผู้ปฏิบัติหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีในศาล เลขาธิการศาล ผู้อำนวยการประจำสำนักอำนวยการศาล ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมจากแบบที่ใช้กระดาษ เป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) อย่างไร การเปลี่ยนแปลงนี้มีสำคัญต่อการพัฒนาศาลยุติธรรมหรือไม่ อย่างไร

คำตอบ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนเห็นว่าการเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีเป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาของประเทศ แต่การเปลี่ยนแปลงควรค่อย ๆ เป็นค่อย ๆ ไป และควรมีแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน

คำถามที่ 3. ท่านคิดว่ายุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการของศาลยุติธรรมมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงนี้หรือไม่ อย่างไร

คำตอบ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนเห็นว่า ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการมีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางการดำเนินการของศาลยุติธรรมที่ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในศาลยุติธรรมต้องยึดถือปฏิบัติ

คำถามที่ 4. ท่านคิดว่านโยบายของท่านประธานศาลฎีกา นโยบายของผู้บริหารศาลยุติธรรมแต่ละศาลมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงนี้หรือไม่ อย่างไร

คำตอบ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนเห็นว่านโยบายประธานศาลฎีกาและนโยบายของผู้บริหารศาลมีส่วนสำคัญที่จะทำให้การเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีแบบไร้กระดาษ (Paperless) เกิดผลสำเร็จหรือไม่

คำถามที่ 5. ตามความคิดเห็นของท่าน การเปลี่ยนแปลงนี้ควรมีขั้นตอนในการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

คำตอบ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้คำตอบว่าการเปลี่ยนแปลงต้องเริ่มจากผู้บริหารเห็นความสำคัญและนำการเปลี่ยนแปลง จากนั้นผู้บริหารจะต้องโน้มน้าวชักจูงให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรเห็นประโยชน์ของการเปลี่ยนแปลงและมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกับผู้บริหาร มิฉะนั้นผู้บริหารจะไม่สามารถได้รับความร่วมมือจากผู้ปฏิบัติงานในองค์กร การทำความเข้าใจถึงสาเหตุและประโยชน์ที่ต้องทำการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานแบบเดิมจึงเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้ผู้บริหารควรเตรียมแผนการ การเปลี่ยนแปลงให้เพียงพอพร้อมทั้งอุปกรณ์ โปรแกรมสนับสนุน และคนที่พร้อมในการทำงาน ทั้งการฝึกอบรมเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป การจัดหาอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับภารกิจใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป การปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติงานในรูปแบบใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป และที่สำคัญการเปลี่ยนแปลงควรทำแบบค่อยเป็นค่อยไป พร้อมทั้งรับฟังปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นแล้วแก้ไขปัญหาอุปสรรคเหล่านั้น การเปลี่ยนแปลงต้องเป็นการเปลี่ยนไปสู่ในสิ่งที่ดีขึ้น สะดวกสบายขึ้น มีประโยชน์มากขึ้น

คำถามที่ 6. ตามความคิดเห็นของท่าน สิ่งใดที่ท่านคิดว่าจะปัญหาอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลงบ้าง มีทางแก้ไขต่อปัญหา และอุปสรรคเหล่านั้นหรือไม่

คำตอบ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมีความเห็นว่า อุปสรรคที่สำคัญที่สุดต่อการเปลี่ยนแปลงคือคน การทำความเข้าใจและเตรียมคนให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด รองลงมาจะเป็นเรื่องอุปกรณ์และงบประมาณที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้สัมภาษณ์บางคนให้ความเห็นว่าผู้ปฏิบัติงานบางคนไม่ถนัดการใช้คอมพิวเตอร์ พิมพ์ไม่เป็น บางคนมีปัญหาเกี่ยวกับสายตา เวลาอ่านเอกสารผ่านจอคอมพิวเตอร์ ผู้ปฏิบัติงานบางคนบ่นว่าไม่สะดวกในการทำงานเพราะจอคอมพิวเตอร์เล็ก เวลาจะร่างคำพิพากษาโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก (Note book) ที่ได้รับแจกจากสำนักงานศาลยุติธรรม เวลาร่างคำพิพากษาในไฟล์ Word หากต้องการดูเอกสารในคดีที่อยู่ในรูปไฟล์ PDF จะต้องปิดหน้าจอไฟล์ Word แล้วเปิดหน้าจอไฟล์เอกสาร PDF จากนั้นปิดหน้าจอไฟล์ PDF แล้วกลับไปเปิดหน้าจอไฟล์ Word เพื่อกลับไปพิมพ์ร่างคำพิพากษา การทำงานบนคอมพิวเตอร์แบบเปิดปิดหน้าจอกลับไปมาแบบนี้ทำให้ไม่สะดวกในการทำงานร่างคำพิพากษาเหมือนกับการใช้สำนวนคดีแบบที่เป็นกระดาษปกติ

คำถามที่ 7. ท่านคิดว่า บทบัญญัติกฎหมาย กฎระเบียบใด เป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลง ควรมีการแก้ไขหรือออกกฎระเบียบใดให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง

คำตอบ ผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วนเห็นว่า กฎหมาย ระเบียบที่มีอยู่ควรมีการแก้ไข ผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วนเห็นว่า กฎหมาย กฎระเบียบที่มีอยู่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงแล้ว

คำถามที่ 8. ท่านคิดว่า กฎระเบียบของศาลยุติธรรมที่มีอยู่เช่น ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการยื่น ส่ง และรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2560 ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการจัดทำสารบบความ สารบบคำพิพากษา และการรวบรวมเก็บรักษาเอกสารในสำนวนความ ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 เพียงพอหรือไม่ ต่อการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless) ควรมีกฎระเบียบอื่นเพิ่มเติมหรือไม่ อย่างไร

คำตอบ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนเห็นว่ากฎระเบียบของศาลยุติธรรมที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอ เป็นหน้าที่ของสำนักงานศาลยุติธรรมจะศึกษาว่าควรมีกฎระเบียบในเพิ่มเติมหรือไม่

คำถามที่ 9. หากท่านคิดว่า บุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศาลยุติธรรม มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงนี้ ท่านจะมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้ทุกคนในองค์กรศาลยุติธรรมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงนี้

คำตอบ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนเห็นว่าผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศาลยุติธรรมทุกคนมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง หากมีผู้ไม่เห็นด้วยต่อการเปลี่ยนแปลงแล้วไม่ปฏิบัติตาม จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ยาก ควรทำความเข้าใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรทุกคน และอาจต้องสนับสนุนเรื่องการฝึกอบรม หรืออาจมีผู้ไม่พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงจริง ๆ อาจให้ผู้ปฏิบัตินั้นถือแนวปฏิบัติเดิมไปก่อนโดยเป็นข้อยกเว้นในบางบุคคล

คำถามที่ 10. ท่านคิดว่าบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และประชาชนควรมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงนี้อย่างไร

คำตอบ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนเห็นว่า ควรรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและบุคคลในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อการพัฒนาปรับปรุงระบบการทำงานหรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่การทำงานแบบใหม่ให้สมบูรณ์มากขึ้น แต่มีใช้การรับฟังเพื่อตัดสินใจว่าควรมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานของศาลยุติธรรมหรือไม่

คำถามที่ 11. ท่านมีความคิดเห็นอื่นนอกจากนี้ที่ต้องการเพิ่มเติมหรือไม่

คำตอบ ไม่มี

สรุป

เมื่อได้ศึกษารูปแบบการพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษของศาลยุติธรรมจำนวน 2 ศาล คือศาลแพ่ง และศาลอุทธรณ์คดีขำนัญพิเศษโดยทั้งการสืบค้นข้อมูลและสัมภาษณ์เชิงลึกบุคลากรของศาลทั้งสองแห่งแล้ว จะพบว่ากระบวนการและขั้นตอนการพิจารณาคดีของศาลทั้งสองแห่งแตกต่างกันอย่างมาก และต่างดำเนินการพิจารณาคดีแบบดิจิทัลโดยมีแนวทางที่แตกต่างกัน ในบทต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษามาแล้วในบทที่ 2 และ บทที่ 3 ว่าทิศทางแนวทางการพัฒนาระบบการพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) ของศาลยุติธรรมที่ดำเนินการมาแล้วมีความสอดคล้อง เชื่อมโยงไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ มีข้อดี ข้อเสีย อุปสรรค ข้อขัดข้องประการใด เพื่อจะได้นำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้สรุปเป็นข้อเสนอแนะในบทที่ 5 ต่อไป

บทที่ 4

การวิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและรูปแบบการพิจารณาคดี ของศาลยุติธรรม

วิเคราะห์ยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรมและแผนปฏิบัติการของ ศาลยุติธรรม

เมื่อได้ทำการศึกษาข้อมูลจาก ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม 2561 - 2564 แผนปฏิบัติงานของศาลยุติธรรม 2561 - 2564 ตั๋วบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง นโยบายประธานศาลฎีกา ตลอดจนงานวิจัยและบทความทางวิชาการ ในบทที่ 2 และทำการศึกษาข้อมูลแนวทางการปฏิบัติการพิจารณาคดีแบบไร้กระดาษในศาลแพ่งและศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษในบทที่ 3 แล้ว ในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษามาในสองบทก่อนว่าการเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมสู่การพิจารณาคดีแบบไร้กระดาษ (Paperless) มีความสอดคล้องกับบริบทยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี หรือไม่ และยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรมตลอดจนแผนปฏิบัติงานของศาลยุติธรรมได้กำหนดทิศทางถึงการเปลี่ยนแปลงนี้หรือไม่อย่างไร ตั๋วบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องเอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ ทิศทางที่งานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้เน้นเรื่องใดบ้าง ศาลแพ่งและศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษได้กำหนดทิศทางการดำเนินงานอย่างไร มีข้อดี ข้อเสีย ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะทางการดำเนินงานอย่างไร

ในส่วนของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นั้นเมื่อตรวจสอบแล้วพบว่าในประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ 4.6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐได้ระบุเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่าและปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากลมีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส จึงเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนถึงการนำระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลมาใช้ ดังนั้นการปรับเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมสู่การพิจารณาคดีแบบไร้กระดาษ (Paperless) โดยใช้ระบบการทำงานแบบดิจิทัลย่อมสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และยังมีผลทำให้สามารถนำระบบการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ มาใช้กับระบบการทำงานดิจิทัลได้เลย

อย่างไรก็ตามเมื่อได้ทำการศึกษายุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม 2561 - 2564 แผนปฏิบัติงานของศาลยุติธรรม 2561 - 2564 พบว่า ยุทธศาสตร์ของศาลยุติธรรมได้กำหนดทิศทางการพัฒนาการดำเนินการด้วยระบบดิจิทัลในยุทธศาสตร์ I (Innovation) เรื่องพัฒนานวัตกรรมการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลยุติธรรม โดยมีตัวชี้วัด 17 ตัวชี้วัด และมีเพียง 8 ตัวชี้วัดที่กล่าวถึงการพัฒนาระบบการทำงานแบบดิจิทัลของศาลยุติธรรม กล่าวคือ

1. ศาลยุติธรรมมีระบบการบริหารคดีอิเล็กทรอนิกส์อย่างน้อย 5 ระบบภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

2. เพิ่มประสิทธิภาพระบบการยื่นและส่งคำคู่ความหรือคำสั่ง ศาลและเอกสารอื่นโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้มีประสิทธิภาพ และทั่วถึง รวมถึงพัฒนาระบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e - Payment) มาใช้ในการชำระค่าธรรมเนียมศาล

3. เพิ่มประสิทธิภาพระบบการพิจารณาคดีโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์

4. เพิ่มประสิทธิภาพระบบห้องพิจารณาคดีอิเล็กทรอนิกส์และฐานข้อมูลเพื่อการสืบค้น

5. เพิ่มประสิทธิภาพระบบการจัดเก็บสำนวนและข้อมูลคดีโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์

6. เพิ่มประสิทธิภาพระบบบูรณาการข้อมูลคดีของศาลยุติธรรม

7. เพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจของผู้บริหาร

8. เพิ่มประสิทธิภาพระบบการจัดเก็บและให้บริการคดีสำเนา คำพิพากษาระหว่างศาลทั่วประเทศในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์

ในทั้ง 8 ตัวชี้วัดนี้ไม่มีตัวชี้วัดใดกล่าวถึงการพัฒนาระบบการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมให้เป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษเลย และเมื่อได้สำรวจดูแผนปฏิบัติการของศาลยุติธรรม 2561 - 2564 ในยุทธศาสตร์ I ก็ปรากฏของการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการทำงานแบบดิจิทัลทั้งสิ้น 14 โครงการกล่าวคือ

1. โครงการพัฒนาระบบ การจ่ายการติดตาม สำนวนคดี และการอ่าน และสืบค้นคำพิพากษา ด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์

2. การพัฒนาระบบ รายงานผลการส่งหมาย ผ่าน Web Service

3. การพัฒนาและขยายผลระบบการชำระค่าธรรมเนียมศาลทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment)

4. โครงการพัฒนาระบบการยื่นและส่งคำคู่ความ และเอกสารโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Filing)

5. การพัฒนาระบบการคัด ฟ้อง ผากขัง การ สืบพยาน การอ่านคำสั่งคำพิพากษาทางไกลผ่านจอภาพ ระบบการคัดฟ้อง

6. โครงการจัดหาระบบบันทึกคำพยานด้วยภาพ และเสียงในห้องพิจารณาคดี

7. โครงการพัฒนาระบบแปลงคำพูดเป็น ตัวอักษรต้นแบบ (Speech to text)

8. โครงการพัฒนาห้องพิจารณาคดีอิเล็กทรอนิกส์ต้นแบบ

9. โครงการพัฒนาระบบจัดเก็บสำนวนและข้อมูลคดีโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์

10. โครงการศึกษาและพัฒนาระบบการยืนยันตัวตนทางอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับการเข้าถึงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของศาลยุติธรรม

11. โครงการพัฒนาระบบบูรณาการข้อมูลคดียุติธรรมและ Big Data
12. การพัฒนาระบบการบริหารจัดการคำพิพากษาของศาลทั่วประเทศ (การคัดถ่ายคำพิพากษา)
13. โครงการจัดซื้อเครื่องสแกนเนอร์เพื่อเสริมศักยภาพการใช้งานระบบสารสนเทศของศาลยุติธรรม
14. โครงการพัฒนาระบบสารสนเทศสำนวนคดีศาลยุติธรรม

ทั้ง 14 โครงการดังกล่าวเมื่อวิเคราะห์โดยละเอียดแล้ว เป็นโครงการเพื่อพัฒนาการทำงานการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมในส่วนระบบงานบางส่วน แต่ไม่ได้ครอบคลุมระบบงานทุกส่วน ในโครงการที่ 4 เรื่องการยื่นและส่งคำคู่ความ และเอกสารโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-filing) จะเป็นโครงการที่ใกล้เคียงกับการพิจารณาคดีแบบไร้กระดาษมากที่สุด

ในส่วนเรื่องตัวบทกฎหมายที่ให้อำนาจในการเปลี่ยนแปลงกระบวนการพิจารณาคดีเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless) นั้น พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 35 ได้กำหนดให้คำขอ การอนุญาต การจดทะเบียน คำสั่งทางปกครอง การชำระเงิน การประกาศ หรือการ ดำเนินการใด ๆ ตามกฎหมายกับหน่วยงานของรัฐหรือโดยหน่วยงานของรัฐ ถ้าได้กระทำในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบ นอกจากนี้พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 ได้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรม ทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 35 เพิ่มขึ้นอีกว่า ศาลหรือองค์กรตาม รัฐธรรมนูญอาจพิจารณานำหลักเกณฑ์ในเรื่องใดที่กำหนดไว้ตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวมาใช้บังคับแก่การดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลหรือในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทได้แล้วแต่กรณี เช่นนี้แล้วศาลยุติธรรมสามารถดำเนินการในเรื่องการพิจารณาคดีแบบดิจิทัลได้ตามกฎหมายแต่ก็ต้องดำเนินการออกเป็นข้อกำหนดการพิจารณาคดีแบบอิเล็กทรอนิกส์ในราชกิจจานุเบกษา นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. ๒๕๗๗ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ให้อำนาจประธานศาลฎีกาออกข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อจัดวางระเบียบทางธุรการคดีได้ทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญาอีกด้วย

สำหรับนโยบายของประธานศาลฎีกาทั้งที่ดำรงตำแหน่งในปัจจุบัน (พ.ศ. 2563) และที่ผ่านมาล้วนแต่มีนโยบายที่จะนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาการพิจารณาคดีทั้งสิ้น

นอกจากนี้เมื่อดูจากงานวิจัยและบทความที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงองค์กรไปสู่องค์กรดิจิทัลแล้วพบว่าทิศทางการเปลี่ยนแปลงองค์กรต่าง ๆ มุ่งไปสู่การปรับเปลี่ยนการทำงานขององค์กรสู่การทำงานแบบดิจิทัลทั้งสิ้นทั้งนี้ ในงานวิจัย “การบริหารงานด้านเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ตามแนวนโยบาย Thailand 4.0” ผู้วิจัยได้สรุปว่าหน่วยงานมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อช่วยให้งานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดทั้งสิ้น ซึ่งในกระบวนการนำเทคโนโลยีมาปฏิบัติงานให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุดนั้น จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่ดี ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของการวางแผน การจัดการองค์กร หรือ การจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี การติดตามผลการปฏิบัติงาน ส่วนในบทความวิชาการ “Digital Transformation”

ผู้เขียนบทความได้เน้นถึงการเปลี่ยนแปลงการทำงานในองค์กรไปสู่องค์กรดิจิทัลโดยมีหลักการแนวทางการดำเนินการเพื่อการเปลี่ยนแปลงเสนอไว้อย่างชัดเจน

จะเห็นได้ว่าทั้งในเชิงของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานของประธานศาลฎีกา งานวิจัยและบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องล้วนสนับสนุนไปในทิศทางดำเนินการเพื่อการเปลี่ยนแปลงการทำงานไปสู่การทำงานในรูปแบบดิจิทัล โดยอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าการพัฒนาระบบการพิจารณาคดีแบบใช้กระดาษไปสู่การพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) เป็นการพัฒนาศาลยุติธรรมที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกับการพัฒนาประเทศโดยรวม

เช่นนี้แล้วจึงต้องพิจารณาต่อไปว่า ในการดำเนินการของศาลยุติธรรมที่เริ่มนำระบบการพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) ที่ดำเนินการอยู่มีข้อดี ข้อเสีย ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะจากผู้ปฏิบัติงานในศาลยุติธรรมนั้นอย่างไร

ผลจากการศึกษาการดำเนินการยื่นฟ้องแบบ e-filing ของศาลแพ่ง

จากการศึกษาข้อมูลในบทที่ 3 ในส่วนการดำเนินงานของศาลแพ่งทั้งข้อมูลจากการค้นคว้าและข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า กระบวนการพิจารณาคดีในศาลแพ่งเริ่มตั้งแต่การยื่นฟ้องคดีที่ศาลแพ่ง การส่งสำเนาคำฟ้องให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง การพิจารณาคดีในศาลแพ่ง ทั้งการสืบพยาน นำส่งเอกสารหลักฐานต่าง ซึ่งการดำเนินเหล่านี้ล้วนแต่ต้องใช้กระดาษทั้งสิ้น โดยปริมาณสำนวนคดีที่มีการฟ้องและพิจารณาที่ศาลแพ่งโดยดำเนินพิจารณาคดีแบบใช้กระดาษในระบบปกตินี้มีจำนวนประมาณ 15,000 คดีต่อปี ส่วนการยื่นฟ้องในระบบ e-filing ซึ่งเป็นการยื่นฟ้องแบบอิเล็กทรอนิกส์ในศาลแพ่ง จากข้อมูลพบว่าการยื่นฟ้องเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งในหลายขั้นตอนของการพิจารณาคดีในระยะแรกภายหลังจากศาลแพ่งได้รับคำฟ้องทางระบบอิเล็กทรอนิกส์แล้ว ศาลแพ่งต้องดำเนินการจัดพิมพ์ (print out) คำฟ้องและเอกสารต่าง ๆ ที่ส่งมาทางระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อจัดทำเป็นสำนวนกระดาษแบบปกติ ต่อมามีการพัฒนา e-filing version 3 ซึ่งทำให้ไม่ต้องพิมพ์เอกสาร (print out) คำฟ้องและเอกสารต่าง ๆ ออกมาจากระบบ อย่างไรก็ตามการดำเนินการตามขั้นตอนอื่น ๆ ของการพิจารณาคดี ยังคงต้องจัดพิมพ์เป็นเอกสารกระดาษแบบปกติ แม้จะมีคำพิพากษาที่มีการพิมพ์เข้าสู่ระบบอิเล็กทรอนิกส์แล้วก็ตาม แต่คำพิพากษายังคงต้องพิมพ์ (print out) ออกมาจากระบบเพื่อให้ผู้พิพากษาลงลายมือชื่อและจัดเก็บไว้ในสารบบตามขั้นตอนการพิจารณาคดีต่อไป อีกทั้งในขั้นตอนการอุทธรณ์ หรือฎีกาคำพิพากษา ก็ยังคงดำเนินการในแบบใช้กระดาษตามปกติ ไม่ได้ดำเนินการโดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์แต่อย่างใด ส่วนการ scan สำนวนกระดาษให้เป็น PDF ไฟล์ ของศาลแพ่งนั้นก็เพื่อการจัดเก็บสำนวนคดีในรูปแบบ PDF ไฟล์แทนการเก็บสำนวนแบบกระดาษเท่านั้น ระบบยังไม่ได้ดำเนินการถึงขั้นการส่งต่อสำนวนคดีในรูปแบบ PDF ไฟล์ ไปยังศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา ซึ่งเมื่อพิจารณาจากปริมาณคดีที่มีการดำเนินการโดยใช้ระบบ e-filing ในศาลแพ่งแล้วปรากฏว่ามีปริมาณคดีประมาณปีละ 200 คดี เมื่อเทียบสัดส่วนจากปริมาณคดีทั้งหมดในศาลแพ่งแล้วถือว่าน้อยอยู่มาก

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในศาลแพ่ง

คำถามตามแบบสอบถามข้อ 1 ขอทราบแนวทางการพิจารณาคดีแบบ e-filing ในศาลแพ่ง พอสังเขป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้มีการดำเนินการวิเคราะห์โดยภาพรวมไปแล้วในเบื้องต้นของบทนี้

คำถามตามแบบสอบถามข้อ 2 ในฐานะที่ท่านเป็นผู้บริหารศาล เลขาธิการศาล ผู้พิพากษาที่ปฏิบัติหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี ผู้อำนวยการประจำสำนักอำนวยการศาล ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมจากแบบที่ใช้กระดาษ เป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) อย่างไร การเปลี่ยนแปลงนี้มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาศาลยุติธรรมหรือไม่ อย่างไร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เหตุผลความจำเป็น ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมีความเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมจากแบบที่ใช้กระดาษ เป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) มีความจำเป็นอย่างมาก เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมโดยรวม

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ต้องมีการวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงโดยละเอียดทุกขั้นตอนของการดำเนินการกระบวนการพิจารณา

2.2 ทุกคนในองค์กรต้องรับรู้ประโยชน์ของการเปลี่ยนแปลงระบบและต้องให้ทุกคนเตรียมตัวเพื่อให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง

2.3 การเปลี่ยนแปลงควรดำเนินการแบบค่อยๆเป็นค่อยๆไปให้โอกาสให้คนในองค์กรเรียนรู้ระบบการพิจารณาคดีที่เปลี่ยนแปลงไป

2.4 ผู้นำองค์กร ควรดำเนินการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทั้งเรื่องการเตรียมพร้อมบุคลากรที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีให้เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลง อุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่ต้องใช้งานตลอดจนการพัฒนาโปรแกรมระบบการทำงานในระบบงานใหม่ที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งต้องจัดให้มีการฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีแก่บุคลากรในศาลยุติธรรม ทั้งผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

คำถามตามแบบสอบถามข้อ 3 ท่านคิดว่ายุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการของศาลยุติธรรมมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงนี้หรือไม่ อย่างไร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการของศาลยุติธรรมมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมจากแบบที่ใช้กระดาษ เป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) เนื่องจากการปฏิบัติเพื่อการเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมีจุดหมายชัดเจน

คำถามตามแบบสอบถามข้อ 4 ท่านคิดว่านโยบายของท่านประธานศาลฎีกา นโยบายของผู้บริหารศาลยุติธรรมแต่ละศาลมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงนี้หรือไม่ อย่างไร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ นโยบายของประธานศาลฎีกา และนโยบายของผู้บริหารองค์กรมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลง

คำถามตามแบบสอบถามข้อ 5 ตามความคิดเห็นของท่าน การเปลี่ยนแปลงนี้ควรมีขั้นตอนในการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ การเปลี่ยนระบบการพิจารณาคดีไปเป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (paperless) ต้องเริ่มจากการกำหนดนโยบายการดำเนินการจากผู้บริหารองค์กร จากนั้นดำเนินการวางแผนการดำเนินการเพื่อการเปลี่ยนแปลง การทำความเข้าใจกับผู้ปฏิบัติงาน และเตรียมความพร้อมทั้งอุปกรณ์ บุคลากร เพื่อดำเนินการเปลี่ยน รับฟังความคิดเห็นจากผู้ปฏิบัติงานเพื่อปรับปรุงการให้การเปลี่ยนแปลงมีประสิทธิภาพ

คำถามตามแบบสอบถามข้อ 6 ตามความคิดเห็นของท่าน สิ่งใดที่ท่านคิดว่าจะเป็นปัญหา อุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลงบ้าง มีทางแก้ไขต่อปัญหา และอุปสรรคเหล่านั้นหรือไม่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์คำตอบ

1. คนเป็นอุปสรรคที่สำคัญที่สุดของการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือผู้ปฏิบัติที่ต้องเปลี่ยนแปลงการทำงานของตนเองผู้ปฏิบัติบางคนไม่เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงมีประโยชน์อย่างใด บางคนเห็นว่าเป็นการเพิ่มภาระงานมากขึ้น ต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ๆเพิ่มเติมจากเดิม บางส่วนของการทำงานต้องเพิ่มบุคลากรให้มากขึ้น

2. งบประมาณในการดำเนินการ อุปกรณ์และโปรแกรมที่ใช้งาน ยังไม่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลง

คำถามตามแบบสอบถามข้อ 7 ท่านคิดว่า บทบัญญัติกฎหมาย กฎระเบียบใด เป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลง ควรมีการแก้ไขหรือออกกฎระเบียบใดให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์

1. กฎหมายและกฎระเบียบที่มีอยู่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงเพียงแต่ควรมีแนวปฏิบัติเพิ่มเติม

2. หากต้องการให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ ควรมีกฎหมายกำหนดวิธีพิจารณาคดีแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะจะได้ครอบคลุมการดำเนินการในทุกด้าน

คำถามตามแบบสอบถามข้อ 8 ท่านคิดว่า กฎระเบียบของศาลยุติธรรมที่มีอยู่เช่นข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการยื่น ส่ง และรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2560 ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการจัดทำสารบบความ สารบบคำพิพากษา และการรวบรวมเก็บรักษาเอกสารในสำนวนความ ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2562 เพียงพอหรือไม่ ต่อการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless) ควรมีกฎระเบียบอื่นเพิ่มเติมหรือไม่ อย่างไร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ สำนักงานศาลยุติธรรมต้องดำเนินการศึกษาอย่างละเอียดเพื่อออกข้อกำหนดเพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมการทำงานทั้งหมด

คำถามตามแบบสอบถามข้อ 9 หากท่านคิดว่า บุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศาลยุติธรรม มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงนี้ ท่านจะมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้ทุกคนในองค์กรศาลยุติธรรมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ บุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศาลยุติธรรม มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงอย่างยิ่ง ดังนั้นควรให้ความสำคัญต่อการทำความเข้าใจต่อบุคลากรให้ทราบถึงเหตุจำเป็นที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลง ประโยชน์ที่ประชาชนและองค์กรจะได้รับ หากมีการเปลี่ยนแปลง การเตรียมความพร้อมให้บุคลากรทุกคนในการเปลี่ยนแปลงโดยการฝึกอบรม (Training) มีส่วนสำคัญอย่างมาก

คำถามตามแบบสอบถามข้อ 10 ท่านคิดว่าบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และประชาชน ควรมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงนี้อย่างไร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และประชาชน ควรมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงก่อนการเปลี่ยนแปลงควรรับฟังความคิดเห็นบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และประชาชน เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาระบบ แต่ไม่ใช่การรับฟังเพื่อการตัดสินใจจะดำเนินการเปลี่ยนแปลงหรือไม่เปลี่ยนแปลง และระหว่างดำเนินการเปลี่ยนแปลงก็ควรรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงระบบให้สมบูรณ์มากขึ้น

คำถามตามแบบสอบถามข้อ 11 ท่านมีความคิดเห็นอื่นนอกจากนี้ที่ต้องการเพิ่มเติมหรือไม่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ ระบบ e-filing ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ออกแบบให้ทนายความเป็นผู้ยื่นคำฟ้องผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ผู้ไม่ใช่ทนายความยังไม่สามารถเข้าระบบนี้ได้ บางกรณีที่ประชาชนมายื่นคำฟ้อง เจ้าหน้าที่ศาลผู้ดำเนินการช่วยเหลือไม่สามารถเข้าในระบบ e-filing เพื่อส่งคำฟ้องทางอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ประชาชนที่มาขอรับความช่วยเหลือได้เนื่องจากเจ้าหน้าที่ศาลผู้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือไม่ใช่ทนายความที่มีใบอนุญาต จึงเข้าระบบ e-filing ไม่ได้

สรุปข้อดี ข้อเสีย ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงกระบวนการพิจารณาคดีแบบใช้กระดาษไปเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless) ของศาลแพ่ง

1. ข้อดี

1. ลดจำนวนกระดาษที่ต้องใช้ในการพิจารณาคดีเป็นจำนวนมาก
2. ประหยัดเวลา ค่าความไม่ต้องเดินทางมาที่ศาลเพื่อยื่นฟ้องและเอกสารต่าง ๆ
3. ลดขั้นตอนในการดำเนินการทางเอกสาร
4. สามารถจัดเก็บงานเอกสารในรูปแบบ PDF ไฟล์ ไม่สิ้นเปลืองเนื้อที่ในการจัดเก็บเอกสารอีกต่อไป
5. สามารถนำฐานข้อมูลในคดีไปใช้ในระบบการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ได้

2. ข้อเสีย

1. ต้องใช้เงินลงทุนในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และซอฟต์แวร์ เป็นจำนวนมาก
2. ผู้ปฏิบัติงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องเรียนรู้การใช้งานอุปกรณ์และซอฟต์แวร์ใหม่ ๆ ตลอดเวลา

คำถามตามแบบสอบถามข้อ 1 ขอทราบแนวทางการพิจารณาคดีสำนวนอิเล็กทรอนิกส์ในศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษพอสังเขป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้มีการดำเนินการวิเคราะห์โดยภาพรวมไปแล้วในเบื้องต้น

คำถามตามแบบสอบถามข้อ 2 ในฐานะที่ท่านเป็นผู้บริหาร ผู้พิพากษาผู้ปฏิบัติหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีในศาล เลขาธิการศาล ผู้อำนวยการประจำสำนักอำนวยการศาล ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมจากแบบที่ใช้กระดาษ เป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) อย่างไร การเปลี่ยนแปลงนี้มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาศาลยุติธรรมหรือไม่ อย่างไร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ การเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีไปเป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาของประเทศ แต่การเปลี่ยนแปลงควรค่อย ๆ เป็นค่อย ๆ ไป และควรมีแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน

คำถามตามแบบสอบถามข้อ 3 ท่านคิดว่ายุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการของศาลยุติธรรมมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงนี้หรือไม่ อย่างไร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการมีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางการดำเนินการของศาลยุติธรรมที่ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในศาลยุติธรรมต้องยึดถือปฏิบัติ

คำถามตามแบบสอบถามข้อ 4 ท่านคิดว่านโยบายของท่านประธานศาลฎีกา นโยบายของผู้บริหารศาลยุติธรรมแต่ละศาลมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงนี้หรือไม่ อย่างไร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ นโยบายประธานศาลฎีกาและนโยบายของผู้บริหารศาลมีส่วนสำคัญที่จะทำให้การเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีแบบไร้กระดาษ (Paperless) เกิดผลสำเร็จหรือไม่

คำถามตามแบบสอบถามข้อ 5 ตามความเห็นของท่าน การเปลี่ยนแปลงนี้ควรมีขั้นตอนในการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์

1. การเปลี่ยนแปลงต้องเริ่มจากผู้บริหารเห็นความสำคัญและนำการเปลี่ยนแปลง
2. ผู้บริหารจะต้องโน้มน้าวชักจูงให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรเห็นในประโยชน์ของการเปลี่ยนแปลงและมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกับผู้บริหาร การเปลี่ยนแปลงต้องเป็นการเปลี่ยนไปสู่ในสิ่งที่ดีขึ้น สะดวกสบายขึ้น มีประโยชน์มากขึ้น
3. ผู้บริหารควรเตรียมแผนการการเปลี่ยนแปลงให้เพียงพอพร้อมทั้งอุปกรณ์ โปรแกรมสนับสนุน และคนที่พร้อมในการทำงานทั้งการฝึกอบรมเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป การจัดหาอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับภารกิจใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป การปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติงานในรูปแบบใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป

4. การเปลี่ยนแปลงควรทำแบบค่อยๆเป็นค่อยๆไป

5. ผู้บริหารต้องรับฟังปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นแล้วแก้ไขปัญหาอุปสรรคเหล่านั้น

คำถามตามแบบสอบถามข้อ 6 ตามความคิดเห็นของท่าน สิ่งใดที่ท่านคิดว่าจะเป็น ปัญหา อุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลงบ้าง มีทางแก้ไขต่อปัญหา และอุปสรรคเหล่านั้นหรือไม่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์

1. คนถือเป็นอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ผู้ปฏิบัติงานบางคนไม่ถนัดการใช้ คอมพิวเตอร์ พิมพ์ไม่เป็น บางคนมีปัญหาเกี่ยวกับสายตา การทำความเข้าใจพร้อมหาทางช่วยเหลือ และเตรียมคนให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด

2. อุปกรณ์และงบประมาณที่เกี่ยวข้องเป็นอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลง ผู้ให้สัมภาษณ์ บางคนให้ความเห็นว่า

3. ปัญหาอุปสรรคในการทำงานด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์เองเช่นเวลาอ่านเอกสารผ่าน จอคอมพิวเตอร์ ผู้ปฏิบัติงานบางคนบ่นว่าไม่สะดวกในการทำงานเพราะจอคอมพิวเตอร์เล็ก เวลาจะ ร่างคำพิพากษาโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ไม่สามารถเปิดไฟล์เอกสารสำนวนที่เป็น PDF ไฟล์ไปพร้อม กัน การแก้ไขอาจต้องจัดหาจอคอมพิวเตอร์ให้ใหญ่ขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้

คำถามตามแบบสอบถามข้อ 7 ท่านคิดว่า บทบัญญัติกฎหมาย กฎระเบียบใด เป็น อุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลง ควรมีการแก้ไขหรือออกกฎระเบียบใดให้เหมาะสมกับการ เปลี่ยนแปลง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ กฎหมาย กฎระเบียบที่มีอยู่ เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงแล้ว ในระดับหนึ่ง แต่อาจต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายหรือ กฎระเบียบที่มีอยู่แล้วบ้างบางส่วน

คำถามตามแบบสอบถามข้อ 8 ท่านคิดว่า กฎระเบียบของศาลยุติธรรมที่มีอยู่เช่น ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการยื่น ส่ง และรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบรับส่ง อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2560 ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการจัดทำสารบบความ สาระบบคำพิพากษา และการรวบรวมเก็บรักษาเอกสารในสำนวนความ ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 เพียงพอหรือไม่ ต่อการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless) ควรมีกฎระเบียบอื่นเพิ่มเติมหรือไม่ อย่างไร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ กฎระเบียบของศาลยุติธรรมที่มี อยู่ยังไม่เพียงพอ เป็นหน้าที่ของสำนักงานศาลยุติธรรมจะศึกษาว่าควรมีกฎระเบียบในเพิ่มเติมหรือไม่

คำถามตามแบบสอบถามข้อ 9 หากท่านคิดว่า บุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศาล ยุติธรรม มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงนี้ ท่านจะมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้ทุกคนในองค์กรศาล ยุติธรรมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศาลยุติธรรมทุก คนมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง หากมีผู้ไม่เห็นด้วยต่อการเปลี่ยนแปลงแล้วไม่ปฏิบัติตาม จะ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ยาก ควรทำความเข้าใจต่อปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรทุกคน และอาจต้อง สนับสนุนเรื่องการฝึกอบรม หรืออาจมีผู้ไม่พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงจริง ๆ อาจให้ผู้ปฏิบัตินั้นถือนว ปฏิบัติเดิมไปก่อนโดยเป็นข้อยกเว้นในบางบุคคล

คำถามตามแบบสอบถามข้อ 10 ท่านคิดว่าบุคคลากรในกระบวนการยุติธรรม และ ประชาชน ควรมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงนี้อย่างไร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ ควรรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและบุคคลในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อการพัฒนาปรับปรุงระบบการทำงานหรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่การทำงานแบบใหม่ให้สมบูรณ์มากขึ้น แต่ไม่ใช้การรับฟังเพื่อตัดสินว่าควรมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานของศาลยุติธรรมหรือไม่

คำถามตามแบบสอบถามข้อ 11 ท่านมีความคิดเห็นอื่นนอกจากนี้ที่ต้องการเพิ่มเติมหรือไม่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ ไม่มี

สรุปข้อดี ข้อเสีย ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงกระบวนการพิจารณาคดีแบบใช้กระดาษไปเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless) ของศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษ

1. ข้อดี

1.1 การทำสำนวนคดีให้อยู่ในรูปแบบ PDF ไฟล์ ทำให้ผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะพิจารณาตัดสินคดีได้ตรวจดูสำนวนคดีได้พร้อม ๆ กัน

1.2 การส่งผ่านร่างคำพิพากษาในรูปแบบไฟล์ word ไปตามขั้นตอนการดำเนินการในระบบของศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษโดยระบบอิเล็กทรอนิกส์ นั้นทำให้ลดระยะเวลาการดำเนินการของแต่ละขั้นตอนได้อย่างมาก

2. ข้อเสีย

2.1 การที่ศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษดำเนินการสแกน (scan) สำนวนคดีที่เป็นกระดาษซึ่งส่งมาจากศาลชั้นต้นเป็นภาระงานที่เพิ่มขึ้นของศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษ

2.2 การดำเนินการใช้รูปแบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์จำกัดอยู่เฉพาะคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษเท่านั้นไม่ได้ครอบคลุมถึงเอกสารอื่นที่ศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษจัดทำแต่อย่างใด ทำให้รูปแบบสำนวนอิเล็กทรอนิกส์ที่ดำเนินการไม่ได้ครอบคลุมระบบงานของศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษทุกส่วนงาน

3. ปัญหาและอุปสรรค

คนที่ปฏิบัติงานบางส่วนไม่มีความพร้อมเช่นไม่ถนัดในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ บางส่วนมีปัญหาเรื่องสายตา หน้าจอคอมพิวเตอร์ไม่ใหญ่พอ

4. ข้อเสนอแนะ

4.1 ผู้บริหารควรทำความเข้าใจโน้มน้าวชักจูงให้ผู้ปฏิบัติงานเห็นประโยชน์ของการเปลี่ยนแปลง

4.2 ควรมีการเตรียมพร้อมทั้งอุปกรณ์ งบประมาณ และบุคลากรให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง

4.3 การเปลี่ยนแปลงควรทำแบบค่อยๆ เป็นค่อยๆ ไป

4.4 ผู้บริหารควรรับฟังปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นแล้วแก้ไขปัญหาอุปสรรคเหล่านั้นให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.5 ต้องมีการแก้ไขกฎระเบียบ ข้อกำหนดต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

สรุปการวิเคราะห์

ยุทธศาสตร์ชาติได้วางแนวทางสำหรับหน่วยงานของรัฐที่จะดำเนินการใช้ระบบการทำงานแบบดิจิทัลไว้แล้ว ส่วนตัวบทกฎหมายที่ปรากฏนั้นก็ไม่มีข้อห้ามในการดำเนินการพิจารณาคดีหรือทำงานแบบดิจิทัลไร้กระดาษ แต่ยังคงมีข้อพิจารณาบางประการว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องได้เปิดช่องให้ดำเนินการได้หรือไม่ เช่นการลงลายมือชื่อในระบบอิเล็กทรอนิกส์ อย่างไรก็ตามเมื่อยุทธศาสตร์ชาติได้กำหนดแนวทางที่หน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการแล้ว ทิศทางการปรับปรุงตัวบทกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินการในระบบการทำงานแบบดิจิทัลไร้กระดาษจึงเป็นเรื่องที่ผู้รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการเสนอเรื่องเพื่อแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับการทำงานให้ได้ในที่สุด ในส่วนการดำเนินของศาลยุติธรรมนั้น เนื่องจากยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรมและแผนปฏิบัติงานของศาลยุติธรรมไม่ได้กำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมไปเป็นแบบไร้กระดาษดิจิทัลอย่างแท้จริง ดังนั้นการปฏิบัติงานโดยการเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีของศาลแพ่งในส่วน e-filing จึงเป็นเพียงการเปลี่ยนการพิจารณาคดีแบบไร้กระดาษดิจิทัลในบางส่วนของกระบวนการพิจารณาคดีเท่านั้น การดำเนินการพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษในศาลแพ่งยังไม่ได้ครอบคลุมไปทุกส่วนงานของศาลแพ่ง นอกจากนี้การพัฒนาโปรแกรมการใช้งานสำหรับ e-filing อาจจะยังไม่ครอบคลุมถึงผู้ใช้งานในทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ส่วนการพิจารณาคดีแบบสำนวนอิเล็กทรอนิกส์ในศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษนั้นเป็นการดำเนินการภายใต้แนวคิดของผู้บริหารศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ โดยยึดเรื่องการที่ผู้พิพากษาในองค์คณะได้ตรวจดูสำนวนคดีไปได้พร้อมๆกัน เมื่อศาลยุติธรรมไม่ได้กำหนดการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีไปเป็นแบบดิจิทัลไว้ในแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติงานแล้ว การดำเนินการภายในศาลแต่ละศาลจึงขึ้นอยู่กับผู้บริหารศาลในขณะนั้นว่าจะให้มีการดำเนินการพิจารณาคดีแบบอิเล็กทรอนิกส์ไร้กระดาษในศาลหรือไม่อย่างไร อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องในศาลแพ่งและศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษทำให้ได้ข้อดี ข้อเสีย ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะ ของการดำเนินการเปลี่ยนระบบพิจารณาคดีเป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษได้เป็นอย่างดี ซึ่งทั้งหมดเหล่านี้สามารถนำไปเป็นข้อสรุปเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานของศาลยุติธรรมหรือหน่วยงานอื่นที่ต้องการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีหรือระบบการทำงานไปเป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษได้ในบทสรุปการศึกษาวิจัยบทต่อไปได้

บทที่ 5

ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ในภาวะสังคมปัจจุบันที่มีการดำเนินการตามฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) และการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social distancing) ทำให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคม จากการทำงานที่ทำงานเป็นทำงานที่บ้าน จากการทำงานบนกระดาษกลายเป็นการทำงานแบบดิจิทัล Online การเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีที่ใช้กระดาษไปเป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) จึงเป็นเป้าหมายหลักอย่างหนึ่งของการพัฒนาองค์กรศาลยุติธรรม จากการศึกษาแนวทางการดำเนินการเพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีหรือการทำงานไปสู่การพิจารณาคดีหรือการทำงานแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) ทั้ง 4 บทที่ผ่านมาแล้ว ทำให้พบข้อเท็จจริงว่าในด้านยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ตัวบทกฎหมายที่มีบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน ตลอดจนงานวิจัยและบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ล้วนแต่มีทิศทางการสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐได้ปรับเปลี่ยนระบบการทำงานเป็นรูปแบบดิจิทัลทั้งระบบ อย่างไรก็ตามในส่วนตัวบทกฎหมายอาจต้องมีการปรับแก้บทบัญญัติบางส่วนให้เหมาะสมและมีรายละเอียดสอดคล้องกับระบบงานดิจิทัลทั้งระบบอยู่บ้างซึ่งในส่วนนี้ล้วนเป็นเรื่องที่รัฐต้องดำเนินการเพื่อให้การบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ทั้งสิ้น

ในส่วนการศึกษารูปแบบการปรับเปลี่ยนระบบการพิจารณาคดีในส่วนของศาลยุติธรรมไปสู่การพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) นั้น ปรากฏว่าในยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรมและแผนปฏิบัติการ พ.ศ.2560 - 2564 นั้นกลับไม่ปรากฏว่ามีการกำหนดถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานของศาลยุติธรรมไปสู่การทำงานแบบดิจิทัลไร้กระดาษแต่อย่างใด ทำให้เมื่อทำการศึกษารูปแบบการพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษของศาลแพ่งและศาลอุทธรณ์ชั้นอุทธรณ์แล้วพบว่าแนวคิดวิธีการทำงานพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษที่แตกต่างกัน และการดำเนินการก็ยังไม่เป็นไปทั้งระบบการทำงานของศาลทั้งสองแห่ง ทั้งนี้ในส่วนของศาลแพ่งนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการพัฒนาระบบการพิจารณาแบบ e-filing คือ สำนักงานศาลยุติธรรม ส่วนในศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์นั้นผู้ดำเนินการพัฒนาระบบคือศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์เองไม่ใช่สำนักงานศาลยุติธรรมแต่อย่างใด

เมื่อได้ทำงานศึกษาการพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษของศาลแพ่งและศาลอุทธรณ์ ชำนาญพิเศษแล้วพบว่าในส่วนของศาลแพ่งการวางระบบการทำงานบางส่วนยังไม่ตอบสนองต่อการทำงานทั้งระบบของศาลแพ่ง เช่นจากบทสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในศาลแพ่งพบว่า เจ้าหน้าที่ศาลแพ่งที่ช่วยเหลือประชาชนในการจัดทำคำฟ้องให้แก่ประชาชนที่ขอรับการช่วยเหลือ ไม่สามารถเข้าระบบ e-filing ได้เนื่องจากการเข้าระบบ e-filing ต้องเป็นนายความที่มีใบอนุญาตเท่านั้น เจ้าหน้าที่ศาลผู้ให้ความช่วยเหลือประชาชนไม่ใช่ทนายความที่มีใบอนุญาตจึงเข้าระบบ e-filing เพื่อทำการยื่นฟ้องให้ประชาชนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ไม่ได้ จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานแล้วพบว่า การประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจให้ผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับรู้และเข้าใจในกระบวนการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารองค์กรต้องดำเนินการ การรับฟังปัญหาในทางปฏิบัติ แล้วหาทางแก้ไขปัญหาเหล่านั้นล้วนเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามโดยบทสรุปแล้วการปรับเปลี่ยนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมไปสู่การพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) เป็นสิ่งที่ศาลยุติธรรมต้องดำเนินการในที่สุดเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่กำหนดทิศทางการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศไทยไว้ ทั้งนี้เมื่อได้วิเคราะห์ถึงข้อดี ข้อเสีย ปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ แล้ว สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การปรับเปลี่ยนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมไปสู่การพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) เป็นสิ่งที่ศาลยุติธรรมต้องดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี
2. การปรับเปลี่ยนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมไปสู่การพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) ทำให้สามารถลดปริมาณการใช้กระดาษได้อย่างมหาศาล เป็นผลดีต่อสิ่งแวดล้อม ลดภาระการจัดเก็บเอกสารจำนวนมาก และยังสามารถนำข้อมูลไปใช้ในระบบการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analytic) ได้
3. การปรับเปลี่ยนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมไปสู่การพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) ทำให้สามารถลดการเดินทางมาศาลของประชาชนโดยไม่จำเป็น ประชาชนผู้มีคดีความความสามารถดำเนินการขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องติดต่อกับศาลยุติธรรมแบบดิจิทัล online ได้โดยมาศาลเฉพาะในวันนัดพิจารณาของศาลเท่านั้น เป็นการปฏิบัติตามฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ที่ต้องดำเนินการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social distancing) ด้วย

อย่างไรก็ตามการดำเนินการของศาลยุติธรรมที่ผ่านมา จากการวิเคราะห์ในบทที่ 4 พบว่า

1. การดำเนินการขาดการวางยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการที่เป็นไปในทิศทางการปรับเปลี่ยนการพิจารณาคดีเป็นแบบไร้กระดาษทั้งองค์กร
2. ขาดผู้รับผิดชอบเรื่องการปรับเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีไปเป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) โดยตรง
3. การดำเนินการปรับเปลี่ยนระบบการพิจารณาคดียังไม่สอดคล้องกับการพิจารณาคดีทั้งระบบในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา
4. ขาดการทำประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจให้ผู้ปฏิบัติ ผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบการทำงาน และประชาชนให้เข้าใจ ถึงประโยชน์ และความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีไปเป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless)

5. ขาดการฝึกอบรมที่เหมาะสมให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

6. ข้อกำหนด ข้อบังคับ วิธีปฏิบัติงานในระบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) ยังไม่ชัดเจนมากนัก ควรดำเนินแก้ไขหรือออกข้อกำหนด ข้อบังคับ วิธีปฏิบัติงานที่ชัดเจนมากขึ้น

ในส่วนการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วพบว่า การดำเนินการเปลี่ยนแปลงการทำงานขององค์กรไปสู่องค์กรดิจิทัลประสบปัญหาการขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้านเทคโนโลยี ขาดทักษะ ขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้งานเทคโนโลยี ขาดการฝึกอบรมบุคลากรในเรื่องของเทคโนโลยีเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติงานไม่ทันสมัยและไม่เพียงพอกับจำนวนผู้ปฏิบัติงาน ปัญหาในส่วนของการจัดการองค์การซึ่งระบบการทำงานในปัจจุบันยังคงไว้ซึ่งระบบงานราชการแบบเก่า มีกฎระเบียบที่เคร่งครัด กฎระเบียบไม่เอื้อให้สามารถนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ทันสมัยมาใช้งานได้ (“การบริหารงานด้านเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ตามแนวนโยบาย Thailand 4.0* โดยนายภาพิมล ชัยพันธ์”) ในส่วนข้อเสนอแนะในการเปลี่ยนแปลงองค์กรสู่องค์กรดิจิทัลนั้นในบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องได้นำเสนอแนวทางการเปลี่ยนแปลงไว้ 4 แนวทางกล่าวคือ 1.การกำหนดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์โดยองค์กรควรเปลี่ยนวิธีคิดในเชิงยุทธศาสตร์และกลยุทธ์เพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร 2.การออกแบบให้พนักงานและลูกค้าขององค์กรมีประสบการณ์ในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลร่วมกัน 3.การบูรณาการยุทธศาสตร์ กลยุทธ์และการออกแบบ 4.การดำเนินการโดยองค์กรควรมี Action Plan เป็นแนวทางการเปลี่ยนแปลงรวมทั้งแผนการที่จะทำให้แผนงานและโครงสร้างต่าง ๆ ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา (“Digital Transformation” พันเอก ดร. เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ)

ข้อเสนอแนะ

จากข้อวิเคราะห์และข้อสรุปทั้งหมดที่กล่าวมาแล้ว บทวิจัยนี้้นำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการเพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีแบบใช้กระดาษสู่การพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) ซึ่งแนวทางตามข้อเสนอแนะนี้สามารถนำไปใช้กับหน่วยงานอื่นของรัฐที่กำหนดทิศทางการปรับเปลี่ยนระบบการทำงานจากระบบใช้กระดาษไปสู่การปฏิบัติงานแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) ได้ด้วย ดังนี้

1. ด้านการจัดรูปแบบการบริหารงานเพื่อการเปลี่ยนแปลง

1.1 หน่วยงานควรกำหนดยุทธศาสตร์ให้ชัดเจนในเรื่องการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีหรือการทำงานของหน่วยงานจากระบบใช้กระดาษให้เป็นระบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless)

1.2 ผู้บริหารควรแต่งตั้งหน่วยงาน หรือคณะทำงานในองค์กรที่รับผิดชอบในการดำเนินการเพื่อการเปลี่ยนแปลงนี้โดยเฉพาะ โดยหน่วยงานหรือคณะทำงานที่ได้รับมอบหมายต้องดำเนินการศึกษาขั้นตอนการพิจารณาคดีทั้งในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกาหรือการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่ต้องการจะเปลี่ยนระบบการทำงานไปเป็นดิจิทัลไร้กระดาษอย่างละเอียด เพื่อให้ทราบว่าขั้นตอนใดต้องดำเนินการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานให้สอดคล้องกันทำระบบต้องใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีใดบ้าง ระยะเวลาการดำเนินการเป็นเช่นไร ศาลหรือหน่วยงานใดในองค์กร

ไต่ถามที่ต้องดำเนินการเพื่อเปลี่ยนผ่านในช่วงแรก ช่วงกลาง จัดทำประชาสัมพันธ์ รับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้งานในระบบการทำงานแบบใหม่ เพื่อออกแบบการทำงานแบบใหม่ให้สมบูรณ์แบบตอบสนองผู้ใช้งาน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

1.3 ควรกำหนดแผนปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และผลการศึกษาจากหน่วยงานที่รับผิดชอบตาม ข้อ 1.2 กำหนดงบประมาณเพื่อการดำเนินการทั้งในด้านต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้

2. ด้านบุคลากรและวัสดุอุปกรณ์

2.1 จัดหาวัสดุอุปกรณ์ Hardware Software การพัฒนาโปรแกรม รวมทั้งความปลอดภัยในการรักษาชั้นความลับขั้นตอนนี้ต้องเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ออกแบบการระบบการทำงานผู้พัฒนาโปรแกรมและผู้ใช้งานทั้งภายในหน่วยงานและบุคคลภายนอกผู้เกี่ยวข้อง

2.2 ศาลหรือหน่วยงานต้องจัดเตรียมบุคลากรให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงฝึกอบรมสำหรับการทำงานในรูปแบบใหม่หรือพัฒนาโปรแกรมสำหรับการใช้งานคอมพิวเตอร์เพื่อให้สอดคล้องกับการทำงานในระบบงานใหม่ ฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานในทุกส่วนให้การสนับสนุนช่วยเหลือแก่ผู้ปฏิบัติงานที่ยังไม่มีความถนัดในการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี เช่น การนำโปรแกรม Voice to Text หรือ Speech to Text มาใช้ผู้ที่พิมพ์คอมพิวเตอร์ไม่ได้มาใช้งานแทนการพิมพ์

3. ด้านการวางแผนเพื่อปฏิบัติงาน

3.1 จัดทำระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด วิธีการปฏิบัติงานในระบบงานใหม่ เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติงานหรือทำงานในระบบใหม่ ให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เกี่ยวข้องได้ยึดถือปฏิบัติ

3.2 ควรกำหนดศาลยุติธรรมที่ต้องเริ่มดำเนินการเพื่อการเปลี่ยนแปลง โดยแบ่งเป็น 3 ระยะเวลา

1. ระยะเวลาในครุกำหนดศาลยุติธรรมที่เป็นศาลจังหวัด ศาลแขวง ศาลเยาวชนและครอบครัว ในแต่ละภาคทั้ง 9 ภาค รวมทั้งศาลใหญ่ในกรุงเทพมหานครดำเนินการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการพิจารณาคดี พร้อมการประเมินผลการทำงานในระบบใหม่เพื่อนำมาปรับปรุงให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น

2. ระยะเวลาที่สองควรมีขยายการเปลี่ยนแปลงระบบการทำงานใหม่ให้ศาลยุติธรรมที่เป็นศาลชั้นต้นทั้งหมดดำเนินการเปลี่ยนแปลงระบบการพิจารณาคดี

3. ระยะเวลาสุดท้ายควรดำเนินการให้ศาลยุติธรรมส่วนที่เหลือคือศาลยุติธรรมระดับชั้นอุทธรณ์และฎีกาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการพิจารณาคดีเป็นแบบดิจิทัลทั้งหมด

4. ด้านการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็น

4.1 ผู้บริหาร หน่วยงานหรือคณะทำงานที่รับผิดชอบตามข้อ 2.1.2 ต้องดำเนินการประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจให้ผู้ปฏิบัติงานและบุคคลผู้เกี่ยวข้อง รวมถึงประชาชนทั่วไปให้รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงการทำงานในรูปแบบใหม่ ประโยชน์ของการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้การดำเนินการเพื่อการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างราบรื่น

4.2 ศาลยุติธรรมควรเปิดรับฟังข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะของบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาปรับปรุงระบบงานใหม่ให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับการทำงานในระบบงานใหม่มากขึ้น

4.3 ศาลยุติธรรมควรสรุปผลการดำเนินการในการเปลี่ยนแปลง เพื่อการประชาสัมพันธ์ต่อสาธารณะชนทั่วไป

ข้อเสนอในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สรุปข้อแนะนำแนวทางการดำเนินการเพื่อปรับเปลี่ยนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมแบบใช้กระดาษไปเป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) นี้ เป็นผลจากการวิจัยที่เกิดขึ้น ภายใต้การศึกษาข้อมูลที่จำกัด ดังนั้น ทิศทางการดำเนินการปรับเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีหรือการทำงานของหน่วยงานอื่นไปเป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) อาจมีสิ่งศาลหรือหน่วยงานปฏิบัติต้องดำเนินการเพิ่มเติมขึ้นมากกว่าข้อเสนอแนะทั้ง 4 ด้าน ที่นำเสนอนี้ก็ว่าได้ การปรับเปลี่ยนวิธีคิดและวิธีดำเนินการย่อมขึ้นอยู่กับบริบทในการทำงาน เทคโนโลยีที่เหมาะสมในเวลานั้น ๆ อย่างไรก็ตามก็ตีผลสรุปของงานวิจัยนี้สามารถใช้เป็นแนวทางหรือกรอบแนวคิดในการดำเนินการสำหรับศาลหรือหน่วยงานที่ต้องการปรับเปลี่ยนระบบการทำงานแบบใช้กระดาษไปเป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้ดำเนินการวิจัยยังหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแนวทางตามข้อเสนอแนะในบทสรุปของงานวิจัยฉบับนี้ยังสามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิด และทิศทางในการดำเนินการเพื่อปรับเปลี่ยนระบบการทำงานของหน่วยงานในเรื่องอื่น ๆ ได้อีกด้วย แนวทางการดำเนินการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานไปสู่การทำงานในระบบดิจิทัลเต็มรูปแบบนี้จะตอบเป้าประสงค์ดำเนินการตามฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) และการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social distancing) ได้อย่างดีเยี่ยม ตอบสนองต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคม จากการทำงานที่ทำงานเป็นทำงานที่บ้าน จากการทำงานบนกระดาษกลายเป็นการทำงานแบบดิจิทัล Online เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

สัมภาษณ์

ไชยยศ วรนนท์ศิริ, รองประธานศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษ. สัมภาษณ์. 13 พฤษภาคม 2563.

กฎหมาย

“ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา”, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 134, 3 พฤษภาคม 2560, หน้า 37-40.

“ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา”, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 136, 5 กรกฎาคม 2562.

“ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 52, 10 มิถุนายน 2478, หน้า 598.

“พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2544”, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 118,
4 ธันวาคม 2544.

“พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2562”, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่
136, 14 เมษายน 2562.

“พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ.2477”, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่
52, 20 มิถุนายน 2478, หน้า 723.

“ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580)”, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 135, 13 ตุลาคม 2561 หน้า 1 – 74.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

คดีแพ่งในศาลชั้นต้น, แผนภาพ. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.law.cru.ac.th/attachments/article/84/Data8.pdf>, 2563.

ชีพ จุลมนต์. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.opsc.coj.go.th/th/content/category/detail/id/10/cid/a1/iid/128418>, 2563.

ภาพิมล ชัยพันธ์. “การบริหารงานด้านเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ตามแนวนโยบาย Thailand 4.0*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www3.ru.ac.th/mpa-abstract/index.php/abstractData/viewIndex/59>, 2563.

ระบบค้นหาเขตอำนาจศาล. ศาลแพ่ง. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.pubdata.coj.go.th/jurisdiction>, 2563.

ศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษ. “รู้จักศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.appealse.coj.go.th>, 2563.

เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ. “Digital Transformation”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.nbtc.go.th/getattachment/News/Information/28909/Digital-Transformation.pdf.aspx>, 2563.

- สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพย์สินศักดิ์. “ขั้นตอนการปฏิบัติงานของศาลชั้นต้น”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.rabi.coj.go.th/th/file/get/file/20190319224C203701eed6a1ae01444ea3c352a9090402.pdf>, 2562.
- สำนักงานกฎหมายพะเยาจัสติส, “ขั้นตอนการดำเนินคดีแพ่ง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.sites.google.com/view/phayaojustice/ขั้นตอนการดำเนินคดีแพ่ง>, 2563.
- สำนักงานศาลยุติธรรม. “การฟ้องคดีอิเล็กทรอนิกส์ (e-filing) Version3”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.coj.go.th/th/content/category/detail/id/6/iid/177311>, 2563.
- สำนักงานศาลยุติธรรม. “คู่มือการยื่นฟ้องผ่านระบบ (e-filing) Version3”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.atyc.coj.go.th/cms/s90/u439/คู่มือการเข้าใช้งานอีไฟล์ลิง.pdf>, 2563.
- ไสลเกษ วัฒนพันธุ์. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.opsc.coj.go.th/th/content/catagory/detail/id/8/cid/9015/iid/153163>, 2563.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

บทสัมภาษณ์และคำถาม ผู้บริหารศาลยุติธรรมและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในการพิจารณาคดีของศาล เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยหัวข้อ “การดำเนินการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless)” โดยนายศุภวิทย์ ตั้งตรงจิตต์ ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 1 นักศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) รุ่นที่ 62 ผู้ดำเนินการวิจัย

บทสัมภาษณ์ คำถามงานวิจัยหัวข้อ “การดำเนินการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless)” - สำหรับผู้บริหาร

วันที่ทำการสัมภาษณ์ 21 พฤษภาคม 2563

ข้อมูลเบื้องต้น ขอทราบ ชื่อ นามสกุล ตำแหน่ง หน้าที่ความรับผิดชอบ และระยะเวลาการทำงานที่ศาลนี้

คำตอบ นายภพพิสิษฐ สุขะพิสิษฐ์ อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง เป็นผู้บริหารสูงสุดของศาลแพ่ง เข้าดำรงตำแหน่ง 1 ตุลาคม 2562

คำถามที่ 1. ขอทราบประวัติ ความเป็นมา แนวทางการพิจารณาคดีแบบสำนวนอิเล็กทรอนิกส์ที่ศาลแพ่งดำเนินการ พอสังเขป

คำตอบ แนวทางการพิจารณาคดีแบบ e-filing ดำเนินการมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๙ โดยสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้ดำเนินการ กบคตบางส่วน of ศาลแพ่ง โดยมากเป็นการดำเนินการในคดีที่ธนาคารเป็นโจทก์ฟ้อง หมายความของธนาคารมีความพร้อมในการใช้ระบบ

คำถามที่ 2. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้บริหารสูงสุด ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมจากแบบที่ใช้กระดาษ เป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) อย่างไร การเปลี่ยนแปลงนี้มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาศาลยุติธรรมหรือไม่ อย่างไร

คำตอบ ศาลยุติธรรมต้องเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีแบบดิจิทัลเพื่อให้ทันกับการพัฒนาของโลก แต่การเปลี่ยนแปลงควรดำเนินการแบบค่อยๆ เป็นค่อยๆ ไป

คำถามที่ 3. ท่านคิดว่ายุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการของศาลยุติธรรมมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงนี้หรือไม่ อย่างไร

คำตอบ มีส่วนสำคัญมากเพราะทิศทางการพัฒนาองค์กรย่อมขึ้นอยู่กับยุทธศาสตร์การวางแผนที่เป็นระบบ

คำถามที่ 4. ท่านคิดว่านโยบายของท่านประธานศาลฎีกา นโยบายของผู้บริหารศาลยุติธรรมแต่ละศาลมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงนี้หรือไม่ อย่างไร

คำตอบ มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะผู้นำองค์กรจะเป็นผู้กำหนดทิศทางในการพัฒนาองค์กร โดยกำหนดทิศทางหลักของการเปลี่ยนแปลง ส่วนผู้บริหารในส่วนรองลงมาจะมีอำนาจปรับเปลี่ยนวิธีการไปบ้างเพื่อให้สอดคล้องกับองค์กรของตนเองแต่ต้องอยู่ในแนวทิศทางที่ผู้บริหารสูงสุดกำหนด

คำถามที่ 5. ตามความเห็นของท่าน การเปลี่ยนแปลงนี้ควรมีขั้นตอนในการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

คำตอบ ควรมีการเตรียมความพร้อมทั้งบุคลากรและอุปกรณ์ที่ใช้งาน การฝึกอบรม (Training) ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนสำคัญอย่างมาก เนื่องจากต้องเป็นผู้ปฏิบัติโดยตรง หากไม่ฝึกอบรม ผู้ปฏิบัติจะทำงานในระบบงานใหม่ไม่ได้ ส่วนการเปลี่ยนแปลงต้องดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไป ค่อยขยายการเปลี่ยนแปลงจากน้อยไปหามาก

คำถามที่ 6. ตามความคิดเห็นของท่าน สิ่งใดที่ท่านคิดว่าจะมีปัญหา อุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลงบ้าง มีทางแก้ไขต่อปัญหา และอุปสรรคเหล่านั้นหรือไม่

คำตอบ แนวทางการปฏิบัติในรูปแบบ e-filing ทำให้เกิดภาระความรับผิดชอบมากขึ้นของเจ้าหน้าที่ศาล การส่งสำเนาคำฟ้องให้จำเลยเจ้าหน้าที่ศาลต้องทำการ (Print out) คำฟ้องและเอกสารออกมาจากระบบแล้วทำการจัดส่งให้แก่จำเลยในรูปแบบกระดาษ การทำงานแบบนี้ทำให้เกิดภาระงานของผู้ปฏิบัติงานในศาลแพ่งมีมากขึ้น ตัวอย่างในคดีอาญา การทำงานของพนักงานอัยการยังเป็นรูปแบบกระดาษอยู่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากระบบสำนวนกระดาษเป็นสำนวนอิเล็กทรอนิกส์ได้ยาก ถ้าหากประสานงานกับพนักงานอัยการให้มีการยื่นฟ้องในระบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ จะทำให้การเปลี่ยนระบบการพิจารณาคดีไปเป็นแบบดิจิทัลทำได้ง่ายขึ้น การออกรูปแบบการทำงานในระบบการทำงานพิจารณาคดีแบบดิจิทัลควรดำเนินการออกแบบเพื่อให้เกิดความสะดวกแก่การทำงานของผู้ปฏิบัติงานมากกว่าการสร้างภาระเพิ่มเติม ส่วนผู้ปฏิบัติงานนั้นบางส่วนอาจไม่มีความถนัดในการใช้เทคโนโลยี ควรให้การสนับสนุนฝึกอบรมเพื่อการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงต้องทำแบบค่อยเป็นค่อยไป

คำถามที่ 7. ท่านคิดว่า บทบัญญัติกฎหมาย กฎระเบียบใด เป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลง ควรมีการแก้ไขหรือออกกฎระเบียบใดให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง

คำตอบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ยังไม่เป็นอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีไปเป็นแบบดิจิทัล

คำถามที่ 8. ท่านคิดว่า กฎระเบียบของศาลยุติธรรมที่มีอยู่เช่น ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการยื่น ส่ง และรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2560 ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการจัดทำสารบบความ สารบบคำพิพากษา และการรวบรวมเก็บรักษาเอกสารในสำนวนความ ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 เพียงพอหรือไม่ ต่อการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless) ควรมีกฎระเบียบอื่นเพิ่มเติมหรือไม่อย่างไร

คำตอบ อาจต้องมีการออกระเบียบ ข้อกำหนด ในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดการดำเนินการพิจารณาคดีแบบดิจิทัล

คำถามที่ 9. หากท่านคิดว่า บุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศาลยุติธรรม มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงนี้ ท่านจะมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้ทุกคนในองค์กรศาลยุติธรรมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงนี้

คำตอบ ผู้บริหารควรทำความเข้าใจบุคลากรในศาลทุกคนในองค์กรให้เห็นประโยชน์ของการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป

คำถามที่ 10. ท่านคิดว่าบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และประชาชน ควรมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงนี้อย่างไร

คำตอบ ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง การรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมมีส่วนสำคัญ แต่การรับฟังเป็นไปเพื่อการพัฒนาาระบบให้ดีขึ้น ไม่ใช่การรับฟังเพื่อไม่ต้องทำการเปลี่ยนแปลง

คำถามที่ 11. ท่านมีความคิดเห็นอื่นนอกจากนี้ที่ต้องการเพิ่มเติมหรือไม่

คำตอบ ไม่มี

บทสัมภาษณ์ คำถามงานวิจัยหัวข้อ “การดำเนินการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless)” - สำหรับเลขานุการศาล

วันที่ทำการสัมภาษณ์ 21 พฤษภาคม 2563

ข้อมูลเบื้องต้น ขอทราบ ชื่อ นามสกุล ตำแหน่ง หน้าที่ความรับผิดชอบ และระยะเวลาการทำงานที่ศาลนี้

คำตอบ นายต่อพงศ์ ตั้งสินมั่นคง เลขานุการศาลแพ่ง มีหน้าที่ประสานงานบริหารภายในศาลแพ่ง เข้าดำรงตำแหน่ง 1 เมษายน 2563

คำถามที่ 1. ในฐานะที่ท่านปฏิบัติหน้าที่เลขานุการศาลแพ่ง ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมจากแบบที่ใช้กระดาษ เป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) อย่างไร การเปลี่ยนแปลงนี้มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาศาลยุติธรรมหรือไม่อย่างไร

คำตอบ ทิศทางการทำงานขององค์กรต่าง ๆ ล้วนแต่พัฒนาไปในแนวทางการทำงานแบบดิจิทัลไร้กระดาษซึ่งศาลยุติธรรมต้องปรับตัวพัฒนาองค์กรไปในทิศทางเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

คำถามที่ 2. ท่านคิดว่ายุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการของศาลยุติธรรมมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงนี้หรือไม่ อย่างไร

คำตอบ ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การเปลี่ยนแปลงเกิดผลสำเร็จได้

คำถามที่ 3. ท่านคิดว่านโยบายของท่านประธานศาลฎีกา นโยบายของผู้บริหารศาลยุติธรรมแต่ละศาลมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงนี้หรือไม่ อย่างไร

คำตอบ ผู้นำองค์กรมีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงองค์กรเป็นอย่างมาก

คำถามที่ 4. ตามความเห็นของท่าน การเปลี่ยนแปลงนี้ควรมีขั้นตอนในการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

คำตอบ การเปลี่ยนแปลงควรทำแบบค่อยๆเป็นค่อยๆไป ควรมีการทดลองการเปลี่ยนแปลงในบางศาลแล้วประเมินผลการเปลี่ยนแปลง เพื่อการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงในศาลอื่น ๆ ได้ต่อไป

คำถามที่ 5. ตามความคิดเห็นของท่าน สิ่งใดที่ท่านคิดว่าจะเป็นปัญหา อุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลงบ้าง มีทางแก้ไขต่อปัญหา และอุปสรรคเหล่านั้นหรือไม่

คำตอบ ความเคยชินกับการทำงานแบบเดิม ทำให้ไม่อยากเปลี่ยนแปลงการทำงาน ต้องทำให้ทุกคนเห็นประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลง ส่วนอุปสรรคอื่นจะเป็นเรื่องคนปฏิบัติงาน ทั้งคู่ความ ที่ต้องใช้ระบบการพิจารณาคดีแบบใหม่นี้

คำถามที่ 6. ท่านคิดว่า บทบัญญัติกฎหมาย กฎระเบียบใด เป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลง ควรมีการแก้ไขหรือออกกฎระเบียบใดให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง

คำตอบ มีกฎหมายและกฎระเบียบบางอย่างที่ต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขอยู่บ้าง แต่ไม่มากนัก เช่นหมายขัง หมายปล่อย ที่ต้องมีการลงลายมือชื่อผู้พิพากษาและต้องประทับตราของศาลจะเป็นแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้หรือไม่ หรือยังต้องจัดทำเป็นกระดาษอยู่เช่นเดิม

คำถามที่ 7. ท่านคิดว่า กฎระเบียบของศาลยุติธรรมที่มีอยู่เช่น ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการยื่น ส่ง และรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2560 ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการจัดทำสารบบความ สารบบคำพิพากษา และการรวบรวมเก็บรักษาเอกสารในสำนวนความ ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2562 เพียงพอหรือไม่ ต่อการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless) ควรมีกฎระเบียบอื่นเพิ่มเติมหรือไม่ อย่างไร

คำตอบ ต้องมีการออกข้อกำหนด ข้อบังคับเพิ่มเติม เพื่อครอบคลุมการทำงานทั้งระบบ และมีบางส่วนที่ต้องแก้ไข เช่นข้อกำหนดเรื่องการส่งคำคู่ความ รวมทั้งข้อกำหนดเรื่องความลับและความปลอดภัยของข้อมูลคดี

คำถามที่ 8. หากท่านคิดว่า บุคลากรผู้ปฏิบัติงานหน้าที่สุดในศาลยุติธรรม มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงนี้ ท่านจะมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้ทุกคนในองค์กรศาลยุติธรรมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงนี้

คำตอบ บุคลากรผู้ปฏิบัติงานควรมีส่วนร่วมในการคิดเห็นและพัฒนาการเปลี่ยนแปลงระบบ ทุกควรควรเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลง

คำถามที่ 9. ท่านคิดว่าบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และประชาชน ควรมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงนี้อย่างไร

คำตอบ บุคลากรและประชาชนควรมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงด้วย โดยศาลต้องรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรประชาชนด้วย

คำถามที่ 10. ท่านมีความคิดเห็นอื่นนอกจากนี้ที่ต้องการเพิ่มเติมหรือไม่

คำตอบ การเปลี่ยนแปลงผู้ปฏิบัติงานต้องเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลง ลองใช้วิธีการทำงานแบบใหม่ เพื่อศาลยุติธรรมจะสามารถเปลี่ยนแปลงการทำงานได้

บทสัมภาษณ์ คำถามงานวิจัยหัวข้อ “การดำเนินการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless)” – สำหรับผู้พิพากษาผู้ปฏิบัติงาน

วันที่ทำการสัมภาษณ์ 21 พฤษภาคม 2563

ข้อมูลเบื้องต้น ขอทราบ ชื่อ นามสกุล ตำแหน่ง หน้าที่ความรับผิดชอบ และระยะเวลาการทำงานที่ศาลนี้

คำตอบ นางสาวจิราพร คกาทอง ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลแพ่ง เข้าดำรงตำแหน่ง 1 เมษายน 2560

คำถามที่ 1. ขอทราบแนวทางการพิจารณาคดีแบบสำนวนอิเล็กทรอนิกส์ที่ศาลแพ่งดำเนินการ พอสังเขป

คำตอบ แนวทางการดำเนินการระบบ e-filing นี้ทางสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้ออกแบบระบบโดยจัดทำ Application program ให้ทนายความที่มีใบอนุญาตว่าความเท่านั้นสามารถยื่นคำฟ้องต่อศาลแพ่งทางระบบ Internet ได้โดยไม่ต้องมายื่นเอกสารคำฟ้องที่ศาลแพ่งเหมือนคดีปกติ อย่างไรก็ตามเมื่อศาลแพ่งได้รับคำฟ้องที่ส่งมาทางระบบ Application เจ้าหน้าที่ของศาลจะดำเนินการพิมพ์ (Print out) เอกสารคำฟ้องเป็นกระดาษแล้วจัดทำสำเนาเพื่อส่งให้คู่ความฝ่ายตรงกันข้าม กับจัดทำสำนวนคดีเพื่อการพิจารณาแบบปกติ การดำเนินการเช่นนี้ฝ่ายที่ยื่นฟ้อง ทนายโจทก์ต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการพิมพ์เอกสารหน้าละ 1 บาท ส่วนเมื่อคู่ความฝ่ายตรงข้าม (จำเลย) ได้รับสำเนาคำฟ้องแล้ว ถ้าประสงค์จะยื่นคำให้การผ่านระบบ Application e-filing ก็สามารทำได้ แต่การเข้าระบบต้องเป็นทนายความที่มีใบอนุญาตว่าความเท่านั้น หลังจากนั้นการดำเนินคดีจะใช้สำนวนกระดาษเหมือนปกติ กล่าวคือหากมีคำให้การของฝ่ายจำเลยเจ้าหน้าที่ศาลแพ่งก็จะทำการพิมพ์ (Print out) เอกสารออกมาจากระบบ แล้วเจ้าหน้าที่จะจัดทำสำนวนคดีที่ประกอบด้วย คำฟ้อง คำให้การ เอกสารอื่น ๆ เพื่อใช้ในการพิจารณาพิพากษาต่อไป ต่อมาระบบ e-filing version 3 ได้พัฒนาโดยหากมีการยื่นฟ้องผ่านระบบ e-filing แล้ว เจ้าหน้าที่ศาลแพ่งจะพิมพ์เอกสารออกจากระบบเพียงเพื่อส่งสำเนาคำฟ้องให้ฝ่ายจำเลย ส่วนสำนวนคดีนั้นจะพิมพ์เฉพาะเอกสารเท่าที่จำเป็น เอกสารที่ถูกส่งมาในระบบจะถูกจัดเก็บไว้ในระบบ การพิจารณาคดีแบบ e-filing จะดำเนินการผ่านหน้าจอคอมพิวเตอร์ โดยผู้พิพากษาที่ได้รับมอบหมาย จะได้รับรหัสส่วนตัวเพื่อเข้าดูเอกสารในคดีนั้นๆ โดยเฉพาะ ถึงวันนัดพิจารณาคดี หากคู่ความทั้งสองฝ่ายคือ โจทก์และจำเลยประสงค์จะดำเนินคดีแบบอิเล็กทรอนิกส์แล้ว การดำเนินคดีจะกระทำผ่านระบบในคอมพิวเตอร์ที่คู่ความทั้งสองฝ่ายสามารถตรวจสอบได้ในระบบ จนถึงการทำคำพิพากษาที่หลังจากพิมพ์ในระบบแล้ว ผู้พิพากษายังต้องพิมพ์ (Print out) คำพิพากษาออกมาจากระบบเพื่อทำการลงนามในคำพิพากษาและจัดเก็บในระบบอิเล็กทรอนิกส์โดยการ สแกน (Scan) เป็น PDF ไฟล์จัดเก็บไว้ในระบบจัดเก็บสำนวนคดี อย่างไรก็ตามการปัจจุบันการยื่นฟ้องในระบบ e-filing มีจำนวนคดีไม่มากนัก คดีส่วนใหญ่ของศาลแพ่งยังเป็นการยื่นเอกสารคำฟ้องตามระบบปกติ ผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีที่ยื่นมาในระบบ e-filing ยังมีจำนวนน้อย และคดีที่ยื่นฟ้องเข้าส่วนมากจะเป็นคดีสถาบันการเงินฟ้องให้ลูกหนี้ชำระเงินกู้ยืม และส่วนมากเป็นการดำเนินคดีฝ่ายเดียวเนื่องจากฝ่ายจำเลยมักจะไม่มาต่อสู้อคดี หากจำเลยยื่นคำให้การต่อสู้อคดีเข้ามาก็มักจะดำเนินคดีแบบการยื่นเอกสารต่อศาลตามระบบปกติ อย่างไรก็ตามการพิจารณาคดีแบบ e-filing นี้เกิดข้อประโยชน์มากที่ไม่ต้องจัดเก็บเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคดีเป็นจำนวนมาก ศาลไม่ต้องสิ้นเปลืองงบประมาณในการจัดสร้างพื้นที่เพื่อจัดเก็บสำนวนคดีที่เป็นเอกสาร การทำงานจะสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น ข้อมูลต่าง ๆ ของคดีจะถูกบันทึกไว้ในระบบจัดเก็บข้อมูลของศาลทำให้ง่ายต่อการค้นหา

คำถามที่ 2. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้พิพากษาที่ปฏิบัติหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมจากแบบที่ใช้กระดาษเป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) อย่างไร การเปลี่ยนแปลงนี้มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาศาลยุติธรรมหรือไม่ อย่างไร

คำตอบ การเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมจากแบบที่ใช้กระดาษ เป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) มีความจำเป็นอย่างมาก เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลก

และสังคมโดยรวม การเปลี่ยนแปลงต้องมีการวางแผน และให้ทุกคนในองค์กรรับรู้ประโยชน์ต่อการเปลี่ยนแปลงและให้ทุกคนเตรียมตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารส่วนกลางคือสำนักงานศาลยุติธรรม ควรดำเนินการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทั้งเรื่องการเตรียมพร้อมบุคลากรที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยี ให้เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลง อุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่ต้องใช้งาน ตลอดจนการพัฒนาโปรแกรมระบบการทำงานในระบบงานใหม่ที่จะเกิดขึ้น ผู้พิพากษาเองก็ควรต้องปรับตัวให้ทันกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงให้ได้

คำถามที่ 3. ท่านคิดว่ายุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการของศาลยุติธรรมมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงนี้หรือไม่ อย่างไร

คำตอบ ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการของศาลยุติธรรมมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมจากแบบที่ใช้กระดาษ เป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) เนื่องจากการปฏิบัติเพื่อการเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมีจุดหมายชัดเจน

คำถามที่ 4. ท่านคิดว่านโยบายของท่านประธานศาลฎีกา นโยบายของผู้บริหารศาลยุติธรรมแต่ละศาลมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงนี้หรือไม่ อย่างไร

คำตอบ มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

คำถามที่ 5. ตามความเห็นของท่าน การเปลี่ยนแปลงนี้ควรมีขั้นตอนในการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

คำตอบ ผู้บริหารควรมีนโยบายที่ชัดเจน สำนักงานศาลยุติธรรม ควรวางแผนการเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทั้งอุปกรณ์ บุคลากร รวมทั้งการรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ใช้งานในระบบ

คำถามที่ 6. ตามความคิดเห็นของท่าน สิ่งใดที่ท่านคิดว่าจะมีปัญหา อุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลงบ้าง มีทางแก้ไขต่อปัญหา และอุปสรรคเหล่านั้นหรือไม่

คำตอบ อุปสรรคที่สำคัญที่สุดคือผู้ปฏิบัติงานที่ต้องเรียนรู้วิธีการทำงานแบบใหม่ ศาลยุติธรรมควรสนับสนุนการทำงานในรูปแบบใหม่ ทั้งการฝึกอบรม การตอบข้อซักถาม การจัดการความรู้ด้านต่าง ๆ ต้องจัดเก็บไว้เป็นหมวดหมู่ เช่น เก็บไว้ใน Page Facebook ของสำนักงานศาลยุติธรรม

คำถามที่ 7. ท่านคิดว่า บทบัญญัติกฎหมาย กฎระเบียบใด เป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลง ควรมีการแก้ไขหรือออกกฎระเบียบใดให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง

คำตอบ คิดว่าเพียงพออยู่แล้ว ไม่ต้องเปลี่ยนแปลงกฎหมายอย่างไร

คำถามที่ 8. ท่านคิดว่า กฎระเบียบของศาลยุติธรรมที่มีอยู่เช่น ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการยื่น ส่ง และรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2560 ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการจัดทำสารบบความ สารบบคำพิพากษา และการรวบรวมเก็บรักษาเอกสารในสำนวนความ ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2562 เพียงพอหรือไม่ ต่อการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless) ควรมีกฎระเบียบอื่นเพิ่มเติมหรือไม่ อย่างไร

คำตอบ ควรมีกฎระเบียบว่าด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะ เพื่อความชัดเจน และสะดวกในการปฏิบัติงาน

คำถามที่ 9. หากท่านคิดว่า บุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศาลยุติธรรม มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงนี้ ท่านจะมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้ทุกคนในองค์กรศาลยุติธรรมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงนี้

คำตอบ ทุกฝ่ายควรทำความรู้ทำความเข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญ จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร ต่อประชาชน และต่อประเทศชาติอย่างไร

คำถามที่ 10. ท่านคิดว่าบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และประชาชน ควรมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงนี้อย่างไร

คำตอบ บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมและประชาชน ควรมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง โดยต้องทำให้ทุกฝ่ายเห็นประโยชน์ของการเปลี่ยนแปลงระบบ โดยเน้นการทำประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

คำถามที่ 11. ท่านมีความคิดเห็นอื่นนอกจากนี้ที่ต้องการเพิ่มเติมหรือไม่

คำตอบ ไม่มี

บทสัมภาษณ์ คำถามงานวิจัยหัวข้อ “การดำเนินการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless)” – สำหรับผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำศาล

วันที่ทำการสัมภาษณ์ 21 พฤษภาคม 2563

ข้อมูลเบื้องต้น ขอทราบ ชื่อ นามสกุล ตำแหน่ง หน้าที่ความรับผิดชอบ และระยะเวลาการทำงานที่ศาลนี้

คำตอบ นางนวลจันทร์ ภัทรวโรพาร ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำศาลแพ่ง เป็นผู้บริหารงานเจ้าหน้าที่ของศาลแพ่ง ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2560

คำถามที่ 1. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำศาล ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมจากแบบที่ใช้กระดาษเป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) อย่างไร การเปลี่ยนแปลงนี้มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาศาลยุติธรรมหรือไม่ อย่างไร

คำตอบ การเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีไปเป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษเป็นสิ่งสำคัญที่ศาลยุติธรรมต้องดำเนินการ แต่การเปลี่ยนแปลงควรเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป

คำถามที่ 2. ท่านคิดว่ายุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการของศาลยุติธรรมมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงนี้หรือไม่ อย่างไร

คำตอบ มีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะเป็นตัวกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงของศาล

คำถามที่ 3. ท่านคิดว่านโยบายของท่านประธานศาลฎีกา นโยบายของผู้บริหารศาลยุติธรรมแต่ละศาลมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงนี้หรือไม่ อย่างไร

คำตอบ มีส่วนสำคัญ เพราะผู้ปฏิบัติงานจะดำเนินการตามนโยบายของผู้บริหารเป็นหลัก

คำถามที่ 4. ตามความเห็นของท่าน การเปลี่ยนแปลงนี้ควรมีขั้นตอนในการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

คำตอบ ควรมีคณะดำเนินงานศึกษาการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะ

คำถามที่ 5. ตามความคิดเห็นของท่าน สิ่งใดที่ท่านคิดว่าจะเป็นปัญหา อุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลงบ้าง มีทางแก้ไขต่อปัญหา และอุปสรรคเหล่านั้นหรือไม่

คำตอบ การกำหนดวิธีการทำงานแบบใหม่ บางครั้งเป็นการเพิ่มภาระงานให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ เมื่อมีการยื่นฟ้องแล้วปกติความจะจัดทำสำเนาคำฟ้องและเอกสารที่เกี่ยวข้องให้เลยเพื่อให้จัดส่งเอกสารให้แก่จำเลย แต่ในระบบ e-filing เจ้าหน้าที่ของศาลแพ่งต้องทำการพิมพ์ (Print out) คำฟ้องและเอกสารออกจากระบบเพื่อจัดส่งให้แก่จำเลย หากคำฟ้องและเอกสารมีจำนวนมากจะต้องทำการพิมพ์เป็นเวลานาน บางครั้งเจ้าหน้าที่ต้องทำงานเลยเวลางานเพื่อดำเนินการเรื่องดังกล่าว การพิมพ์บางครั้งมีข้อผิดพลาด ไม่ครบถ้วน เจ้าหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบในความผิดพลาดดังกล่าว ระบบใหม่จึงเป็นการเพิ่มภาระให้แก่เจ้าหน้าที่มากขึ้น การยื่นฟ้องแบบ e-filing นิติกรของศาลที่ช่วยเหลือประชาชนในการทำคำฟ้อง ให้ไม่สามารถเข้าระบบเพื่อยื่นฟ้องทางอิเล็กทรอนิกส์ e-filing ได้ ควรพัฒนาระบบให้นิติกรศาลสามารถยื่นฟ้องทาง e-filing ให้แก่ประชาชนได้ด้วย

คำถามที่ 6. ท่านคิดว่า บทบัญญัติกฎหมาย กฎระเบียบใด เป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลง ควรมีการแก้ไขหรือออกกฎระเบียบใดให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง

คำตอบ ไม่แน่ใจ

คำถามที่ 7. ท่านคิดว่า กฎระเบียบของศาลยุติธรรมที่มีอยู่เช่น ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการยื่น ส่ง และรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2560 ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการจัดทำสารบบความ สารบบคำพิพากษา และการรวบรวมเก็บรักษาเอกสารในสำนวนความ ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2562 เพียงพอหรือไม่ ต่อการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless) ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือไม่ อย่างไร

คำตอบ ไม่แน่ใจ

คำถามที่ 8. หากท่านคิดว่า บุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศาลยุติธรรม มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงนี้ ท่านจะมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้ทุกคนในองค์กรศาลยุติธรรมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงนี้

คำตอบ ควรมีการทำความเข้าใจให้ทุกคนเห็นความสำคัญในการเปลี่ยนแปลง และส่วนกลางควรสนับสนุนการทำงานของศาลให้มากขึ้นโดยการจัดสรรบุคลากรและเครื่องมืออุปกรณ์สนับสนุนต่าง ๆ ให้พร้อมเพียง

คำถามที่ 9. ท่านคิดว่าบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และประชาชน ควรมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงนี้อย่างไร

คำตอบ ควรรับฟังความคิดเห็นจากบุคลากรอื่นและประชาชนด้วยเพื่อการพัฒนา ระบบให้ดียิ่งขึ้น

คำถามที่ 10. ท่านมีความคิดเห็นอื่นนอกจากนี้ที่ต้องการเพิ่มเติมหรือไม่

คำตอบ ไม่มี

บทสัมภาษณ์ คำถามงานวิจัยหัวข้อ “การดำเนินการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless)” - สำหรับผู้บริหาร

บทสัมภาษณ์และคำถาม ผู้บริหารศาลยุติธรรมและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในการพิจารณาคดีของศาล เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยหัวข้อ “การดำเนินการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless)” โดยนายศุภวิทย์ ตั้งตรงจิตต์ ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 1 นักศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) รุ่นที่ 62 ผู้ดำเนินการวิจัย

วันที่ทำการสัมภาษณ์ 13 พฤษภาคม 2563

ข้อมูลเบื้องต้น ขอทราบ ชื่อ นามสกุล ตำแหน่ง หน้าที่ความรับผิดชอบ และระยะเวลาการทำงานที่ศาลนี้

คำตอบ นายไชยยศ วรรณศิริ รองประธานศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษ (แผนกคดีทรัพย์สินฯ) มีหน้าที่เป็นผู้บริหารที่รับผิดชอบดูแลโครงการพิจารณาคดีสำนวนอิเล็กทรอนิกส์ในศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษ เข้าดำรงตำแหน่ง 1 ตุลาคม 2561

คำถามที่ 1. ขอทราบประวัติความเป็นมา แนวทางการพิจารณาคดีแบบสำนวนอิเล็กทรอนิกส์ที่ศาลแพ่งดำเนินการ พอสังเขป

คำตอบ ศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษมีโครงการพิจารณาคดีแบบสำนวนอิเล็กทรอนิกส์เพื่อจุดประสงค์ในการสร้างระบบการประชุมคดีระหว่างผู้พิพากษาและองค์คณะโดยใช้สำนวนอิเล็กทรอนิกส์และเพื่อการตรวจร่างคำพิพากษาแบบอิเล็กทรอนิกส์ ตั้งแต่สมัยประธานศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษคนแรกดำรงตำแหน่งอยู่ ตามโครงการกำหนดให้มีดำเนินการสแกน (Scan) สำนวนที่ถูกส่งมาจากศาลชั้นต้นให้อยู่ในรูปแบบ PDF ไฟล์ แล้วไฟล์สำนวนคดีจะถูกส่งให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนและองค์คณะพิจารณาตรวจดูไปพร้อม ๆ กันภายหลังจากที่องค์คณะผู้พิพากษาได้ปรึกษาคดีและร่วมกันวินิจฉัยในประเด็นต่าง ๆ แล้ว ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนจะจัดพิมพ์ร่างคำพิพากษาในรูปแบบไฟล์ Word ตามที่ได้ประชุมคดีกันไว้ จากนั้นผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนจะต้องส่งไฟล์คำพิพากษามายังระบบ Intranet ภายในของศาลให้แก่ผู้พิพากษาและผู้ช่วยผู้ตรวจร่างคำพิพากษาตามระบบ การส่งร่างคำพิพากษานี้ต้องใช้รหัสควบคุมเพื่อป้องกันความลับ หลังจากผู้พิพากษาผู้ช่วยได้รับร่างคำพิพากษาที่เป็น ไฟล์ Word แล้ว ผู้พิพากษาผู้ช่วยจะดำเนินการตรวจสอบคำถูกผิด ตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวนว่าตรงกับในร่างคำพิพากษาหรือไม่ รวมทั้งตรวจสอบข้อกฎหมายที่ผู้พิพากษาและองค์คณะใช้ในการตัดสินคดีว่าถูกต้องหรือไม่ จากนั้นผู้พิพากษาผู้ช่วยจะทำความเข้าใจในไฟล์ Word แล้วส่งต่อไฟล์ Word ให้แก่รองประธานศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษในแผนกคดีนั้น ๆ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง หากรองประธานศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษเห็นชอบโดยไม่มีข้อทักท้วงใดถือว่าร่างคำพิพากษานั้นสามารถออกเป็นคำพิพากษาจริง ร่างคำพิพากษานั้นจะถูกพิมพ์จากไฟล์ Word ออกมาเป็นเอกสารคำพิพากษาให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนและองค์คณะลงนามส่งไปให้ศาลชั้นต้นอ่านให้คู่ความฟังต่อไปอย่างไรก็ตามหากรองประธานศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษมีข้อทักท้วงร่างคำพิพากษานั้น ข้อทักท้วงนั้นจะถูกเสนอต่อผู้พิพากษาและองค์คณะเพื่อพิจารณาทบทวน หากรองประธานศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษเห็นว่าคดีมีประเด็นข้อกฎหมายสำคัญ รองประธานศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษอาจทำความเข้าใจเสนอให้ประธานศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษให้นำปัญหาข้อกฎหมายเหล่านั้นเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ของศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษเพื่อพิจารณาลงมติได้ ทั้งนี้สำนวนจริงที่เป็นกระดาษซึ่งถูกส่งมาจากศาลชั้นต้นหลังจากที่มีการสแกน (Scan) สำนวนแล้ว สำนวนจะถูกจัดเก็บเพื่อส่งให้ศาลชั้นต้นหรือศาลฎีกาตามระบบ

ต่อไปส่วนขั้นตอนการดำเนินงานอื่นในสำนวนของศาลอุทธรณ์ชำนาญพิเศษยังคงดำเนินการแบบใช้กระดาษ และทำสำนวนคดีแบบกระดาษตามปกติ ทั้งนี้การดำเนินการตรวจร่างคำพิพากษาด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์นี้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2561 ในระยะแรกมีผู้พิพากษาเข้าร่วมโครงการไม่มากโดยมีเฉพาะผู้พิพากษาในส่วนแผนกคดีอาชญากรรมและแผนกทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ต่อมาผู้พิพากษาเข้าร่วมโครงการมากขึ้นจนขณะนี้ดำเนินการทุกแผนกของศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษแล้ว โดยผู้พิพากษาต้องพิมพ์คำพิพากษาในรูปแบบไฟล์ Word มีบางคนใช้โปรแกรมพิมพ์ตามคำพูด (Speech to text) แทนการพิมพ์สัมผัส ในปัจจุบันเนื่องจากประธานศาลฎีกามีนโยบายให้ใช้เทคโนโลยีมากขึ้น ผู้พิพากษาจึงร่วมโครงการพิจารณาคดีแบบสำนวนอิเล็กทรอนิกส์ของศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษมากขึ้น

คำถามที่ 2. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้บริหารสูงสุด ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมจากแบบที่ใช้กระดาษ เป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) อย่างไร การเปลี่ยนแปลงนี้มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาศาลยุติธรรมหรือไม่ อย่างไร

คำตอบ เป็นการพัฒนาศาลยุติธรรมเพื่อให้ทันกับยุคสมัยการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การลดปริมาณกระดาษ การรักษาสิ่งแวดล้อม การประหยัดงบประมาณ และช่วยเหลือให้ประชาชนได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางศาลได้ง่ายยิ่งขึ้น

คำถามที่ 3. ท่านคิดว่ายุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการของศาลยุติธรรมมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงนี้หรือไม่ อย่างไร

คำตอบ มีส่วนสำคัญมากเพราะเป็นตัวกำหนดทิศทางการพัฒนาศาลยุติธรรมให้เกิดเป็นรูปธรรมได้ชัดเจน เป็นพันธกรณีที่ผูกมัดว่าศาลยุติธรรมต้องพัฒนาไปสู่ทิศทางใด

คำถามที่ 4. ท่านคิดว่านโยบายของท่านประธานศาลฎีกา นโยบายของผู้บริหารศาลยุติธรรมแต่ละศาลมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงนี้หรือไม่ อย่างไร

คำตอบ ผู้บริหารศาลยุติธรรมมีส่วนสำคัญอย่างมากในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงระบบการพิจารณาคดีไปเป็นแบบดิจิทัลอย่างมาก โดยปกติประธานศาลฎีกาจะนัดประชุมกับผู้บริหารศาลยุติธรรมทั่วประเทศเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาศาลยุติธรรม หากประธานศาลฎีกากำหนดเป็นนโยบายการเปลี่ยนแปลงของศาลยุติธรรมแล้ว ศาลยุติธรรมทั้งหลายก็พร้อมที่จะปฏิบัติตามในทันที

คำถามที่ 5. ตามความเห็นของท่าน การเปลี่ยนแปลงนี้ควรมีขั้นตอนในการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

คำตอบ การเปลี่ยนผ่านควรแบ่งเป็นสามช่วงระยะคือ ระยะเริ่มต้นทดลองทำการเปลี่ยนแปลง ระยะที่สองคือระยะเก็บข้อมูลการทดลองทำว่ามีข้อแตกต่างในระบบใหม่และระบบเดิมที่ใช้กระดาษอยู่หรือไม่ การเปลี่ยนแปลงมีปัญหาอุปสรรคใด ๆ ที่ต้องปรับปรุงพัฒนาหรือไม่ และระยะสุดท้ายคือระยะการเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่สมบูรณ์แบบ

คำถามที่ 6. ตามความคิดเห็นของท่าน สิ่งใดที่ท่านคิดว่าจะมีปัญหา อุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลงบ้าง มีทางแก้ไขต่อปัญหา และอุปสรรคเหล่านั้นหรือไม่

คำตอบ คนปฏิบัติงานเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด บางคนไม่รู้ว่าการเปลี่ยนแปลงระบบการทำงานจะเกิดประโยชน์อย่างไรก็ปฏิบัติ บางคนไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับการเปลี่ยนแปลง แนวทางแก้ไขต้องทำความเข้าใจกับผู้ปฏิบัติให้รับรู้ว่าการเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาไปสู่ระบบดิจิทัลเป็น

สิ่งจำเป็น และเป็นประโยชน์ต่อองค์กรและประชาชนทั่วไป อุปกรณ์ทางเทคโนโลยีรวมทั้งโปรแกรมการทำงานต่าง ๆ และงบประมาณที่ต้องใช้ในการดำเนินการ สำนักงานศาลยุติธรรมต้องสนับสนุน

คำถามที่ 7. ท่านคิดว่า บทบัญญัติกฎหมาย กฎระเบียบใด เป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลง ควรมีการแก้ไขหรือออกกฎระเบียบใดให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง

คำตอบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ยังเป็นอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีไปเป็นแบบดิจิทัลอยู่บ้าง เพราะกฎหมายบางฉบับเป็นการวางหลักเกณฑ์การพิจารณาคดีแบบที่ใช้กระดาษ ทำให้ผู้พิพากษาบางคนแจ้งว่าการพิจารณาแบบใช้กระดาษเป็นกระบวนการพิจารณาที่ถูกต้องตามกฎหมายอยู่แล้ว ไม่มีเหตุที่จะทำการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

คำถามที่ 8. ท่านคิดว่า กฎระเบียบของศาลยุติธรรมที่มีอยู่เช่น ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการยื่น ส่ง และรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2560 ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการจัดทำสารบบความ สารบบคำพิพากษา และการรวบรวมเก็บรักษาเอกสารในสำนวนความ ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2562 เพียงพอหรือไม่ ต่อการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless) ควรมีกฎระเบียบอื่นเพิ่มเติมหรือไม่อย่างไร

คำตอบ ระเบียบบางอย่างยังไม่เอื้ออำนวยต่อการพิจารณาคดีอาญาแบบดิจิทัลไร้กระดาษ อาจต้องมีการออกระเบียบ ข้อกำหนด ในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดการดำเนินการพิจารณาคดีแบบดิจิทัล ควรมีข้อกำหนดที่วางแนวทางการปฏิบัติให้ชัดเจนและง่าย ระเบียบที่ออกควรเป็นกระบวนการทำงานของบุคลากรของศาลในแต่ละส่วนอย่างชัดเจน

คำถามที่ 9. หากท่านคิดว่า บุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศาลยุติธรรม มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงนี้ ท่านจะมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้ทุกคนในองค์กรศาลยุติธรรมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงนี้

คำตอบ ทุกคนในองค์กรควรมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงโดยการเริ่มต้นจากการปรับทัศนคติในการทำงานแบบใหม่ โดยทุกคนต้องมีความรู้สึกร่วมกันว่าเป็นการทำเพื่อประโยชน์ขององค์กร และเป็นประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศชาติ อย่างไรก็ตามบางคนมองว่าตนเองยังไม่อยู่ในยุคของการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงควรเป็นเรื่องของคนในยุคต่อไปจากนี้ คนกลุ่มนี้จะไม่ยอมรับและไม่ให้ความร่วมมือกับการเปลี่ยนแปลง

คำถามที่ 10. ท่านคิดว่าบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และประชาชน ควรมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงนี้อย่างไร

คำตอบ ควรมีบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีเข้ามาหารือเพื่อสรุปแนวทางการดำเนินการในส่วนของผู้ที่ต้องติดต่อกับศาลยุติธรรม แต่การรับฟังความคิดเห็นไม่ใช่การรับฟังว่าควรเปลี่ยนแปลงหรือไม่ควรเปลี่ยน การรับฟังเสียงส่วนใหญ่ ไม่ใช่ให้เสียงส่วนใหญ่ตัดสินว่าควรเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีไปเป็นแบบดิจิทัลหรือไม่ การรับฟังเพื่อการตัดสินใจ และการปรับปรุงระบบการพิจารณาคดีในแบบดิจิทัลให้ดียิ่งขึ้น

คำถามที่ 11. ท่านมีความคิดเห็นอื่นนอกจากนี้ที่ต้องการเพิ่มเติมหรือไม่

คำตอบ อุปสรรคที่สำคัญที่สุดในการเปลี่ยนแปลงคือคนที่ปฏิบัติงานโดยเฉพาะผู้พิพากษา ต้องทำความเข้าใจกับผู้พิพากษาว่าการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีเป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษเป็นสิ่งสำคัญที่ศาลยุติธรรมต้องดำเนินการ

บทสัมภาษณ์ คำถามงานวิจัยหัวข้อ “การดำเนินการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless)” – สำหรับผู้พิพากษาผู้ปฏิบัติงาน

วันที่ทำการสัมภาษณ์ 5 มิถุนายน 2563

ข้อมูลเบื้องต้น ขอทราบ ชื่อ นามสกุล ตำแหน่ง หน้าที่ความรับผิดชอบ และระยะเวลาการทำงานที่ศาลนี้

คำตอบ นางกรกัญญา สุวรรณพานิช ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ เข้าดำรงตำแหน่ง 1 ตุลาคม 2559

คำถามที่ 1. ขอทราบแนวทางการพิจารณาคดีแบบสำนวนอิเล็กทรอนิกส์ที่ศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษดำเนินการ พอสังเขป

คำตอบ การพิจารณาคดีแบบสำนวนอิเล็กทรอนิกส์ที่ศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษมาจากแนวคิดการปรึกษาประชุมคดี โดยศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษของคณะในการพิจารณาพิพากษาคดีประกอบด้วยผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ ๓ คน ในระบบก่อนผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนจะได้รับสำนวนกระดาษแล้วนำไปศึกษาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายของคดีนั้น ๆ จากนั้นผู้พิพากษาจะนำเสนอข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายในคดีที่ตนเองได้ศึกษามากับองค์คณะที่ร่วมกันพิจารณาและพิพากษา ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่จะนำเสนอจึงขึ้นอยู่กับเจ้าของสำนวนที่ทำการศึกษาคดีสำนวนคดี แนวคิดการทำสำนวนอิเล็กทรอนิกส์คือการทำให้ผู้พิพากษาทั้ง ๓ คนในคณะที่พิพากษาได้มีโอกาสศึกษาคดีดังกล่าวไปพร้อม ๆ กันเพื่อการประชุมปรึกษาคดีที่แม่นยำและละเอียดรอบคอบมากยิ่งขึ้น การดำเนินการจะเริ่มโดยการสแกน (Scan) สำนวนคดีที่ถูกส่งมาจากศาลชั้นต้นให้อยู่ในรูปแบบ PDF ไฟล์ แล้วไฟล์สำนวนคดีจะถูกส่งให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนและองค์คณะพิจารณาตรวจสอบไปพร้อม ๆ กัน ภายหลังจากที่องค์คณะผู้พิพากษาได้ปรึกษาคดีและร่วมกันวินิจฉัยในประเด็นต่าง ๆ แล้ว ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนจะจัดพิมพ์ร่างคำพิพากษาในรูปแบบไฟล์ Word ตามที่ได้ประชุมคดีกันไว้ จากนั้นผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนจะต้องส่งไฟล์คำพิพากษาผ่านทางระบบ Intranet ภายในของศาลให้แก่ผู้พิพากษาและผู้ช่วยผู้ตรวจร่างคำพิพากษาตามระบบ การส่งร่างคำพิพากษานี้ต้องจะใช้รหัสควบคุมเพื่อป้องกันความลับ หลังจากผู้พิพากษาผู้ช่วยได้รับร่างคำพิพากษาที่เป็น ไฟล์ Word แล้ว ไฟล์สำนวนคดีพร้อมกับร่างคำพิพากษาที่เป็นไฟล์ Word จะถูกส่งต่อให้ผู้บริหารเพื่อดำเนินการตามขั้นตอนของศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษที่กำหนดไว้ต่อไป

คำถามที่ 2. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้พิพากษาที่ปฏิบัติหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมจากแบบที่ใช้กระดาษเป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) อย่างไร การเปลี่ยนแปลงนี้มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาศาลยุติธรรมหรือไม่ อย่างไร

คำตอบ การเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีไปเป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษเป็นสิ่งสำคัญที่ศาลยุติธรรมต้องดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศที่มุ่งไปสู่การทำงานในระบบดิจิทัล

คำถามที่ 3. ท่านคิดว่ายุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการของศาลยุติธรรมมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงนี้หรือไม่ อย่างไร

คำตอบ ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงเพราะจะเป็นตัวกำหนดบทบาทของศาลยุติธรรมแต่ละศาลว่าต้องดำเนินการอย่างไรบ้างในช่วงเวลาที่กำหนด

คำถามที่ 4. ท่านคิดว่านโยบายของท่านประธานศาลฎีกา นโยบายของผู้บริหารศาลยุติธรรมแต่ละศาลมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงนี้หรือไม่ อย่างไร

คำตอบ มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะประธานศาลฎีกา และผู้บริหารศาลยุติธรรมเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาศาลยุติธรรมในแต่ละยุคสมัย

คำถามที่ 5. ตามความเห็นของท่าน การเปลี่ยนแปลงนี้ควรมีขั้นตอนในการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ผู้บริหารควรมีนโยบายที่ชัดเจน สำนักงานศาลยุติธรรม ควรวางแผนการเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทั้งอุปกรณ์ บุคลากร รวมทั้งการรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ใช้งานในระบบ

คำตอบ ต้องเริ่มจากผู้บริหารผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหารต้องดำเนินการให้ผู้ปฏิบัติเห็นด้วยในการเปลี่ยนแปลง โดยให้ร่วมความคิดในการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติ ต้องดำเนินการเพื่อให้ผู้ปฏิบัติเห็นประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลง

คำถามที่ 6. ตามความคิดเห็นของท่าน สิ่งใดที่ท่านคิดว่าจะเป็นปัญหา อุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลงบ้าง มีทางแก้ไขต่อปัญหา และอุปสรรคเหล่านั้นหรือไม่

คำตอบ ในระยะแรกเป็นปัญหาเรื่องการสแกน (Scan) สำนวน ครบถ้วนบ้าง ไม่ครบถ้วนบ้าง ระยะเวลาหลังศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์ได้ประสานให้ศาลชั้นต้นดำเนินการสแกนสำนวนมาให้เลย ปัญหาเรื่องการใช้คอมพิวเตอร์ก็มีปัญหากับผู้ใช้งานบางส่วน บางส่วนไม่ถนัดเรื่องการใช้ บางครั้งจอลึกเกินไป ทำให้สายตาเสีย ปัญหาใหญ่คือความเคยชินในการทำงานในระบบเดิม ผู้บริหารต้องผลักดันต้องแก้ปัญหาให้ผู้ที่ไม่สะดวกใช้งานในอุปกรณ์เทคโนโลยี การดำเนินการต้องค่อยเป็นค่อยไป

คำถามที่ 7. ท่านคิดว่า บทบัญญัติกฎหมาย กฎระเบียบใด เป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลง ควรมีการแก้ไขหรือออกกฎระเบียบใดให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง

คำตอบ ในส่วนของศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาบทบัญญัติกฎหมายไม่ใช่อุปสรรคสำคัญในการเปลี่ยนแปลง บทกฎหมายที่มีอยู่สอดคล้องกับการพิจารณาคดีแบบใหม่อยู่แล้ว แต่สำหรับศาลชั้นต้นอาจต้องมีการปรับเปลี่ยนกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับการทำงานลักษณะใหม่

คำถามที่ 8. ท่านคิดว่า กฎระเบียบของศาลยุติธรรมที่มีอยู่เช่น ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการยื่น ส่ง และรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2560 ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการจัดทำสารบบความ สารบบคำพิพากษา และการรวบรวมเก็บรักษาเอกสารในสำนวนความ ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2562 เพียงพอหรือไม่ ต่อการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless) ควรมีกฎระเบียบอื่นเพิ่มเติมหรือไม่ อย่างไร

คำตอบ น่าจะเพียงพอแล้ว หากมีอะไรต้องเพิ่มเติม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรศึกษาให้ละเอียดเพื่อทำการเพิ่มเติมกฎระเบียบที่เหมาะสมกับการทำงานแบบใหม่

คำถามที่ 9. หากท่านคิดว่า บุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศาลยุติธรรม มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงนี้ ท่านจะมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้ทุกคนในองค์กรศาลยุติธรรมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงนี้

คำตอบ ควรมีการกำหนดมาตรฐานการทำงานแบบใหม่เพื่อให้ผู้ปฏิบัติทุกคนเตรียมพร้อมในการทำงานแบบใหม่ เช่นสร้างเงื่อนไขว่าหากประสงค์จะย้ายมาปฏิบัติงานที่ศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษแล้ว จะต้องสามารถใช้คอมพิวเตอร์ได้เป็นอย่างดี

คำถามที่ 10. ท่านคิดว่าบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และประชาชน ควรมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงนี้อย่างไร

คำตอบ ต้องดำเนินการทำประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนเข้าใจในวิธีการทำงานแบบใหม่ การสอบถามประชาชนไม่ใช่เพื่อคำตอบว่าควรจะเป็นระบบการพิจารณาเป็นดิจิทัลไร้กระดาษหรือไม่ แต่เป็นเพียงเพื่อให้ประชาชนเข้าใจและปรับตัวให้เข้าใจกับการทำงานในระบบใหม่ของศาล

คำถามที่ 11. ท่านมีความคิดเห็นอื่นนอกจากนี้ที่ต้องการเพิ่มเติมหรือไม่

คำตอบ การปรับเปลี่ยนระบบไม่ควรจะเคร่งครัดว่าจะไม่มีกระดาษให้ใช้อีกต่อไป การเปลี่ยนแปลงต้องค่อยเป็นค่อยไป การปรับเปลี่ยนระบบต้องเพื่อประโยชน์ในการใช้งาน การตั้งเป้าว่าจะต้องไร้กระดาษเลยในขณะนี้ น่าจะเร็วเกินไป ควรปรับแบบค่อยเป็นค่อยไป

ประวัติย่อผู้วิจัย

- ชื่อ นายศุภวิทย์ ตั้งตรงจิตต์
- วัน เดือน ปีเกิด 17 พฤศจิกายน 2508
- การศึกษา :
- : ปริญญาตรี นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (พ.ศ.2526 – 2530)
 - : ประกาศนียบัตรเนติบัณฑิต สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา (พ.ศ.2531)
 - : ปริญญาโททางกฎหมาย จากมหาวิทยาลัย Southern Methodist University ประเทศสหรัฐอเมริกา (พ.ศ. 2531 - 2532)
 - : ปริญญาโททางกฎหมายจากมหาวิทยาลัย University of Pennsylvania ประเทศสหรัฐอเมริกา (พ.ศ. 2532 – 2533)
 - : ประกาศนียบัตรการฝึกอบรมเป็นผู้ไกล่เกลี่ยจากมหาวิทยาลัย University of Hawaii ประเทศสหรัฐอเมริกา (พ.ศ. 2552)
 - : ผ่านการอบรมหลักสูตรจิตวิทยาในแนวซาเทียร์ (Satir) จากกรมสุขภาพจิต (พ.ศ. 2554)
 - : ประกาศนียบัตรการอบรมกฎหมายภาษาซีระหว่างประเทศจากมหาวิทยาลัย Queen Mary ประเทศอังกฤษ (พ.ศ. 2554)
 - : ประกาศนียบัตรอบรมกฎหมายภาษาซีระหว่างประเทศจากมหาวิทยาลัย เวียนนา ประเทศออสเตรีย (พ.ศ. 2556)
 - : สำเร็จหลักสูตรการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สำหรับผู้บริหารระดับสูง (ปปร.) รุ่นที่ 20 จากสถาบันพระปกเกล้า (พ.ศ. 2560)
- ประวัติการทำงานโดยย่อ
- : สอบเข้ารับราชการเป็นผู้ช่วยผู้พิพากษา เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2534
 - : ผู้พิพากษาศาลจังหวัดนครปฐม
 - : ผู้พิพากษาศาลอาญากรุงเทพใต้
 - : ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำสำนักประธานศาลฎีกาปฏิบัติงานในสำนักงานกฎหมายและวิชาการ สำนักงานศาลยุติธรรม
 - : ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญากรุงเทพใต้
 - : ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงลำปาง
 - : ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดลำปาง
 - : ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง (พ.ศ. 2551 – 2555)
 - : ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
 - : รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลภาษีอากรกลาง
 - : รองเลขาธิการประธานศาลฎีกา
 - : ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 1 ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2560

ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 1

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การเมือง

เรื่อง การเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมสู่การพิจารณาคดีแบบ
ดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless)

ผู้วิจัย นายศุภวิทย์ ตั้งตรงจิตต์ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 62

ตำแหน่ง ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพิจารณาคดีในศาลยุติธรรมมีขั้นตอนการดำเนินการหลายขั้นตอนมาก ตั้งแต่คู่ความที่เป็นโจทก์ยื่นฟ้องจำเลยเป็นคดีที่ศาลชั้นต้น ศาลจะส่งคำฟ้องให้แก่จำเลย หากจำเลยต่อสู้คดี จำเลยจะต้องยื่นคำให้การต่อสู้ที่ศาล จากนั้นศาลชั้นต้นจะนัดพิจารณาคดี โจทก์มีสิทธิที่จะนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาลโดยการสืบพยานสนับสนุนข้อกล่าวอ้างของฝ่ายตน ฝ่ายจำเลยสามารถซักค้านพยานฝ่ายโจทก์ได้ จำเลยเองสามารถนำเสนอพยานหลักฐานสนับสนุนข้อต่อสู้ของตนเองต่อศาลได้ เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการนำเสนอพยานหลักฐานแล้ว ศาลชั้นต้นจะพิพากษาคัดสินคดีให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งชนะ คู่ความที่ไม่พอใจในคำตัดสินของศาลชั้นต้น มีสิทธิที่จะยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาศาลชั้นต้นได้ที่ศาลชั้นอุทธรณ์ เมื่อศาลชั้นอุทธรณ์พิจารณาคดีแล้วมีคำพิพากษาอย่างไร คู่ความฝ่ายที่ไม่พอใจคำตัดสินของศาลชั้นอุทธรณ์ย่อมมีสิทธิที่จะยื่นฎีกาคัดค้านคำพิพากษาของศาลชั้นอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาได้ กระบวนการพิจารณาคดีทั้งหมดที่เกิดขึ้นนี้ต้องบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในกระดาษกระดาษที่บันทึกเหล่านี้รวมกันเป็นสำนวนคดี สำนวนคดีที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายเรื่อง ทั้งเรื่องความสิ้นเปลืองในการใช้กระดาษ การจัดเก็บสำนวนที่เป็นกระดาษ การสืบค้นหาข้อมูลทางคดีของบุคคลต่าง ๆ การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เป็นต้น อีกทั้งในภาวะสังคมปัจจุบันที่มีการดำเนินการตามรูปแบบการดำเนินชีวิตใหม่ (New Normal) และการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social distancing) ทำให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคม จากการทำงานที่ทำงานเป็นทำงานที่บ้าน จากการทำงานบนกระดาษกลายเป็นการทำงานแบบดิจิทัล Online การเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีที่ใช้กระดาษไปเป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ จึงเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและน่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินการเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมแบบใช้กระดาษสู่การพิจารณาคดีแบบไร้กระดาษ (Paperless) ของศาลยุติธรรมทั้งศาลชั้นต้นและศาลสูง ในเชิงยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ.2561 - 2564 แผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา แนวนโยบายของประธานศาลฎีกา

2. เพื่อศึกษาปัญหา ข้อขัดข้อง อุปสรรคในการดำเนินการปรับเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีไปสู่การพิจารณาคดีแบบไร้กระดาษ (Paperless) ทศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหาร ผู้พิพากษาที่ปฏิบัติงาน บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม

3. เพื่อเสนอแนะรูปแบบ วิธีการดำเนินการเพื่อให้ศาลยุติธรรมสามารถเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีแบบมีกระดาษเป็นการพิจารณาคดีแบบไร้กระดาษ (Paperless) ได้อย่างแท้จริง

4. เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา ข้อขัดข้อง อุปสรรค การดำเนินการเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมสู่การพิจารณาคดีแบบไร้กระดาษ (Paperless)

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะการดำเนินการของศาลยุติธรรมในศาลแพ่งซึ่งเป็นศาลยุติธรรมระดับศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษซึ่งเป็นศาลยุติธรรมระดับศาลสูง สำนักงานศาลยุติธรรมซึ่งเป็นหน่วยงานสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม

2. ขอบเขตประชากร ประชากรในการวิจัยนี้ได้แก่ ผู้บริหารศาลยุติธรรม ผู้พิพากษาในศาลที่ดำเนินการศึกษาเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารในสำนักงานศาลยุติธรรม

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา การวิจัยนี้เป็นการศึกษาภายในกรอบระยะเวลา 8 เดือน (พฤศจิกายน 2562 - มิถุนายน 2563)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

2. แหล่งข้อมูล

2.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม แผนปฏิบัติการ 4 ปี ศาลยุติธรรม พ.ศ.2561 - 2564 แผนภูมิกระบวนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม กระบวนการทำงานในการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา นโยบายประธานศาลฎีกา

2.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ การดำเนินการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีเป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) ของศาลแพ่ง การดำเนินการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีเป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) ของศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษ บทสัมภาษณ์ผู้บริหารศาลยุติธรรมและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในการพิจารณาคดีของศาล ทั้งในเชิงนโยบายในเรื่องการเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาคดีแบบใช้กระดาษไปเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless) ปัญหา ข้อขัดข้อง และอุปสรรคต่าง ๆ ในทางปฏิบัติ ข้อเสนอแนะในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาคดีไปเป็นแบบไร้กระดาษ (Paperless) ให้ได้มีประสิทธิภาพ โดยเป็นบทสัมภาษณ์ของ

1. ประธานศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษหรือรองประธานฯ ผู้ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการ

2. อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งหรือรองอธิบดีผู้พิพากษาฯ ผู้ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการ

3. ผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ จำนวน 3 คน
4. ผู้พิพากษาในศาลแพ่ง จำนวน 3 คน
5. เลขาธิการศาลแพ่ง
6. ผู้อำนวยการประจำสำนักอำนาจการศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ
7. ผู้อำนวยการประจำสำนักอำนาจการศาลแพ่ง

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารศาลยุติธรรม ซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายและทิศทางการดำเนินงานของศาลยุติธรรม ผู้บริหาร ผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในศาลยุติธรรมจำนวน 2 ศาลจากศาลยุติธรรมที่มีจำนวนทั้งสิ้น 266 ศาล กล่าวคือ ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษถือเป็นตัวแทนประชากรกลุ่มตัวอย่างศาลยุติธรรมประเภทศาลสูง ศาลแพ่งถือเป็นตัวแทนประชากรกลุ่มตัวอย่างศาลยุติธรรมประเภทศาลชั้นต้น

4. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยนี้จะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ได้ และการสัมภาษณ์ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าในด้านยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ตัวบทกฎหมายที่มีบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันล้วนแต่มีทิศทางการสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐได้ปรับเปลี่ยนระบบการทำงานเป็นรูปแบบดิจิทัล ทั้งระบบ อย่างไรก็ตามในส่วนตัวบทกฎหมายอาจต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบัญญัติบางส่วนให้เหมาะสมและมีรายละเอียดสอดคล้องกับระบบงานดิจิทัลทั้งระบบอยู่บ้างซึ่งในส่วนนี้ล้วนเป็นเรื่องที่รัฐต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ทั้งสิ้น ในส่วนการศึกษาการปรับเปลี่ยนระบบการพิจารณาคดีในส่วนของศาลยุติธรรมไปสู่การพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) นั้น ปรากฏว่าในยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรมและแผนปฏิบัติงาน พ.ศ.2560 - 2564 นั้น กลับไม่ปรากฏว่ามีการกำหนดถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานของศาลยุติธรรมไปสู่การทำงานแบบดิจิทัลไร้กระดาษแต่อย่างใด ทำให้เมื่อทำการศึกษาการพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษของศาลแพ่งและศาลอุทธรณ์ชำนาญพิเศษแล้ว พบว่ามีแนวคิดวิธีการทำงานพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษที่แตกต่างกัน และการดำเนินการก็ยังไม่เป็นไปทั้งระบบการทำงานของศาลทั้งสองแห่ง ทั้งนี้ ในส่วนของศาลแพ่งนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการพัฒนาระบบการพิจารณาแบบ E-filing คือ สำนักงานศาลยุติธรรม ส่วนในศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษนั้นผู้ดำเนินการพัฒนาระบบคือศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษเองไม่ใช่สำนักงานศาลยุติธรรมแต่อย่างใด

เมื่อได้ทำงานศึกษาการพิจารณาคดีแบบดิจิทัลไร้กระดาษของศาลแพ่งและศาลอุทธรณ์ชำนาญพิเศษแล้ว พบว่าในส่วนของศาลแพ่งการวางระบบการทำงานบางส่วนยังไม่ตอบสนองต่อการทำงานทั้งระบบของศาลแพ่ง เช่นจากบทสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในศาลแพ่งพบว่า เจ้าหน้าที่ศาลแพ่งที่ช่วยเหลือประชาชนในการจัดทำคำฟ้องให้แก่ประชาชนที่ขอรับการช่วยเหลือ ไม่สามารถเข้าระบบ E-filing ได้เนื่องจากการเข้าระบบ E-filing ต้องเป็นทนายความที่มีใบอนุญาตเท่านั้น เจ้าหน้าที่ศาลผู้ให้ความช่วยเหลือประชาชนไม่ใช่ทนายความที่มีใบอนุญาตจึงเข้าระบบ E-filing เพื่อทำการยื่นฟ้องให้ประชาชนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ไม่ได้ จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานแล้วพบว่าการประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจให้ผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับรู้และเข้าใจในกระบวนการ

เปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารองค์กรต้องดำเนินการ การรับฟังปัญหาในทางปฏิบัติ แล้วหาทางแก้ไขปัญหาเหล่านั้นล้วนเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามโดยบทสรุปแล้วการปรับเปลี่ยนการพิจารณาติของศาลยุติธรรมไปสู่การพิจารณาติแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) เป็นสิ่งที่ศาลยุติธรรมต้องดำเนินการในที่สุดเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีที่กำหนดทิศทางการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศไทยไว้ ทั้งนี้เมื่อได้วิเคราะห์ถึงข้อดี ข้อเสีย ปัญหา และอุปสรรค สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การปรับเปลี่ยนการพิจารณาติของศาลยุติธรรมไปสู่การพิจารณาติแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) เป็นสิ่งที่ศาลยุติธรรมต้องดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี
2. การปรับเปลี่ยนการพิจารณาติของศาลยุติธรรมไปสู่การพิจารณาติแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) ทำให้สามารถลดปริมาณการใช้กระดาษได้อย่างมหาศาล เป็นผลดีต่อสิ่งแวดล้อม ลดภาระการจัดเก็บเอกสารจำนวนมาก และยังสามารถนำข้อมูลไปใช้ในระบบการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ได้
3. การปรับเปลี่ยนการพิจารณาติของศาลยุติธรรมไปสู่การพิจารณาติแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) ทำให้สามารถลดการเดินทางมาศาลของประชาชนโดยไม่จำเป็น ประชาชนผู้มีความสามารถดำเนินการขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องติดต่อกับศาลยุติธรรมแบบดิจิทัล Online ได้โดยมาศาลเฉพาะในวันนัดพิจารณาของศาลเท่านั้น เป็นการปฏิบัติตามรูปแบบการดำเนินชีวิตใหม่ (New Normal) ที่ต้องดำเนินการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social distancing) ด้วย

อย่างไรก็ตามการดำเนินการของศาลยุติธรรมที่ผ่านมา จากการวิเคราะห์ในบทที่ 4 พบว่า

1. การดำเนินการขาดการวางยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการที่เป็นไปในทิศทางการปรับเปลี่ยนการพิจารณาติเป็นแบบไร้กระดาษทั้งองค์กร
2. ขาดผู้รับผิดชอบเรื่องการปรับเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาติไปเป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) โดยตรง
3. การดำเนินการปรับเปลี่ยนระบบการพิจารณาติยังไม่สอดคล้องกับการพิจารณาติทั้งระบบในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา
4. ขาดการทำประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจให้ผู้ปฏิบัติ ผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบการทำงาน และประชาชนให้เข้าใจ ถึงประโยชน์ และความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการพิจารณาติไปเป็นแบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless)
5. ขาดการฝึกอบรมที่เหมาะสมให้บุคลากรที่เกี่ยวข้อง
6. ข้อกำหนด ข้อบังคับ วิธีปฏิบัติงานในระบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless) ยังไม่ชัดเจนมากนัก ควรดำเนินการแก้ไข หรือออกข้อกำหนด ข้อบังคับ วิธีปฏิบัติงานที่ชัดเจนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานควรกำหนดยุทธศาสตร์ให้ชัดเจนในเรื่องการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาติหรือการทำงานของหน่วยงานจากระบบใช้กระดาษให้เป็นระบบดิจิทัลไร้กระดาษ (Paperless)
2. ผู้บริหารควรแต่งตั้งหน่วยงาน หรือคณะทำงานในองค์กรที่รับผิดชอบในการดำเนินการเพื่อการเปลี่ยนแปลงนี้โดยเฉพาะ โดยหน่วยงานหรือคณะทำงานที่ได้รับมอบหมายต้อง

ดำเนินการศึกษาขั้นตอนการพิจารณาดีทั้งในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกาหรือการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่ต้องการจะเปลี่ยนระบบการทำงานไปเป็นดิจิทัลไร้กระดาษอย่างละเอียด เพื่อให้ทราบว่าขั้นตอนใดต้องดำเนินการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานให้สอดคล้องกันทั้งระบบ ต้องใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีใดบ้าง ระยะเวลาการดำเนินการเป็นเช่นไร ศาลหรือหน่วยงานใดในองค์กรใดบ้างที่ต้องดำเนินการเพื่อเปลี่ยนผ่านในช่วงแรก ช่วงกลาง จัดทำประชาสัมพันธ์ รับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้งานในระบบการทำงานแบบใหม่ เพื่อออกแบบการทำงานแบบใหม่ให้สมบูรณ์แบบตอบสนองผู้ใช้งาน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

3. กำหนดแผนปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และผลการศึกษาจากหน่วยงานที่รับผิดชอบตาม ข้อ 2 กำหนดงบประมาณเพื่อการดำเนินการตามข้อ 4 ทั้งในด้านการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ Hardware Software การพัฒนาโปรแกรม และงบประมาณการฝึกอบรมสำหรับการทำงานในรูปแบบใหม่

4. จัดหาหรือพัฒนาโปรแกรมสำหรับการใช้งานคอมพิวเตอร์เพื่อให้สอดคล้องกับการทำงานในระบบงานใหม่ รวมทั้งความปลอดภัยในการรักษาชั้นความลับ ขั้นตอนนี้ต้องเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ออกแบบระบบการทำงาน ผู้พัฒนาโปรแกรมและผู้ใช้งานทั้งภายในหน่วยงานและบุคคลภายนอกผู้เกี่ยวข้อง

5. จัดทำระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด วิธีการปฏิบัติงานในระบบงานใหม่ เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติงานหรือทำงานในระบบใหม่ ให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เกี่ยวข้องได้ยึดถือปฏิบัติ

6. ผู้บริหาร หน่วยงานหรือคณะทำงานที่รับผิดชอบตามข้อ 2 ต้องดำเนินประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจให้ผู้ปฏิบัติงานและบุคคลผู้เกี่ยวข้อง รวมถึงประชาชนทั่วไปให้รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงการทำงานในรูปแบบใหม่ ประโยชน์ของการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้การดำเนินการเพื่อการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างราบรื่น

7. ศาลหรือหน่วยงานต้องจัดเตรียมบุคลากรให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง ฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานในทุกส่วน ให้การสนับสนุนช่วยเหลือแก่ผู้ปฏิบัติงานที่ยังไม่มีความถนัดในการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี เช่น การนำโปรแกรม Voice to Text หรือ Speech to Text มาใช้งาน แทนการพิมพ์กับผู้พิมพ์คอมพิวเตอร์ไม่ได้

8. เริ่มทดลองใช้งานระบบงานในศาลหรือหน่วยงานที่ถูกกำหนดให้มีการปรับเปลี่ยนระบบงานในระยะแรกเพื่อประเมินผลการทำงานในระบบใหม่

9. รับฟังข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะของบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาปรับปรุงระบบงานใหม่ให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับการทำงานในระบบงานใหม่มากขึ้น

10. ศาล หรือหน่วยงาน ควรสรุปผลการดำเนินการในการเปลี่ยนแปลง เพื่อการประชาสัมพันธ์ต่อสาธารณะชนทั่วไป